



Bu sayımızda

Ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsinə həsr olunmuş anim mərasimi

→səh.2

Avropa İttifaqının Şərq Tərəfdaşlığı üzrə yüksək səviyyəli illik konfransı

→səh.3

Progressiv universitetin ünvanı

→səh.7

Tədrisin keyfiyyətini yüksəltməyə hədəflənmiş fənn aylıqları

→səh.8

Hər şey beynəlxalq olimpiadalar üçün

Və yaxud istedadlı uşaqlarla məşğul olmağın məsuliyyəti



Bu həftə ölkə məktəblilərinin uğur dolu sorağı gəldi: biri Gürcüstandan, digəri uzaq Afrikadan, Botsvanadan. Gürcüstanın paytaxtı Tbilisidə məktəblilərin informatika fənni üzrə Beynəlxalq komanda olimpiadası keçirilib və məktəblilərimiz cənub regionu (Azərbaycan, Gürcüstan, Ermənistan) üzrə yarışda iştirak edəblər. 19 komandanın qatıldığı müsabiqədə cənub regionu üzrə 2-ci yerə layiq görülən komandamız Beynəlxalq komanda olimpiadasının üçüncülük diplomu ilə mükafatlandırılıb.

Botsvanada isə yeniyetmələrin 15-ci Beynəlxalq Elm Olimpiadası (IJSO) keçirilib. Dekabrın 10-da təşkil olunan yarışda Azərbaycanı 6 şagirdimiz təmsil edib və dünyanın 48 ölkəsindən məktəblilərin iştirak etdiyi olimpiadada bilik və bacarıqlarını nümayiş etdirən şagirdlərimiz 5 bürünc medal qazanıblar.

Ölkə məktəblilərinin ayın ilk günlüyündə iki mötəbər yarışdan uğurla qayıtmasına aparan yol hardan başlandı? Əlbəttə ki, şagirdlərimizi beynəlxalq yarışlara hazırlayan olimpiadalara hazırlıq mərkəzlərindən. Təhsil nazirinin ömrinə əsasən, artıq 4 ildir ki, Fizika, riyaziyyat və informatika təmayüllü liseydə, Kimya-biologiya təmayüllü respublika liseyində, Sumqayıt şəhər Təbiət elmləri təmayüllü liseydə hazırlıq mərkəzləri fəaliyyət göstərir.

→Ardı səh.5

Rəqəmsal inqilabın təhsili

İbtidai icma quruluşundan günümüzdək insanın əldə etdiyi bütün nailiyyətlər onun biliyi, zəkası, savadının məhsuludur. Dəxli yoxdur, - bu nailiyyət progressiv xarakter daşıyır, yaxud dağdıca. Naqasakı və Hirosimaya atılan atom bombasını bilik olmadan kəşf etmək mümkün idi mi?

Bu gün bəşəriyyət sürətlə inkişaf edir. Tez-tez deyirik: kompüter və informasiya əsrində yaşayırıq. Bu global dəyişiklik təhsildən də yan keçmir. Bir çoxlarımız bu mövzuya ümumən toxunmur, ancaq futuroloqlar, elm və texnologiya sahəsində uğur qazanmış şəxslər, xərçəng, AIDS kimi xəstəliklərin, hətta ölümin belə çarəsinin tapılmasına külli miqdarda vəsait yitirən iş

adamları dayanmadan təkrarlayırlar ki, dünyada mövcud olan təhsil sistemləri dövrün və gələcək günlərin tələblərinə cavab vermir. Söhbət nədən gedir?

Təhsil sistemlərinin reallığın çağırışlarına tab gətirməməsi barədə danışıqların heç də müzakirəni "hansı ölkədə təhsil güclüdür" müstəvisində təsvir etməyin. İlon Mask dünyanın ən qabaqçıl dövləti olan ABŞ-in təhsil sistemini bəyənmir və onu geridə qalmış hesab edir. Problemə miqyaslı, global yanaşın: indi mövcud olan sistemlər (aralarındakı fərqlər əhəmiyyətli deyil) sənaye inqilabının nəticəsi, məhsuludur. Bu artıq ikinci dərəcəli amildir ki, məsələn, Finlandiya təhsil sistemi liberaldır, Cənubi Koreyada isə

"uşaqlara gün verib, işiq vermirlər". Sadəcə olaraq yeni inqilab baş verib - informasiya inqilabı. Təhsil də məhz bu inqilabın gətirdiyi yeniliklərə, üstünlüklərə, dividendlərə, eləcə də fəsadlara cavab verə bilməlidir. Dövrü qabaqlayan eruditlər məhz buna görə həyəcan təbili çalırlar.

Təhlükəli intellekt

Qəzetimizdə süni intellekt mövzuna dəfələrlə toxunmuşuq. Süni intellekt elmin nailiyyətlərinin bəlkə də bu günə olan zirvəsidir. Bu kəşf elmdə, texnologiyada, təhsildə, istehsalatda inqilabi dəyişikliklərə səbəb olacaq və ya artıq səbəb olub. Peşəsindən, yaxud iş-

ləyib-ışləməməsindən asılı olmayaraq hər birimiz bu və ya digər formada süni intellektlə təmasdayıq. Nəyimiz olmasa da, ağıllı telefonlarımız - smartfonlarımız var. Ancaq mədalin digər üzü də mövcuddur: süni intellektdən qaynaqlanan təhlükələr. İstehsalat və idarəetməyə tətbiqi nəticəsində süni intellektin bir çox peşələri sıradan çıxaraçağı barədə çox eşitməmişik. Sadəcə formada bunu belə izah edə bilərik: hər bir cərrah, hətta ən savadlı olsa belə, səhv edə bilər. Səhv insan faktoru ilə sıx bağlıdır. Ancaq robot cərrah heç vaxt səhv etməyəcək. Bu halda siz cərrahi əməliyyatın keçirilməsi üçün insan cərraha etibar edə bilərsiniz, yoxsa robot cərraha?

→Ardı səh.9

Serbiyada təhsil təqaüd proqramı

Serbiya Respublikası tərəfindən 2018-2019-cu tədris ilinin II semestri (yaz) üzrə Azərbaycan vətəndaşlarına ali təhsil üçün təqaüd proqramı elan olunub.

"Serbiyada Sünlü" təqaüd proqramı çərçivəsində Belqrad Universiteti, Novi Sad Universiteti və Nis Universitetində təhsil almaq üçün bakalavriat (21 yaşadək namizədlər), magistratura (25 yaşadək namizədlər) və ya doktorantura (35 yaşadək namizədlər) təhsil səviyyələri üzrə 1 təqaüd yeri ayrılıb.

Müsabiqədə iştirak etmək arzusunda olan Azərbaycan vətəndaşları dekabrın 16-dək tələb olunan sənədləri Təhsil Nazirliyinin elektron ərizə sistemi (<https://www.app.htp.edu.az/>) vasitəsi ilə təqdim etməlidirlər.

Təqaüd proqramı çərçivəsində təhsil ödənişsizdir. Müvəqqəti yaşayış üçün qeydiyyat, tibbi sığorta, serb dili hazırlıq kursları və seçilmiş ixtisas üzrə təhsil, yaşayış xərcləri (yataqxana və gündəlik yemək xərcləri), həmçinin 15.000 serb dinarı məbləğində aylıq təqaüd (nəqliyyat və dərslük xərcləri daxil) Serbiya hökuməti tərəfindən qarşılınır.

Təqaüd proqramı çərçivəsində təhsilə dair əlavə məlumatlarla elan vasitəsi ilə tanış ola bilərsiniz.

Məktəblər arasında respublika çempionatının zona yarışları davam edir

Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyi, Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi, Milli Olimpiya Komitəsi və Azərbaycan Məktəb İdmanları Federasiyasının birgə əməkdaşlığı ilə keçirilən məktəblər arasında respublika çempionatının zona mərhələsinə dekabrın 5-dən start verilib. Yarışlarla bağlı məlumat əldə etmək üçün "Təhsil" Respublika İdman Mərkəzinin direktoru, çempionatın hakimi kollegiyasının üzvü Natiq Lahircovla görüşdük. Bizə çempionatla bağlı ətraflı məlumat verən N.Lahircov bildirdi ki, dekabrın 5 və 6-da "Sərhədcə" İdman Olimpiya Mərkəzində I zona üzrə voleybol, dekabrın 6-7-də isə Şəki Olimpiya İdman Kompleksində V zona üzrə basketbol yarışları keçirilib. Yarışların açılış mərasimində tərəfdaş qurumların, idman ictimaiyyətinin nümayəndələri iştirak edib. Mərasimdə çıxış edənlər məktəblər arasında respublika çempionatının keçirilməsinin əhəmiyyətindən danışdı, belə yarışların şagirdlərin idmana cəlb olunma prosesindəki rolu haqqında geniş məlumat veriblər. Rəsmi hissədən sonra oyunlara start verilib. I zona üzrə keçirilən voleybol yarışlarında I yeri Xətai rayonu 269 nömrəli tam orta məktəbin, II yeri Suraxanı rayonu 87 nömrəli tam orta məktəbin, III yeri Binəqədi rayonu 182 nömrəli tam orta məktəbin, IV yeri isə Xəzər rayonu 156 nömrəli tam orta məktəbin komandaları tutublar.

V zona üzrə keçirilən basketbol yarışlarında I yeri Şəki rayonu Kiş kənd 1 nömrəli tam orta məktəbin, II yeri Oğuz şəhər 3 nömrəli tam orta məktəb-liseyin, III yeri Qax şəhər 2 nömrəli məktəb-liseyin, IV yeri isə Zaqatala rayonu Suvagil kənd 2 nömrəli tam orta məktəbin komandaları tutublar. Qaliblər tərəfdaş qurumların birgə imzaladığı diplomlarla təltif edilib.

→Ardı səh.15

Elektron resurslardan istifadə

Tədrisin keyfiyyətini yüksəldən vasitə kimi

Respublikamızda 2012-2013-cü tədris ilindən başlayaraq 5-ci siniflərdə "Azərbaycan tarixi" fənni yeni kurikulumla tədris olunur. Qeyd edim ki, "Azərbaycan tarixi" fənni kurikulumu fənnin fəlsəfəsini, təlimi sahəsində fəaliyyətləri əks etdirən konseptual sənəd kimi mühüm əhəmiyyətə malikdir. Bu sənəddə fənnin məzmununu (məzmun standartları), fəndaxili və fənlərarası inteqrasiya, müəllim və şagird fəaliyyətinə dair texnologiyalar, şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi məsələləri əhatə olunub. Həmçinin, Azərbaycanın tarixi keçmişini bir-birini izlə-

yən və tamamlayan fakt və hadisələrlə zəngindir. Bu fakt və hadisələr Azərbaycan xalqının tarixi yaddaşında ən xarakterik abidələr kimi qalmaqdadır. Bu gün tarix müasir həyatı quranlar, gələcəyin perspektivlərini yaradanlar üçün bünövrə rolunu oynayır, insanların tarixi yaddaşının, milli mentalitetinin formalaşmasına təsir göstərir. Eyni zamanda, həm tarixi müstəvidə, həm də müasir zamanda sosial, iqtisadi, mədəni inkişaf baxımından müqayisə və təhlillər aparmağa imkan yaranır. Bütün bunlar Azərbaycan tarixi üzrə biliklərin, ilk növbədə, tarixi xronoloji

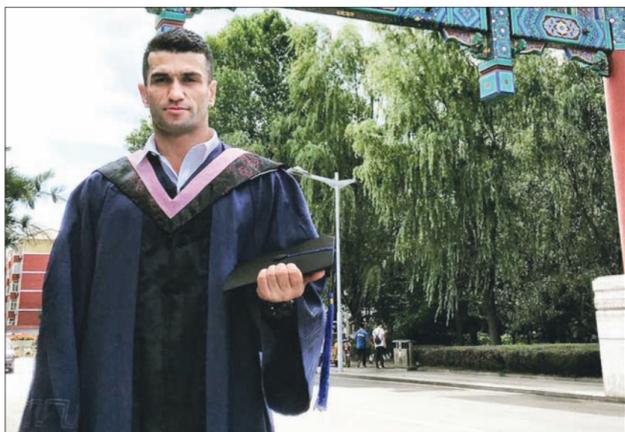
ardıcılıqla müəyyən olunmasını və məzmun standartlarında nəzərə alınmasını tələb edir. Həmin biliklər seçilib ümumiləşdirilib və "Tarixi məkan", "Tarixi zaman", "Dövlət", "Şəxsiyyət", "Mədəniyyət" məzmun xətləri üzrə qruplaşdırılıb.

Azərbaycan tarixinə dair məzmun standartları müəyyənləşdirilərkən şagirdlərin öyrənəcəkləri tarixi biliklərin, eləcə də bu fənn üzrə konkret təlim fəaliyyətlərinin (idraki, hissi, psixomotor) əhatə olunması təmin edilib. Məzmun standartları, təlim strategiyaları və qiymətləndirmə mexanizmləri hazırlanarkən şagird şəxsiyyətinin inkişaf etdirilməsi diqqət mərkəzində saxlanılıb. İlk növbədə, onların meyil və maraqları, əqli və fiziki imkanları mü-

hüm tələblər kimi əsas götürülüb.

Azərbaycan tarixinin ümumtəhsil məktəblərində tədrisi dərin və əhatəli biliyə, bacarıq və vərdislərə, yüksək intellektə, geniş dünyagörüşünə malik olan və onu daim inkişaf etdirməyə çalışan şəxsiyyət formalaşdırmağa, öz soykökünə, adət-ənənələrə, milli-mənəvi dəyərlərə əsaslanan, şərəfli tarixi keçmişinə dərin yiyələnən, ailəsinin, vətəninin, millətini sevən və onu daim ucaltmağa çalışan vətəndaş tərbiyə etməyə xidmət edir. Bu vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün tarixin tədrisi daim təkmilləşdirilməli, yenilənməli, müasir təlim üsul və vasitələri tədrisə gətirilməlidir.

→Ardı səh.6



Pekin İdman Universitetinin birincisi

Sadiq Həsənov: "Çində idmançı kimi kinoya dəvət aldım"

Səh.11

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ümummilli lider Heydər Əliyevin məzarını ziyarət edib

Müasir müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu, dünya şöhrətli siyasi xadim, xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin vəfatından 15 il keçir.

AZƏRTAC xəbər verir ki, dekabrın 12-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və ailə üzvləri Fəxri xiyabana gələrək xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin məzarını ziyarət ediblər.

Milli Məclisin deputatları, nazirlər, komitələrin, şirkətlərin və idarələrin rəhbərləri, respublika icmaiyyyətinin nümayəndələri də Fəxri xiyabana gəlmişdilər.

Prezident İlham Əliyev ulu öndərin məzarı önünə əklil qoydu.

Azərbaycanın Dövlət himni səsləndi.

Dövlətimizin başçısı İlham Əliyev və ailə üzvləri ulu öndərin ömür-gün yoldaşı, görkəmli oftalmoloq-alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın da məzarı üzərinə gül dəstələri qoydular.

Tanınmış dövlət xadimi Əziz Əliyevin və professor Tamerlan Əliyevin də xatirələri yad edildi, məzarları üstünə gül dəstələri düzüldü.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin məzarının ziyarət edilməsi mərasimində Baş nazir Novruz Məmmədov, Milli Məclisin sədri Oqtay Əsədov, Prezident Administrasiyasının rəhbəri Ramiz Mehdiyev və digər rəsmi şəxslər iştirak ediblər.

Vəfatından sonra xalqın yaddaşında qalmaq hər kəsə nəsih olmur. Xalq yalnız sevdiklərini yadda saxlayır və yaşadır. Heydər Əliyev misilsiz xidmətlərinə görə hər zaman Vətəni, xalqı üçün əziz olaraq qalacaq. Çünki bu dahi insan öz nəcib əməlləri ilə hələ sağlığında ikən tarixin yaddaşında əbədiləşmiş böyük azərbaycanlıdır.

İstedadlı insanlar, böyük şəxsiyyətlər üçün zaman və məkan məhdudiyəti yoxdur. Onlar heç bir zamana və məkana sığmırlar. Bu, əsrlərin sınağından çıxan və öz təsdiqini tapan həqiqətdir. Zaman bu həqiqəti də təsdiq edir ki, dünyanın tarixi böyük şəxsiyyətlərin mənalı ömür yoludur. Bu mənada Heydər Əliyevin ömür yolu müasir Azərbaycanın tarixidir. Elə bu səbəbdən də bu ömür yolu hər zaman yaddaşlarda yaşayacaq.

Ulu öndərin hakimiyyətdə olduğu 35 ildə Azərbaycana bəxş etdiklərini tarix boyunca heç bir hakimiyyət sahibi etməyib. Əfsanəvi şəxsiyyət, ulu öndər, böyük

rəhbər, ümummilli lider, müasir müstəqil Azərbaycanın qurucusu, xalqın sevimli, unudulmaz övladı... Bu ifadələrin hamısı yalnız ona aiddir, yalnız onun ünvanıdır. Çünki o, Azərbaycan salnaməsində təkrarolunmaz rəhbər, qüdrətli dövlət başçısı, fədakar insan kimi qalıb. Çünki o, Azərbaycanı dünyaya, dünyanı Azərbaycana tanıtdı. O, Azərbaycanı qorumaq üçün yaşadı, Azərbaycanı yaşatmaq üçün qurub yaratdı. Heydər Əliyevin parlaq dühəsi onu Azərbaycan xalqının ümummilli lideri zirvəsinə yüksəltdi, dünya siyasətinin nəhənglərindən birinə çevirdi. Odu ki, Azərbaycan xalqı bu böyük övladı ilə haqlı olaraq fəxr edir.

"Mənim həyat amalı yalnız bütün varlığım qədər sevdiyim Azərbaycan xalqına, dövlətçiliyimizə, ölkəmizin iqtisadi, siyasi, mədəni inkişafına xidmət olmuşdur", - deyən ulu öndər Heydər Əliyev istər sovet dönəmində, istərsə də müstəqillik illərində qüdrəti və zəkası, böyük müdrikliyi və uzaqgörənliyi ilə Azərbaycanı dünya dövlətləri sırasında layiqli yerə çıxardı. O, keçmiş SSRİ-nin ən nüfuzlu siyasi xadimlərindən biri idi. Buna görə də "Azərbaycan sənin üçün kiçikdir, sən İttifaqa lazımsan", - deyərək onu Moskvaya dəvət etdilər. Amma burada o, həm də onu gözü götürməyən məkrli qorbaçovların xəyanətinə tuş gəldi və Vətəninə qayıtdı. Bu qayıdış isə daha möhtəşəm oldu. Ulu öndər xalqımızı öz ətrafında, bir bayraq altında birləşdirə bildi. Hər kəsi sözünün qüdrəti ilə inandırdı. Sözüni əməlləri ilə gerçəyə çevirdi. Uzaqgörən, müdrik siyasəti ilə Azərbaycanı fəlakətlərdən xilas etdi. O, sözün həqiqi mənasında, xalqın xilaskarına çevrildi.

Meydana silahsız gələn bu dahi insan qüdrətli Azərbaycan Ordusu yaratdı, cəbhədə atəşkəsə nail oldu, iqtisadiyyatı dirçəlti. Azərbaycanın müasir tarixində misilsiz işlərə imza atdı. Heydər Əliyev dövrü Azərbaycan tarixinin, mədəniyyətinin, elminin, təhsilinin qızıl dövrünə çevrildi. Türk dünyasının bu böyük oğlunun danılmaz xidmətlərindən biri güclü, sabitliyə qovuşmuş Azərbaycan idisə, digəri, özünə layiq siyasi varisin yetişdirməsi idi. O, öz baxışlarını, ideyalarını, öz yolunu davam etdirməyə qadir bir Prezident yetişdirdi. O, uzunömürlü bir dövlətçilik məktəbi və bu məktəbi ondan sonra davam etdirə biləcək bir şəxsiyyət qoyub getdi. Bu şəxsiyyət ulu öndərin siyasi kursunu inamla davam etdirən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevdir.



Ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsinə həsr olunmuş anim mərasimi



Dekabrın 11-də Təhsil Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə Azərbaycan Milli Konservatoriyasında ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsinə həsr olunmuş "Mən Azərbaycanam" adlı anim mərasimi keçirilib.

Mərasim iştirakçıları tərəfindən ulu öndər Heydər Əliyevin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Tədbirdə çıxış edən Azərbaycan Milli Konservatoriyasının rektoru Siyavuş Kərimi ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycan dövlətinin tarixində silinməz iz buraxdığını bildirib. Rektor bütün həyatını xalqına həsr edən ulu öndərin musiqiyə xüsusi bağlılığının olduğunu, onun əziz xatirəsinin hər il ali məktəb tələbələrini ifasında konsert proqramı ilə əmindiyini qeyd edib.

Təhsil Nazirliyi rəhbərliyinin və ali təhsil müəssisələrinin iştirak etdiyi mərasimdə əməkdar incəsənət xadimləri Vasif və Ceyhun Allahverdiyevlərin mahnı və romansları səslənib.

Məktəblərdə Heydər Əliyevin anım günü

Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin (BŞTİ) tabeliyindəki ümumi təhsil müəssisələrində ulu öndər Heydər Əliyevin anım günü ilə əlaqədar konfrans, "dəyirmi masa", müəllim və seminarlar təşkil olunub.

Tədbirlərdə BŞTİ, rayon icra hakimiyyətləri, müxtəlif idarə və təşkilatların nümayəndələri, təhsil müəssisələrinin pedaqoji kollektivləri, şagirdlər və valideynlər iştirak ediblər.

Anım tədbirlərində ümummilli lider Heydər Əliyevin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad olunub. Müstəqilliyə gədən yolunuzu işıqlandıran, müasir Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu Heydər Əliyevin Azərbaycan tarixində və beynəlxalq aləmdəki rolu və demokratik, hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində həyata keçirdiyi uğurlu siyasəti barədə ətraflı məlumat verilib. Dahi liderin diqqət və qayğısı sayəsində digər sahələrdə kimi, elm və təhsil sahəsində də böyük nailiyyətlərin əldə olunduğu vurğulanıb.

Tədbirlərdə ümummilli liderin siyasi xəttinin Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirildiyi, ulu öndərin anım gününün məhəbbətinin təzahürünə çevrildiyi və dahi şəxsiyyətin Azərbaycan xalqının qəlbində daim yaşayacağı vurğulanıb.

"Şərəfli ömür yolu", "Mən fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam", "Dahi siyasətçi", "Xalqa bağlı olan ömür", "Şəxsiyyətin zirvəsi", "Heydər Əliyev irsini öyrənirik", "Heydər Əliyev Azərbaycan gəncliyinin əbədi nümunəsidir" və digər mövzularda keçirilən tədbirlərdə məktəblilər ulu öndərə həsr olunan şeirlər söyləyib, mahnılar ifa edib, ədəbi-bədii kompozisiyalar nümayiş etdirib, Heydər Əliyevin müdrik kəlamlarından sitatlar səsləndiriblər. Dahi lider Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətinə dair videoçarxlar, filmlər nümayiş etdirilib.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin anım günü ilə əlaqədar təhsil müəssisələrində fotostend, sərgi, müsabiqə və idman yarışları da təşkil olunub. Müsabiqə və idman yarışlarının qalblarına Fəxri fərmanlar təqdim edilib.

Paytaxt məktəblərinin müəllim və şagird kollektivlərinin Heydər Əliyevin anım günü ilə bağlı Fəxri xiyabana ziyarətləri də təşkil olunub.

Fəxri xiyaban ziyarət edilib



Dekabrın 12-də Təhsil Nazirliyinin və Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin kollektivi Fəxri xiyabanda ulu öndər Heydər Əliyevin xatirəsinə yad edib, məzarı önünə gül dəstələri qoyublar.

Daha sonra təhsil nazirinin müavini, YAP Nərimanov rayon təşkilatı idarə heyətinin üzvü Firudin Qurbanov, Yeni Azərbaycan Partiyası Nərimanov rayon təşkilatının sədri Təmrəz Tağıyev və nazirliyin əməkdaşları ümummilli liderin Heydər Əliyev Sarayının qarşısındakı abidəsinə ziyarət edib, dahi liderə ehtiramlarını bildiriblər. Həmçinin Təhsil Nazirliyinin 6 nəfər əməkdaşı Yeni Azərbaycan Partiyasına üzv qəbul olunub.

“Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2009-cu il 5 sentyabr tarixli 156 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

1. “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2009-cu il 5 sentyabr tarixli 156 nömrəli Fərmanının (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2009, № 9, maddə 685; 2012, № 3, maddə 197, № 4, maddə 289, № 6, maddə 532; 2016, № 1, maddə 76, № 11, maddələr 1804, 1828, № 12, maddə 2086; 2017, № 7, maddə 1360, № 10, maddə 1800, № 12, maddə 2313; 2018, № 2, maddə 216) 2.12.2-ci yarımbəndinin sonunda nöqtə işarəsi nöqtəli vergül işarəsi ilə əvəz edilsin və aşağıdakı məzmununda 2.13-cü bənd əlavə edilsin:

“2.13. dövlət ali təhsil müəssisəsində rektor 5 il müddətinə təyin edilir.”.

2. Bu Fərmanın 1-ci hissəsində təsbit edilən müddəə bu Fərman qüvvəyə mindikdən sonra həyata keçirilən təyinatlara şamil olunur.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

3.1. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aqtlarının bu Fərmana uyğunlaşdırılmasına dair təkliflərini üç ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

3.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aqtlarının bu Fərmana uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

3.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aqtlarının bu Fərmana uyğunlaşdırılmasını nəzərdə saxlasın və bunun icrasını barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

3.4. bu Fərmandan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

4. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aqtlarının bu Fərmana uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 10 dekabr 2018-ci il

Azərbaycan Respublikasında elmi və elmi-pedaqoji kadrların attestasiyasının aparılması işinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Son illər Azərbaycan Respublikasında elmi fəaliyyətin təşkili, idarə edilməsi və inkişafı, elmi innovasiya fəaliyyətinin dəstəklənməsi və elmi nailiyyətlərin stimullaşdırılması sahələrində bir sıra tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Bununla yanaşı, müasir dövrün çağırışları yüksək ixtisaslı elmi və elmi-pedaqoji kadrların attestasiyasının aparılması ilə əlaqədar vahid dövlət siyasətinin gerçəkləşdirilməsində, elmi fəaliyyətin mövcud potensiala uyğun monitorinqi, qiymətləndirilmə və proqnozlaşdırılma mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi və səmərəli istifadəsində qabaqcıl beynəlxalq təcrübənin, yeni idarəetmə modelləri və innovativ həllərin tətbiqini zəruri edir.

Bu istiqamətdə elmi işlər, elmi və elmi-pedaqoji işçilər haqqında ölkə üzrə informasiya resurslarının müasir texnologiyalar əsasında formalaşdırılması, vahid elektron informasiya sisteminin yaradılması, elmi fəaliyyətin monitorinqinin və qiymətləndirilməsinin aparılmasında elektron hesabat formalarının, elmmetrik və ekspert yanaşmalarına əsaslanan metodika və meyarların hazırlanması, həmçinin elm sahəsində diaqnostik təhlillərin gücləndirilməsi məsələləri mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikasında elmi və elmi-pedaqoji kadrların at-

testasiyasının aparılmasının təkmilləşdirilməsi və elmi tədqiqatların səviyyəsinin yüksəldilməsi məqsədi ilə **qərara alıram**:

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyası iki ay müddətində:

1. Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ilə birlikdə, tabeliyində elm və təhsil müəssisələri olan qurumların təkliflərini nəzərə almaqla, elmi dərəcə və elmi adların verilməsi qaydalarının, elmi fəaliyyətin qiymətləndirilməsi və monitorinq sahəsində idarəetmənin və tənzimləmənin təkmilləşdirilməsi, elmi tədqiqatlar haqqında məlumat bazasının yaradılması və elmi informasiyanın əlçatanlığının təmin edilməsi, eləcə də analitik, statistik təhlillərin və hesabatların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün vahid elektron məlumat sisteminin yaradılmasına dair təkliflərini hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

2. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi barədə təkliflərini hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 10 dekabr 2018-ci il

Peşə təhsili sahəsində Koreya təcrübəsi öyrənilir

Təhsil Nazirliyi yanında Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyinin nümayəndələri və Sənaye və İnnovasiyalar üzrə Peşə Təhsil Mərkəzinin rəhbər heyəti Koreya Respublikasında təlim səfərində olublar.

Koreya İnsan Resursları İnkişafı Xidmətinin dəstəyi ilə təşkil olunmuş “Koreyada menecerlər üçün təqəüüdə təlimi” proqramının məqsədi peşə təhsili və təlimi sistemi, peşə təhsili müəssisələrinin idarə edilməsi ilə bağlı təcrübənin öyrənilməsi olub.

Koreyalı professorlar tərəfindən təlim iştirakçıları üçün müxtəlif ixtisaslar üzrə müəhazirələr keçirilib, Koreyanın peşə təhsili sistemi və təcrübəsi, Milli Kvalifikasiya Sistemi, texniki təlim institutlarının fəaliyyəti və idarə olunması barədə müzakirələr aparılıb.

İştirakçılar səfər çərçivəsində Seul Politexnik Kolleci, Busan Texniki Liseyi və Koreya Peşə Təhsili Tədqiqat İnstitutunun idarə olunması ilə yaxından tanış olublar.

Avropa İttifaqının Şərq Tərəfdaşlığı üzrə yüksək səviyyəli illik konfransı

Təhsil naziri konfransda iştirak edib

Təhsil naziri Ceyhun Bayramov 7 dekabr tarixində Vyana şəhərində keçirilən “Daha güclü cəmiyyət üçün daha güclü iqtisadiyyat — davamlı inkişaf üçün insan resurslarına investisiya” adlı Avropa İttifaqının Şərq Tərəfdaşlığı üzrə yüksək səviyyəli illik konfransda iştirak edib.

Konfransdan öncə təhsil naziri Avropa İttifaqının qonşuluq siyasəti və genişlənmə üzrə komissarı cənab Yohannes Han və Avstriyanın Xarici işlər, Avropa və İntegrasiya məsələləri üzrə federal naziri xanım Karin Kneissl ilə görüşüb. Görüş zamanı Avropa İttifaqının Şərq Tərəfdaşlığı çərçivəsində mövcud alətlərdən Şərq Tərəfdaşlığına üzv ölkələrdə təhsilin inkişafı naminə istifadə imkanları müzakirə edilib. Ceyhun Bayramov Avropa İttifaqının dəstəyi ilə Azərbaycanda təhsil sahəsində layihələrin həyata keçirildiyini vurğulayıb. Nazir görüş iştirakçılarna “2019–2023-cü il-



lər üçün Azərbaycan Respublikasında ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqəbətçiliyinin artırılması üzrə Dövlət Proqramı” haqqında ətraflı məlumat verib.

Təhsil naziri daha sonra Avropa Komissiyasının təhsil, gənclər, idman və mədəniyyət üzrə baş direktor müavini xanım Vivian Hofmanla görüşüb. Görüş zamanı Azər-

baycan Respublikası ilə Avropa İttifaqı arasında təhsil sahəsində əməkdaşlığın mövcud vəziyyəti və inkişaf perspektivləri müzakirə olunub.

Görüşlərdən sonra Ceyhun Bayramov Avropa İttifaqının Şərq Tərəfdaşlığı üzrə yüksək səviyyəli illik konfransa qatılıb. Panel müzakirələri zamanı çıxış edən təhsil naziri Azərbaycanda təhsil sahəsində

əldə olunan nailiyyətlərdən danışmış. Daha sonra nazir təhsildə əldə edilən bilik və bacarıqların ömək bazarına uyğunluğunun vacibliyini vurğulayıb. Müasir zamanda informasiya texnologiyalarının sürətli inkişafı bilik və bacarıqların müəmmə yenilənməsini tələb edir. Buna nail olmaq üçün bütün maraqlı tərəflər qarşılıqlı şəkildə əməkdaşlıq etməlidirlər.

Böyük Britaniya məzunlarının mükafatlandırılması mərasimi

Dekabrın 11-də Azərbaycanda ilk dəfə keçirilən “UK Global Alumni Awards” mükafatlarının təqdimatına mərasimi olub.

Mərasimdə Prezident Administrasiyasının xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev, təhsil naziri Ceyhun Bayramov, mədəniyyət nazirinin müavini Sevinc Həsənova, Böyük Britaniyanın Azərbaycandakı səfiri Karol Krofts, Britaniya Şurasının Azərbaycan üzrə ölkə direktoru Samer Şah, ali məktəb rektorları iştirak ediblər.

Mərasimdə çıxış edən təhsil naziri Ceyhun Bayramov bildirib ki, Azərbaycan dövləti tərəfindən təhsilin və insan kapitalının inkişafına xüsusi önəm verilir. Ölkədə təhsil sahəsində çoxsaylı layihələrin həyata keçirildiyini deyən nazir beynəlxalq əlaqələrə böyük diqqət ayırdığını vurğulayıb.

Britaniya Şurasının Azərbaycanı fəaliyyətinin 25 ilinin tamam olduğunu nəzərə çatdıran Ceyhun Bayramov bu müddət ərzində “British Council” ilə ümumi, peşə və ali təhsil sahələri üzrə səmərəli əməkdaşlığın qurulduğunu, bir sıra uğurlu layihələrin həyata keçirildiyini bildirdi. Nazir qeyd edib ki, xaricdə təhsil almaq istəyən azərbaycanlı tələbələr üçün Böyük Britaniya ən çox arzu edilən ölkələr sırasın-



dadır. “2007–2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı” çərçivəsində təqəüüdlərin təxminən üçdə biri tələbələrə Böyük Britaniyanın universitetlərində təhsillərini davam etdirmək üçün verilib. Ceyhun Bayramov Böyük Britaniyada təhsil alan məzunların ictimai və özəl sektordə fəal iştirakından məmnun olduğunu bildirdi. Nazir Böyük Britaniya məzunlarının Azərbaycanda Birləşmiş Krallıq arasındakı əlaqələri daha da gücləndirəcəklərinə, onların uğur hekayələrinin digər gənclər üçün nümunə olacağına əminliyini qeyd edib.

Böyük Britaniyanın Azərbaycanı səfiri Karol Krofts

iki ölkə arasında bütün sahələrdə, o cümlədən təhsil sahəsində uğurlu əməkdaşlığın olduğunu vurğulayıb. Səfir bildirdi ki, Böyük Britaniyada təhsil alan azərbaycanlı məzunların öz ölkələrinə, peşələrinə müsəbət töhfələr verməsi olduqca qürurvericidir. Karol Krofts Böyük Britaniyada təhsil alan bütün məzunlara gələcək həyatlarında uğur arzulayıb.

Britaniya Şurasının Azərbaycan üzrə ölkə direktoru Samer Şah isə qeyd edib ki, bu nüfuzlu beynəlxalq mükafat Birləşmiş Krallığın ali təhsil imkanlarını və bütün dünyadakı Birləşmiş Krallıq məzunlarının nailiyyətlərini qeyd etmək üçün nəzərdə tutulub. Bu il beynəlxalq mükafatı əldə etmək üçün 123 ölkədən olan və Birləşmiş Krallığın 140-dan artıq ali təhsil müəssisəsini təmsil edən 1700-dən artıq Birləşmiş Krallıq məzununun ərizəsi daxil olub. Samer Şah diqqətə çatdırıb ki, Azərbaycan üzrə seçilən 8 finalçıdan 3-ü bu mükafata layiq görülməkdə. Azərbaycan bu il mükafatlandırma mərasiminə ev sahibliyi edəcək ikinci ölkədir və dünyanın on bir ölkəsində də bu cür mükafatlandırma mərasimləri keçiriləcək.

Daha sonra “UK Global Alumni Awards” mükafatlarının “Sosial təsir”, “Sahibkarlıq” və “Peşəkar nailiyyət” nominasiyaları üzə finalçıları və qalibləri elan olunub.

Peşəyönümü işinin təşkili ilə bağlı yeni layihə

Lənkəran Peşə Liseyi “Peşəyönümü işinin təşkili və peşə təhsilinin təbliği” ilə bağlı yeni layihəyə start verib.

Layihə çərçivəsində ilk tədbir V.Əliyev adına Lənkəran şəhər 4 nömrəli humanitar

təmayüllü məktəb-liseyde sərgi-seminar formatında təşkil olunub.

Tədbirdə ölkədə peşə təhsilinin inkişafı istiqamətində görülən işlər, gənclər arasında peşəyönümü işinin düzgün təş-

kilinin vacibliyi vurğulanıb.

Tədbir çərçivəsində təşkil olunan sərgidə Lənkəran Peşə Liseyinin tələbələrinin əl işləri nümayiş olunub, peşə təhsili və təlimi ilə bağlı şagirdlərə və valideynlərə ətraflı məlumat verilib. Həmçinin şagirdlər istehsalat prosesində iştirak ediblər.

Sərgi-seminar zamanı Lənkəran Peşə Liseyi tərəfindən hazırlanan mini-futbol qapıları məktəb-liseyin ibtidai siniflərinə hədiyyə olunub.

Peşəyönümü işinin təşkili çərçivəsində növbəti tədbirlər ölkənin digər ümmətəhsil müəssisələrində davam etdiriləcək.

Təhsil nazirinin müavini YUNESKO-nun Qlobal Təhsil İclasında iştirak edib

Təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov YUNESKO və Belçika hökumətinin birgə təşkilatçılığı ilə keçirilən Qlobal Təhsil İclasında iştirak etmək məqsədi ilə Belçika Krallığının Brüssel şəhərində səfər edib.

3-5 dekabr tarixlərində keçirilən Qlobal Təhsil İclasında BMT, YUNESKO, Avropa İttifaqının məsul şəxsləri, YUNESKO-ya üzv dövlətlərin təhsil nazirləri, nazir müavinləri, BMT agentlikləri, beynəlxalq və regional təşkilatların, özəl sektorun nümayəndələri də daxil olmaqla 300-dən çox rəhbər şəxs iştirak edib.

Qlobal Təhsil İclasının rəhbər şəxslər üçün olan bölməsinin açılış mərasimində Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri (DİM) üzrə BMT-nin xüsusi nümayəndəsi, Belçika kraliçası xanım Mathilde, YUNESKO Baş direktorunun təhsil üzrə müavini Stefaniya Giannini, BMT-nin Baş direktorunun müavini Amina Mohammed, BMT-nin İqtisadi və Sosial Şurasının (ECOSOC) direktoru İncə Rhonda Kinq, təhsil, mədəniyyət, gənclər və idman üzrə Avropa komissarı Tibor Navrakis çıxış edib.

Nazirlərin görüşünün ikinci "dəyirmi masa"sında çıxış edən Firudin Qurbanov ölkəmizdə Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri - hədəf 4 üzrə görülən işlər və gələcək perspektivlərə dair iştirakçılara məlumat verib.

Firudin Qurbanov "Hamı üçün inklüziv və keyfiyyətli təhsilin təminatı və ömrü boyu təhsilin təşviq edilməsi"nin (hədəf 4) Azərbaycan Prezidentinin 2013-cü il 24 oktyabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq olunmuş "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası" ilə bir



çox sahələrdə uyğunluq təşkil etdiyini diqqətə çatdırıb və strategiyada göstərilən islahatların aparılması sayəsində bir çox sahələrdə yüksək nəticələr əldə olunduğuna dair ətraflı məlumat verib.

Firudin Qurbanov həmçinin ümumi təhsilin yeni standartlarının hazırlanması, təhsildə gender bərabərliyinin təmin edilməsi və inklüziv təhsil sahəsində görülən işlər barədə danışıb və "2018-2024-cü illərdə Azərbaycan Respublikasında əililiyi olan şəxslər üçün inklüziv təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Proqramı"nın təsdiq edildiyini vurğulayıb.

Nazir müavini torpaqlarımızın Ermənistan i-

lahlı qüvvələri tərəfindən işğala məruz qalması nəticəsində yaranan çətin vəziyyətə baxmayaraq, Azərbaycan hökumətinin təhsil sektoruna geniş sərmayə yatırmasını, son dövrlərdə məcburi köçkün uşaqların təhsil hüquqlarını təmin etmək məqsədi ilə onlar üçün yüzlərlə məktəb tikildiyini bildirib. Firudin Qurbanov ölkədə məktəblərin 70 faizdən çoxunun yenidən tikildiyini və ya əsaslı təmir olunduğunu da görüş iştirakçılarının diqqətinə çatdırıb.

Tədbirin sonunda Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri - hədəf 4 üzrə "Əldə olunmuş nəticələr"ə dair tövsiyə xarakterli yekun bəyanat qəbul edilib.

Moskva şəhər hökumətinin nümayəndə heyəti ilə görüş

Dekabrın 7-də təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov Moskva şəhəri Mədəniyyət Departamentinin direktor müavini Vladimir Filippovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüb.

Görüş zamanı Firudin Qurbanov "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası"nın müəyyən etdiyi hədəflərə uyğun olaraq ölkəmizdə təhsil sahəsində aparılan islahatlardan söz açıb. Nazir müavini tam orta təhsil səviyyəsində təməyl-ləşmənin tətbiqi, istedadlı uşaqlarla sistemli işin təşkilı nəticəsində fənn olimpiadalarına marağın daha da artması, həmçinin 2019-cu ildə ölkəmizdə informatika üzrə beynəlxalq olimpiadaya keçiriləcəyi və rusiyalı şagirdlərin bu olimpiadada iştirak üçün dəvət olunduqlarını barədə məlumat verib.

Firudin Qurbanov Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında təhsil sahəsinin bir çox istiqamətləri üzrə geniş əməkdaşlığın mövcudluğunu vurğulayıb. Moskva Dövlət Universiteti

və M.T.Seçenov adına Birinci Moskva Dövlət Tibb Universiteti filiallarının uğurlu fəaliyyətini qiymətli nazir müavini ölkəmizdə rus sektorunda tədrisin aparıldığını, rus dili və ədəbiyyatı üzrə hər il olimpiadadan keçirildiyini, Rusiya Federasiyasının aparıcı ali təhsil müəssisələrində azərbaycanlı gənclərin təhsil almaları üçün kvotaların ayrıldığını deyib.

Vladimir Filippov Moskva şəhərində təhsil sahəsində həyata keçirilən yeniliklər, aparılan islahatlar, yeni informasiya texnologiyalarının tədrisdə tətbiqi və digər aktual məsələlərlə bağlı geniş məlumat verib. Azərbaycanca rus dilinə göstərilən diqqət xüsusi vurğulayan Vladimir Filippov təhsil sisteminin inkişafı üçün Azərbaycanın formasiyalaşdırılması, məktəbdən kənar fəaliyyətin təşkilı sahələrində təcrübə mübadiləsinin aparılmasında maraqlı olduğunu qeyd edib.

Görüşdə həmçinin Moskva şəhərinin şagirdləri ilə paytaxtımızın şagirdləri arasında idman yarışları və intellektual oyunların keçirilməsi təklif olunub.

Akademik Azad Mirzəcanzadənin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş beynəlxalq konfrans

Dekabrın 13-də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında görkəmli alim, Dövlət mükafatı laureatı, Əməkdar elm və texnika xadimi, akademik Azad Mirzəcanzadənin 90 illik yubileyinə həsr olunan "Neftqazçıxarmada innovativ texnologiyaların və təbii riyaziyyatın müasir problemləri" mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans işinə başlayıb. AMEA, Təhsil Nazirliyi və Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin (ADNSU) birgə təşkilatçılığı ilə baş tutan tədbirdə ABŞ, İspaniya, Rusiya, İran, Səudiyyə Ərəbistanı, Çin və digər ölkələrdən tanınmış alimlər də iştirak edirlər.

Konfrans iştirakçıları övvəlcə I Fəxri xiyabanda akademik Azad Mirzəcanzadənin məzarını ziyarət edib, məzarı önünə əkil və gül dəstələri qoyublar.

Akademiyanın Əsas binasında təşkil olunan tədbiri AMEA-nın prezidenti, akademik Akif Əlizadə açıb. Natiq bildirib ki, akademik Azad Mirzəcanzadə təbii mexanika və neft-mədən işləri üzrə bir sıra yeni istiqamətlərin banisidir. Neftin çıxarılmasında texnoloji proseslərin mexanikası, riyazi fizika metodlarının neft sahəsində tətbiqi ilə bağlı problemlər onun tərəfindən fundamental elmin nəzəri məsələləri səviyyəsində araşdırılıb. AMEA rəhbəri alimin neft-qaz sənayesinin aktual problemlərinin həllinə dair çox sayda qiymətli tövsiyələr qazandırdığını, onun rəhbərliyi və bilavasitə iştirakı ilə onun neft və qaz-kondensat yataqlarının işlənilməsinin fundamental-nəzəri əhəmiyyətli metodlarının hazırlanması təbii edildiyini diqqətə çatdırıb. A.Mirzəcanzadənin 500-ə yaxın elmi məqalənin, 100-ə yaxın monoqrafiya, dərslik, dərs vəsaitinin, eləcə də 50-dən çox ixtira və patentin müəllifi olduğunu söyləyən akademik vurğulayıb ki, görkəmli alimin rəhbərliyi ilə 300-dən çox fəlsəfə doktoru, 120 elmlər doktoru hazırlanıb.

Mərhum alimin həm də elmin təşkili və idarə olunması prosesində fəal iştirak etdiyini deyən akademik Akif Əlizadə bildirib ki, o, 1992-2001-ci illərdə Azərbaycan Ali Attestasiya Komissiyasının sədri olub, 1993-2001-ci illərdə Dövlət Elm və Texnika Komitəsinə rəhbərlik edib. A.Mirzəcanzadənin Azərbaycan elminin dünyaya inteqrasiyası üçün bilik və bacarığını əsirgəmədiyini deyən AMEA rəhbəri dünya şöhrətli alimin müxtəlif illərdə "İstiqlal" ordeninə, P.Kapitsa adına medala, Vyetnam Respublikasının "Vyetnamın Qəhrəmanı" qızıl ulduzuna layiq görüldüyünü, iki dəfə Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı, üç dəfə akademik İ.M.Qubkin adına mükafat laureatı olduğunu, eləcə də Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyası, Başqırdistan Elmlər



Akademiyası və Ukrayna Neft-Qaz Akademiyasının həqiqi üzvü seçildiyini diqqətə çatdırıb.

Görkəmli alimlə bağlı xatirələrini bölüşən akademik Akif Əlizadə Azərbaycan elmində əvəzsiz xidmətləri olan Azad Mirzəcanzadənin xatirəsinin hər zaman yaddaşlarda yaşayacağı söyləyib.

Tədbirdə çıxış edən Azərbaycan Respublikasının təhsil nazirinin müavini Məhəbbət Vəliyeva konfransın əhəmiyyətindən danışıb, nazirin salamları iştirakçılara çatdırıb.

Natiq görkəmli alimin gənclik illərində elmə maraqlı olduğunu, xüsusi riyazi qabiliyyəti ilə hələ orta məktəbdə oxuyarkən müəllimlərinin sevimlisinə çevrildiyini söyləyib: "Riyaziyyatla yanaşı, digər fənləri əla oxuyan A.Mirzəcanzadə 15 yaşında imtahan verərək məktəbi bitirib. Bundan sonra o, sənədlərini Azərbaycan Sənaye İnstitutuna (indiki Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti) vermək istəmə de, yaşının az olmasına görə, sənədləri qəbul olunmayıb. O, institutun rektoruna müraciət edib. İnstitutun neft-mədən ixtisasında oxumaq istəyənlərin sayının az olduğuna görə rektor onun həmin fakültəyə qəbul olunmasına razılıq verib".

M.Vəliyeva qeyd edib ki, A.Mirzəcanzadə istedadların inkişafına, onların yaxşı kadr kimi formalaşmasına hər zaman diqqət yetirib. Onun təşəbbüsü ilə 1989-cu ildə Bakı şəhərinin mərkəzində H. Mahmudbəyov adına liseyin, 1998-ci ildə isə Xətai rayonunda 147 nömrəli texniki-humanitar təməyüllü liseyin fəaliyyəti başlandıqı vurğulayıb.

A.Mirzəcanzadənin "Əsl insan birinci özünü, sonra fənnini uşaqlara sevdirməlidir" fikrini xatırlayan natiq onun pedaqogika, psixologiya elmlərinin də dərin bilicisi olduğunu qeyd edib. M.Vəliyeva görkəmli alimin həm də gözəl insan olduğunu, şagirdləri və tələbələrini tərəfindən hər zaman sevdiyini, onun xatirəsinin daim yaddaşlarda yaşaya-

cağını söyləyib.

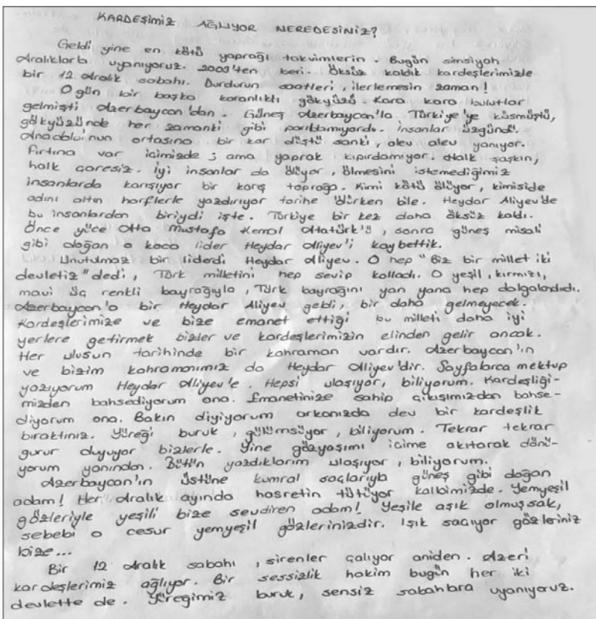
Konfransda Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin birinci vitse-prezidenti, akademik Xoşbəxt Yusifzadə, Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin rektoru, professor Mustafa Babanlı çıxış ediblər.

Tədbirdə Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyasının vitse-prezidenti, professor Əzizə Şahverdiyev "Neft yataqlarının işlənmə prosesinin optimallaşdırılması və neftqazçıxarmasının artırılmasının innovativ texnologiyaları", Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin kafedra müdiri, AMEA-nın müxbir üzvü Tulpaxan Salavatovun "Azad Mirzəcanzadə - vətəndaş, pedaqoq, alim, mütəfəkkir" mövzularında məruzələri dinlənilib.

Sonra çıxış edən akademik Akif Əlizadə bildirib ki, Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyası özünün ali mükafatlarından birini akademik Azad Mirzəcanzadənin adına təsis edib və bu medal dünyada azərbaycanlı alimin adına təsis olunmuş ilk beynəlxalq mükafatdır. Qeyd edib ki, Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyası "Akademik Azad Mirzəcanzadə beynəlxalq gümüş medalı" ilə ilk olaraq görkəmli neftçi alim Xoşbəxt Yusifzadəni təltif edib. AMEA rəhbəri A.Mirzəcanzadənin yubileyi münasibətilə bir neçə alimin bu mükafata layiq görüldüyünü diqqətə çatdırıb.

Daha sonra AMEA İdarəetmə Sistemləri İnstitutunun direktoru, akademik Telman Əliyev, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin "NeftQazElmiTədqiqatLayihə" İnstitutunun neft və qaz hasilatı üzrə direktor müavini, AMEA-nın müxbir üzvü Bağır Süleymanova və ADNSU-nun Qaz-neft-mədən fakültəsinin dekani, texnika üzrə elmlər doktoru, professor Qafar İsmayılova "Akademik Azad Mirzəcanzadə adına medal" təqdim olunub.

Tədbir bölmələrdə məruzələrin dinlənilməsi ilə işinə davam edib. Beynəlxalq konfransa dekabrın 14-də yekun vurulacaq.



Türkiyə məktəbliləri arasında ulu öndərə həsr olunmuş inşa, şeir və rəsm müsabiqəsi

Yusif ƏLİYEV

Türkiyədə ümummilli lider Heydər Əliyevin adını daşıyan məktəblər ulu öndərin vəfatının 15-ci ildönümünü şagirdlər arasında keçirilən inşa, şeir və rəsm müsabiqəsi ilə qeyd ediblər. Bu barədə redaksiyamıza Azərbaycan Respublikasının Türkiyədəki səfirliyində fəaliyyət göstərən təhsil müşaviri Nəcibə Nəsimova məlumat verib. Onun bildirdiyinə görə, qardaş Türkiyənin 4 şəhərində - Ankarada, Adana-Ceyhanda, İzmirin Aliğa qəsbəsinə və Qarsda ümummilli lider Heydər Əliyevin adını daşıyan məktəblər fəaliyyət göstərir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin tapşırığı və dövlətimizin dəstəyi ilə tikilərək türkiyəli məktəblərə hədiyyə olunmuş bu təhsil ocaqları həm maddi bazasının müasirliyi və zənginliyi, həm də verdiyi təhsilin yüksək səviyyəsi ilə seçilir. Həmin məktəblərin direktorlarının dediyinə görə, oxumaq üçün bu tədris ocaqlarına müraciət edənlərin sayı həddindən artıq çoxdur. Ölkəmizin Ankaradakı səfirliyinin təhsil müşavirliyi bu məktəblərin ulu öndər Heydər Əliyevin adına layiq fəaliyyət göstərməsinə yaxından kömək göstərir.

Ümummilli lideri bu məktəblərdə təhsil alan şagirdlərə daha yaxından tanımaq məqsədilə müşavirlik hər il 2 dəfə - ulu öndərin doğum və vəfatı günləri ərəfəsində həmin təhsil ocaqlarında oxuyan uşaqlar arasında inşa, şeir

və rəsm müsabiqələri keçirir və yarışmalarda yer tutanlar mükafatlandırılır. Bu il də həmin məktəblərin şagirdləri ulu öndərə olan sevgilərini öz inşa, şeir və rəsmləri vasitəsilə ifadə ediblər. Builki müsabiqələr ulu öndərin anadan olmasının 95. vəfatının 15 illiyinə həsr olunması və daha kütləvi xarakter daşması ilə fərqlənib. Belə ki, təhsil müşaviri Nəcibə Nəsimovanın təşkilatçılığı ilə hər məktəb anim tədbirinə öz xüsusi proqramını hazırlayaraq təqdim edib. Hər məktəbdə təşkil edilmiş müsabiqələrin qalibləri isə dekabrın 12-də Ankaradakı Heydər Əliyev adına məktəbə toplaşıblar. Burada keçirilən yekun tədbirində qalib şagirdlərlə bərabər onların müəllimləri və təmsil etdikləri məktəblərin direktorları da qatılıb. Tədbirdə habelə Azərbaycanın və Türkiyənin millət vəkili, ölkəmizin Türkiyədəki səfiri və səfirliyinin əməkdaşları, Təhsil Nazirliyinin rəsmiləri iştirak ediblər. Hər məktəb üzrə birinci yeri tutanlar arasında inşa və şeir nominasiyaları üzrə 2 nəfər seçilərək qalib elan olunub. Hər iki yazı, eləcə də uşaqların təqdim etdikləri proqramlar tədbir iştirakçıları tərəfindən alqışlarla dəyərləndirilib. Təhsil müşaviri Nəcibə Nəsimova və tədbirdə fəal iştiraklarına, ulu öndərin adına layiq şeir və inşalar yazdıqlarına görə şagirdlərə Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi adından təşəkkür edib. Qaliblərə pul mükafatları təqdim olunub.

Hər şey beynəlxalq olimpiadalar üçün

Və yaxud istedadlı uşaqlarla məşğul olmağın məsuliyyəti

← Övvəli səh.1

Ruhhiyyə DAŞSALAHLI

Fizika, riyaziyyat və informatika təmayüllü liseydəyik. İlk baxışdan sakitlik olsa da, bütün otaqlarda şagirdlər var. Belə məlum olur ki, sadəcə gündəlik məşğələlər deyil, bu gün həm də sınaq imtahanları keçirilir...

Beynəlxalq olimpiadalara seçim

Mərkəzdə beynəlxalq olimpiadalara hazırlıq yalnız dəqiq fənlər üzrə aparılır. Olimpiadaçılar il ərzində 15-dən artıq beynəlxalq yarışa qatılırlar. Şagirdlərin olimpiadalara hazırlıq prosesi onların seçimi, dərslərin keçirilməsi və beynəlxalq olimpiada seçmə imtahanının təşkili, müəllimlərin yetişdirilməsi, vəsaitlərin çap olunması da daxil olmaqla 4 mərhələdən ibarətdir.

İlk mərhələ - şagirdlərin seçimi ölkə əhəmiyyətli yarışlarda aparılır. Lütfi Zadə adına Məktəblilərarası Məntiq Olimpiadası, Respublika Fənn Olimpiadası, Məktəblilərarası respublika fənn müsabiqələrinin qalibləri beynəlxalq yarışlara hazırlıq mərkəzinə dəvət edilir. Xatırladaq ki, fənn olimpiadalarında 30 min, fənn müsabiqələrində isə 15 mindən artıq şagird iştirak edir və 45 min nəfərlik bu kontingentin içərisində beynəlxalq müsabiqələrin iştirakçısı olacaq 25 nəfər müəyyən edilir.

Şagirdlərin seçilməsi aşağı və yuxarı yaş qrupları üzrə aparılır. Aşağı yaş qrupunda VI-VII sinif şagirdləri əhatə olunub. Riyaziyyat üzrə VI, fizika, kimya, biologiya və informatika fənlərindən isə VII siniflərdən şagirdlər seçilir. Beynəlxalq olimpiadalara hazırlıq mərkəzləri ilə çalışan səxs, Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutu İstedadlı uşaqlarla iş şöbəsinin müəxəssisi Qorxmaz Mustafayev səbəbi belə izah edir: “Şagirdlər fizika fənninin tədrisinə VI sinifdən başlayırlar. VI sinifdə bir çox mövzu keçilməyindən uşaqların fizika ilə bağlı biliklərini VII sinifdə müəyyənləşdirə bilərik. Amma riyaziyyat aşağı siniflərdən keçildiyindən VI sinifdən bu fənn üzrə şagirdlərin biliyini ölçmək mümkündür”.

Hazırlıq mərkəzlərinə aşağı və yuxarı yaş qrupu əsasında bölgü aparılırsa da, beynəlxalq olimpiadalarda yaş bir çox hallarda önəm daşmır: “Bir də görürsən, IX sinif şagirdi XI sinif şagirdindən daha yaxşı nəticə göstərir. Yaş sadəcə, seçim prosesi üçün önəmli sayılır”.

“Bizim vaxtımızda bu imkanları yaradan yox idi”

Həmin yaş qrupunda olimpiadalara hazırlıq mərkəzinə dəvət edilən şagirdlərdən birinin atası Yusif Babayev qızı Selcanın olimpiadalara hazırlıq mərkəzinə dəvət edilməsindən qürurla danışır. Sadəcə, orta məktəb təhsili ilə iki dəfə Respublika fənn olimpiadalarında uğur qazanan Selcan artıq beynəlxalq yarışlara hazırlaşdırılır. Hazırda VIII sinif şagirdi olan qızından bu dərslərlə daha böyük uğurlar gözləyən atası onu həftədə iki dəfə - hər çərşənbə və şənbə günləri - yaşıdıqları Sahil qəsəbəsindən Bakıya - Fizika, riyaziyyat və informatika təmayüllü liseyə gətirir.

Selcan Sahil qəsəbəsindəki 253 nömrəli tam orta məktəbin şagirdidir. VI sinifdə oxuyanda Respublika fənn olimpiadasında III, VII sinifdə isə II yer tutur. Yusif Babayev deyir ki, Selcanın təhsil aldığı məktəbdən çox razıdır: “Təkcə qızımın oxuduğu məktəb deyil, bütün məktəblərdə şagirdlərin daha yaxşı təhsil almaları üçün şərait yaradılıb. Oğlum Atilla Babazadə Sahil qəsəbəsindəki 294 nömrəli məktəbdə təhsil alır. O da əlaçidir. Onun da təhsil aldığı məktəbdə keyfiyyətli təhsil verilir. V sinif şagirdidir və artıq uğurları var. Qızım fizika üzrə fərqlənib, oğlum da riyaziyyat üzrə uğur qazanır. Mən də məktəbdə yaxşı riyaziyyatçı olmuşam. Amma bizim vaxtımızda bu imkanları yaradan yox idi. Qızım olimpiadada uğur qazandı, onu hazırlıq mərkəzinə çağırırdılar. Pulsuz dünya olimpiadalarına hazırlayırlar. Bəlkə də belə imkan yaradılsaydı, mənim də vaxtında uğurlarım ola bilərdi. İndi uşaqların qiymətləndirildiyi kimi, məni qiymətləndirən olmadı”.

Serməs Əhmədov isə nəvəsi Səid Qasimovu gözləyir. 6 nömrəli məktəbin 8-ci sinif şagirdi olan Səid ingilis dilində təhsil alır. Həm VII, həm də VIII siniflərdə kimya üzrə respublika fənn olimpiadalarına qatılıb və hər ikisində qalib olub.

“Burada fənləri daha dərindən öyrənirik”

Bakıdakı hazırlıq mərkəzlərinə rayonlardan da şagirdlər qəbul olunur. Artıq olimpiadalara hazırlıq mərkəzlərində Bakı və ətraf qəsəbələrə yanaşı, ölkənin yarı-ayrı rayonlarından da istedadlı uşaqlar cəlb edilir. Bakı və ətraf rayonların məktəblərindən seçilənlər hazırlıq mərkəzlərinə həftə ərzində bir neçə dəfə gəlir. Rayondan hazırlıq mərkəzlərinə gələnlərə liseylərin yataqxanasında qalmaq üçün şərait yaradılırsa da, ancaq məktəbini dəyişmək istəməyənlər, Qubadan, Mingəçevirdən həftəsonu dərslərdə iştirak etmək üçün Bakıya gəlib-qayıdanlar da var. Onlardan biri, Respublika fənn olimpiada-

dalarının gümüş medalçısı Gültac Seyidova 9-cu sinifdə oxuyur. Mingəçevir şəhər Texniki-humanitar liseyin şagirdidir. Ötən ilin sentyabrından olimpiadalara hazırlıq mərkəzində hazırlaşır. Atası tətillərdə və hər həftəsonu onu Mingəçevirdən Bakıya gətirir, Fizika, riyaziyyat və informatika təmayüllü liseydə fəaliyyət göstərən olimpiadalara hazırlıq mərkəzinin məşğələlərində iştirakına şərait yaradır. Ata-bala hələlik bu çətinliyin öhdəsindən gəlirlər: “Keçən ilin sentyabrında dərslərdən başlamadan 5 günlük kampa iştirak etdim. Çox maraqlı oldu və kampa sonra məşğələlərə başladım”.

Gültacın təhsil aldığı lisey rayonunda ən yaxşı göstəriciləri olan məktəbdir: “Bu il rayon üzrə ən çox medalı liseyimizin şagirdləri qazandı. Ən yüksək nəticə də bizim məktəbdən idi. Ancaq olimpiadalara hazırlıq mərkəzinin üstünlükləri daha çoxdur. Burada fənləri daha dərindən öyrənirik. Çoxlu çalışmaları işləyir, yeni dərslər keçirik”.

Universitet və özəl şirkətlərdən olimpiadaçılara dəstək

Amma istedadlı uşaqların çox olması onların hər birinin beynəlxalq yarışlara qatıla biləcəyi demək deyil. Qorxmaz Mustafayevin sözlərinə görə, beynəlxalq olimpiadalara gedəcək şagirdləri imtahanla məhz istedadlı uşaqların arasından seçirlər: “Beynəlxalq fənn olimpiadalarının seçmə mərhələsinə respublika fənn müsabiqələrinin və olimpiadalarının qalibləri və olimpiadalara hazırlıq mərkəzinin şagirdləri qatılırlar. İstənilən beynəlxalq olimpiadadan öncə 2 mərhələdə seçmə imtahanı keçirilir”.

Bəzi olimpiadalara, o cümlədən məktəblilərimizin bu günlərdə uğur qazandığı Botsvanada keçirilən yeni-yetmələrin 15-ci Beynəlxalq Elm Olimpiadası üçün laboratoriya hazırlığı tələb olunur. Laboratoriya hazırlığını təşkil etmək üçün isə Bakı Mühəndislik Universiteti, Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin Bakı filiali ilə əməkdaşlıq edilir. Bu prosesə hətta özəl şirkətlər də cəlb olunub. Belə ki, qurulan əməkdaşlıq sayəsində “Azercell” şirkəti Beynəlxalq İnformatika Olimpiadasının hazırlıq prosesinə dəstək verir.

Qorxmaz Mustafayev deyir ki, əsas məqsəd beynəlxalq olimpiadalarda Azərbaycan şagirdlərinin nailiyyətlərini yüksəltməkdir. Bu məqsədə nail olmaq üçün isə Təhsil Nazirliyi bütün imkanlarını səfərbər edib.

“Cəhdləri davam etdirəndə nəticə mütləq olur”

Bəs, hər biri beynəlxalq olimpiada iştirakçısı ola biləcək istedadlı uşaqlara kim dərs deyir?

Beynəlxalq olimpiadalara hazırlığın başladığı ilk gündən burada çalışan Əməkdar müəllim Şəmsi Səfərov Fizika, riyaziyyat, informatika təmayüllü liseyin riyaziyyat müəllimidir. Olimpiadalara hazırlıq mərkəzində elə ilk gündən çalışır və hesab edir ki, son 2-3 il ərzində, konkret olaraq, riyaziyyat üzrə hazırlıq sahəsində kifayət qədər yüksək nəticələr var. Şəmsi müəllim deyir ki, olimpiada sinfi ilə məşğul olmaq vaxt tələb edən işdir. Burada müntəzəm işləmək lazımdır, yoxsa yüksək nəticə əldə etmək heç də asan olmur: “Bu nəticə üçün də bir yol tanıyıram: həvəslə, yorulmadan hazırlaşmaq. Həm müəllim, həm də şagirdlər belə etməlidir. Bir dəfə nəticə əldə etməyəndə ruhdan düşmək lazım deyil. Cəhdləri davam etdirəndə nəticə mütləq olur. Biz bunu neçə ildir öz təcrübəmizdə görürük. İstedadlı siniflə məşğul olmağın məsuliyyəti isə xüsusilə böyükdür”.

Şəmsi müəllimin sözlərinə görə, hazırlıq mərkəzlərinə rayon məktəblərindən istedadlı şagirdlərin də qatılması ümumi işin xeyrinədir və bu, öz nəticəsini mütləq verəcək: “Rayondan gələn xeyli uşaq var ki, çalışqan olduqlarından şəhər məktəblərinin şagirdlərini üstələyirlər. Ümumiyyətlə, uğur qazanmaq üçün çalışmaq çox önəmlidir. V sinfi bitirən 20 bacarıqlı uşağı seçib hazırlığı bizə tapşırsalar, biz onları VI sinfin sonunda respublika qalibi edə bilərik. Yəni, şagird qabiliyyətlidirsə və düzgün istiqamətləndirilsə, nəticə əldə etmək üçün elə də çox zaman tələb olunmur. Hazırlıq mərkəzində elə uşaqlar var ki, onları görəndə adam daha çox öyrənmək və öyrətmək istəyir”.

Dərsin effektivliyi, müəllimin peşakarlığı, şagirdin isə səviyyəsi...

Şagirdləri düzgün istiqamətləndirəcək müəllimlər isə hər yerdə var. Qorxmaz Mustafayevin sözlərinə görə, bölgələrdəki məktəblərin şagirdləri fərqləndiyi kimi, müəllimlərdən də artıq diqqətli cəlb edənlər var: “Məsə-



Ayan Nəbiyeva



Gültac Seyidova



Abutalıb Namazov



Sabir Süleymanlı

lən, Neftçalının Xilli kənd məktəbinin müəlliminin şagirdləri hər yarışda yer tutur. Neftçala, Gəncə, Xaçmaz rayonlarından olan 5-dən çox belə müəllim var ki, onlar qrant layihəsi çərçivəsində istedadlı uşaqları hazırladırlar”.

Qeyd edək ki, bu qəbildən olan ən yaxşısı müəyyənləşdirmək üçün daha bir addım atılıb. Dekabrın 15-də istedadlı şagird üçün istedadlı müəllim imtahanı keçiriləcək. Həmin imtahanda yüksək nəticə göstərəcək müəllimlərdən müsahibə əsasında seçilənlər olimpiada hazırlıqlarına cəlb ediləcəklər. Uşaq hazırlaşdırdığı üçün Bakıya gələ bilməyən müəllimlər elə yerlərdəcə fənn müsabiqələrində fərqlənən şagirdlərin hazırlığına cəlb olunacaq və ətraf rayonlarda fərqlənən istedadlı uşaqların hazırlığı da həmin müəllimlərə yönləndiriləcək. Nəzərdə tutulub ki, Bakıda və rayonlarda xüsusi siniflər yaradılıb və istedadlı uşaqların yetişdirilməsində belə müəllimlərin gücündən istifadə edilsin. Artıq bu istiqamətdə işlər başlanılıb və 15-ə yaxın rayonda belə siniflərin təşkili reallaşdırılıb.

Q.Mustafayevin sözlərinə görə, istedadlı uşaqlarla işləmək üçün kadr ehtiyacı sadəcə, orta ümumtəhsil məktəbləri hesabına ödənilmir. Ölkədəki universitetlərin professor və müəllim heyətindən də bu prosesə cəlb edilənlər var. Məsələn, BDU-nun professoru Naqif Nəbiyev fizika üzrə, İqrar Nəzərov kimya üzrə, AMEA Botanika İnstitutunda çalışan Rəşad Səlimov, Xəzər Universitetinin professoru Nazim Karimov riyaziyyat fənnindən hazırlıq prosesində fəal iştirak edirlər.

Hazırlıq prosesinə keçmiş olimpiada qalibləri də cəlb ediləblər. Yerli və beynəlxalq olimpiadaların qalibi və iştirakçısı olan gənclərin enerjisindən, biliyindən bu istiqamətdə geniş istifadə olunur: “Keçmiş olimpiada qalibi, hazırda Kanadanın Alberto Universitetinin tələbəsi Cavid Əhmədov burada uşaqlara dərs keçir. Respublika fənn olimpiadası qalibi, dünya fənn olimpiadasının iştirakçısı Abdullah Bazarov şagirdlərin fizika üzrə hazırlıqlarına cəlb edilir. Bakı Ali Neft Məktəbində axırıncı kursda oxuyan İsmət Ağayev də hazırlıq prosesində uşaqların ən böyük dəstəkçisidir”.

“Medal almaq üçün hər cür şərait yaradılıb”

Cavid Əhmədov 4 il əvvəl orta təhsilini tamamlayıb. Onu uşaqlarla işdən ayrılıb söhbətə tuturuq: “Təcrübəmi onlarla bölüşürəm. Hər həftə şagirdlərlə dərslərimiz olur. Əsasən həftəsonu görüşürəm və kimyadan hazırlıq üzrə əlimdən gələnlərdə kömək edirəm. Xüsusən, laboratoriyalarda bir yerdə işləyirik. Ali təhsil müəssisələrinin laboratoriyalarında bunun üçün hər cür şərait yaradılıb. Olimpiadaya düşə biləcək sualları bənzərləri əsasında laboratoriyada uşaqlarla birlikdə tapşırıqlar həll edirik”.

C.Əhmədov deyir ki, uşaqlar indiyə qədər çox şərəflidirlər: “Mən 2012-ci ildə qalib olmuşam. Bizim vaxtımızda bu qədər böyük şərait yox idi. Nəinki laboratoriya, bizə kömək edəcək bir adam belə tapmırdıq. Ancaq indiyə qədər xüsusi olaraq olimpiadalara hazırlaşdırılır, laboratoriyalarda işləmələri üçün şərait yaradılır, hətta kömək etmələri üçün olimpiada təcrübəsi olanlarla mütəmadi görüşdürülür. Yəni, məktəblilərin beynəlxalq yarışlardan medal almaları üçün hər cür şərait yaradılıb”.

Ancaq aşağı yaş qrupunda səfərbər edilən daxili imkanlar yuxarı yaş qrupunda kifayət etmir. Həmin şagirdlərin hazırlığında daha yüksək nəticələrə nail olmaq üçün mütəmadi olaraq ayrı-ayrı ölkələrdə çalışan tanınmış, olimpiadalara hazırlıq sahəsində təcrübəsi olan müəllimlər dəvət edilir. İndiyədək İrandan, Rusiyadan, Türkiyədən dəvət olunanlar olub. Qorxmaz Mustafayevin sözlərinə görə, uşaqlara riyaziyyatdan hazırlıq keçmək üçün seçilən müəllim beynəlxalq riyaziyyat olimpiadasında sual müəlliflərindəndir: “Riyaziyyat olimpiadasının təşkilat komitəsinin üzvü olan, müsabiqəyə sual

göndərən, yaxud tutaq ki, Rusiyada müəyyən fənn üzrə olimpiadanı təşkil edən informatika müəllimini dəvət edirik. Dəvət etdiyimiz müəllim gələ bilməyəndə, ya da laboratoriya hazırlığı məqsədi ilə uşaqlarımızı da xaricə göndəririk”.

Uzun sözün qısa, ölkə məktəblilərinin beynəlxalq yarışlarda uğur qazanması üçün şagirdlər də, müəllimlər də xüsusi seçilir. Ancaq bu seçimin doğru olub-olmadığı mütəmadi olaraq yoxlanılır. Başqa sözlə, olimpiada mərkəzlərində təhsilin keyfiyyəti, şagirdlərin proqramı mənimsəmə faizi mütəmadi ölçülür. Məsələn, dərslərin effektivliyini yoxlamaq, müəllimlərin hazırlıq mərkəzinin şagirdlərini nə dərəcədə qane etdiyini araşdırmaq üçün mütəmadi sorğular keçirilir. Hər semestrin sonunda aparılan sorğuda müəllimlər qiymətləndirilir. Şagirdlər “Müəllimlər dərsə hazırlıq gəlirmi?”, “Şagirdləri öyrətməyə təşviq edirmi?”, “Verilən materiallar keçilən mövzuya, yaxud olimpiada materialına uyğundurmu?”, kimi suallara cavab verirlər. Bunun əsasında da müəllimlərin öyrətmə prosesində nə qədər uğurlu olduğu müəyyənləşdirilir.

“Hazırlıqlı deyil, istedadlı uşaqları aşkara çıxarmağa çalışırıq”

Dərsin də, müəllimin də keyfiyyəti həm də sınaq imtahanlarında ortaya çıxır. Mərkəzlərdə hər ay sınaq imtahanları keçirilir. Uşaqların səviyyəsini müəyyənləşdirməyə xidmət edən imtahanlarda 4 fənn üzrə yaxşı nəticə göstərənlər məşğələlərə davam edir.

Lütfi Zadə adına məktəblilərarası məntiq yarışlarında fərqlənən Türkiyə Döyənət Vəqfi Bakı Türk Liseyinin VIII sinif şagirdi Ayan Nəbiyeva da imtahan verir. Bu imtahanın nəticələrindən asılı olaraq olimpiadalara hazırlıq mərkəzində təhsilə davam edib-etməyəcəyi bəlli olacaq. Ayanın anası Elnarə İsmayilova qızının burada məşğələlərə davam etməsini çox istəyir: “Ötən il qızım burada hazırlaşdı. Ümumiyyətlə, olimpiadalara hazırlıq mərkəzlərində uşaqlarla işin keyfiyyəti məni qane edir. Ancaq Ayan builki imtahanlarda keçə bilmədi. İndi yenidən imtahan verir. Nəticələri yüksək olsa, burada yenidən təhsilini davam etdirmək şansı qazanacaq”.

Gülmar Süleymanova da oğlu Sabir Süleymanlının imtahanından çıxmağını gözləyir. Lütfi Zadə adına məktəblilərarası məntiq yarışlarında fərqlənən oğlu artıq iki ildir ki, olimpiadalara hazırlıq mərkəzində hazırlaşır. Vüsalə Mirzəyevanın isə VIII sinifdə oxuyan qızı Tünzalə iki ildir burada riyaziyyat üzrə hazırlıq keçir. Ancaq onların hər birinin bundan sonra yolunu harada davam etdəcəyi imtahanından çıxandan sonra bəlli olacaq.

Təhsil İnstitutunun müəxəssisi Qorxmaz Mustafayevin fikrincə, cəmi 2 faiz xüsusi istedadlı olur. Olimpiada hazırlıq mərkəzlərinə gələnlərin də hamısı istedadlı deyil. Burada məşğələlərə cəlb edilənlərin sayı bu səbəbdən tez-tez dəyişir: “Olimpiadaçı olmaq üçün məntiqi düşüncəli, analiz qabiliyyəti olmalıdır. Uşaqlarda bu bacarığı üzə çıxartmaq üçün Respublika fənn olimpiadalarında hətta tarix fənni üzrə belə faktoloji biliyi deyil, müqayisəli biliyə əsaslanan suallar qoyulur. Çünki biz hazırlıqlı deyil, istedadlı uşaqları aşkara çıxarmağa çalışırıq. Analiz qabiliyyəti isə hazırlıqla mümkün olmur”.

Hazırlıqda ən böyük çətinlik - vəsait çatışmazlığı

Məlumdur ki, hər işin öz çətinlikləri olur. Olimpiadalara hazırlıq mərkəzlərində də bəzi çətinliklər müşahidə edilir. Qorxmaz Mustafayevin sözlərinə görə, hazırda ən böyük çətinlikləri vəsait çatışmazlığı ilə bağlıdır: “Azərbaycan dilində vəsait yox dərəcəsinədir. Bu problemi həll etmək üçün “Təhsildən inkişaf və innovasiyalar üzrə qrant müsabiqəsi”nin verdiyi imkanlardan yararlanmağa çalışırıq. Müəllimlər başqa dillərdə olan dərslər vəsaitlərini tərçümə edirlər. Artıq 4 vəsait hazırlanaraq çap olunub. İnformatika, riyaziyyatdan vəsaitlər hazırlanıb. Biologiyada isə vəsaitin hazırlanması planlaşdırılır”.

“Olimpiada elə bir yerdir ki...”

Ötən həftə ölkəmizi Tbilisidə keçirilən beynəlxalq komanda yarışında təmsil edən şagirdlərdən biri, Fizika, riyaziyyat və informatika təmayüllü liseyin şagirdi Abutalıb Namazov 7-ci sinifdə olimpiadalara hazırlıq mərkəzində məşğələlərə qatılır. Onu fərqləndirən cəhəti isə bilik yarışlarına iki fənn üzrə qatılaraq yüksək nəticələr əldə etməsidir. Belə ki, Abutalıb Respublika fənn olimpiadasında informatika üzrə bir bürünc, iki qızıl, riyaziyyat üzrə isə bir bürünc, bir gümüş medal qazanıb. Beynəlxalq olimpiadaya riyaziyyatdan qatılaraq Junior Balkan Yeniyetmələr Olimpiadasında gümüş medala sahib çıxan Abutalıb riyazi biliklərinin informatikada ona kömək etdiyini deyir: “İnformatikada adama sürət lazım olur. Sürət isə daha çox işlədikcə artır. Sürətlə işləmək riyaziyyatda tez qararlar verməyə kömək edir. Odur ki, bu iki fənn üzrə bacarıqlarını inkişaf etdirmək məni nəinki iki yoldə ayanca da qoyur, əksinə, hər ikisi üzrə yüksək bacarıqlar formalaşdırmaqda köməyimə gəlir”.

Beynəlxalq olimpiadalara qatılmağın isə ayrı üstünlükləri var: “3 ildə özümde çox böyük fərq hiss edirəm. Təcrübəm artıb, maraqlı ekskursiyalarda iştirak etmişəm, həm istirahət edib, həm də yeniliklərlə tanış olmuşam”.

Beynəlxalq olimpiadalarda sualların daha çətin olduğunu da deyən Bakı məktəblişi iddia edir ki, olimpiadada qızıl medal almaq hər çətin sualın öhdəsindən gələ bildiyin anlamını verir: “Olimpiada elə bir yerdir ki, çətin sualı həll edib yüksək nəticə qazana bilməzsən”.

Çözdüyün çətin sualların sayı qazandığın medalları sayına mütənasib, zehnin açıq, yolun işıqlı, uğurların bol olsun, Azərbaycan məktəblisi! Dünyanın ən mötəbər yarışlarından gələn xoş soruşu gözləyirik!

Elektron resurslardan istifadə

Tədrisin keyfiyyətini yüksəldən vasitə kimi

← Əvvəli səh.1



Nuriyyə AĞAYEVA,
Cəbrayıl rayon, Milli Qəhrəman
Kazım Məmmədov adına
Böyük Mərcanlı kənd tam orta
məktəbinin direktoru

Müşahidələr göstərir ki, bu gün ibtidai təhsil pilləsinin sonuna doğru şagirdlərin həvəs, meyl və maraqları informasiya-kommunikasiya texnologiyalarına istiqamətlənir. Bu isə, öz növbəsində, nəinki ənənəvi təlimin, o cümlədən, fəal təlimin də mexanizmlərinə şagirdlərdə biganə münasibət formalaşdırır. Fikrimizi bir qədər də dəqiqləşdirək belə nəticə əldə olunur: hədsiz informasiyalar əhatəsində inkişaf edən şagird bu informasiyalardan asılı vəziyyətə düşərək, sanki informasiyanın qəbulundan doymuş olur. Bu isə onun tədris prosesində bəsit formatlarda qəbul edəcəyi informasiyanı sıxışdırır və qavranmasının qarşısını alır. Nəzərə alsaq ki, Azərbaycan tarixi milli tədris fəni sayılır və qədim dayaqlara, geniş informasiya məzmununa malikdir, o zaman aydın olar ki, şagird bütün tarixi mənbə məlumatlarını bilmək zərurəti ilə üzleşir. Cəmiyyətdən əldə edilən geniş informasiyalar, telemedia tərəfindən ötürülən informasiyalar fonunda şagird passiv deyil, həmçinin fəal olaraq da yeni və geniş məzmunu dərk etməkdə çətinliklə üzleşəcək. Bunun qarşısını almaq üçün müəllim fəal təlim prinsiplərindən, fəal dərşin mərhələlərindən maksimum keyfiyyətdə, məharətlə yararlanmağa cəhd göstərməli, bu zaman şagirdin tələb və maraqlarını əsas götürməlidir.

Şagirdlər davamlı müşahidə üsulu ilə izlənməklə bu qənaətə

gəlinib ki, onların tələbləri daha çox nəzarətsiz qaldıqları zaman öz-lərinin sərf etdikləri məşğuliyyətlərdir. Bu məşğuliyyətlər içərisində kitab oxuma səhnəsindən tutmuş, internet məkanlarda onlayn oyunlardan istifadəyə qədər çox-tərkipli sahələr görmüş olar. Bu sahələr içərisində ən geniş müşahidə olunan isə İnternet məkan və bundan qaynaqlanan bütün məşğuliyyət növləridir. İnternetin qəfil yox olmasını düşünməklə şagirdlərin üzleşdiyi vəziyyəti xatırladıqda hansı gərgin situasiyaların baş verəcəyini düşünməyə ehtiyac belə qalmır.

Ümumtəhsil müəssisələrində tədris olunan fənləri əhatə edən məzmun baxımından yanaşdıqda aydın görünür ki, beynəlxalq təhsil sistemində tədris olunan dəqiq fənlərlə bağlı yetərinə elektron resurslar mövcuddur. Dəqiq fənn müəllimləri bu elektron resurslarından geniş şəkildə istifadə imkanlarına malikdir. Bu resursları daha çox audio dəyişikliklər etməklə tədrisə daşımaq mümkündür. Yalnız Azərbaycan Respublikasında tədris olunan fənlərə gəlmişdikdə Azərbaycan tarixi, Azərbaycan coğrafiyası, Azərbaycan dili, ədəbiyyat isə internet şəbəkəsində onların məzmununa aid elektron resursların məhdud olduğunu göstərmək olar. Problemin həlli isə bu fənləri tədris edən müəllimlərin İKT bacarıqlarının təkmilləşdirilməsi ilə fənn kurikulumlarının tələblərinə əsasən elektron resursların hazırlanaraq istifadəyə verilməsinə nail olmaqdır.

Milli fənlər üzrə elektron məzmun, multimedia materialları məhdudluğu, metodiki vasitələrin çatışmazlığının özünü daha çox göstərtdiyi fənn isə Azərbaycan tarixidir. Azərbaycan tarixini tədris edən müəllimlərin son 10 ildə çoxsaylı təlimlərdə iştirak etmələrinə baxmayaraq, onların tədrisdə əldə etdikləri nəticə qənaətbəx hesab olunmur. Bizcə, bunun əsas səbəblərindən biri məhz bu fənn üzrə elektron resursların kifayət qədər olmamasıdır. Elektron Tədris Resursları ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 14 dekabr 2011-ci il tarixli 2052 nöm-

rəli əmrinin 2 sayılı əlavəsi elektron tədris resurslarının əsas tələblərinin necə olmasına aydınlıq gətirir. Belə ki, elektron tədris resursu tədris prosesində istifadəsi nəzərdə tutulan müxtəlif formatlı informasiyaların və verilənlərin (səs, video, şəkil, qrafik, mətn və s.) elektron formada məcmusudur. Resursa daxil olan materiallar və onlardan istifadə imkanları baxımından ETR sadə və mürəkkəb olmaqla iki qrupa bolunur: Sadə ETR əsasən vahid bir informasiya mənbəyi olaraq istifadəyə imkan verən, ayrı-ayrı modularda ayrılmayan, interaktiv alətlərdən istifadə imkanları olmayan, statistik, mətn, audio və video, animasiya tipli modellərdən, müxtəlif illüstrasiyalardan ibarət olur. Mürəkkəb ETR isə əsasən interaktiv istifadə imkanları olan, internet və digər texnologiyalar vasitəsilə istifadəyə, resursun müxtəlif modulardan müstəqil olaraq istifadə etməyə imkan verən materiallardan və informasiya sistemlərindən ibarət olur.

Göründüyü kimi, yenilikçi müəllimlər ilk olaraq sadə elektron resursları hazırlaya və onu təbii etmək şagirdlərin tədrisə marağını daha da artırabilir. Bacarıqlar artıqca mürəkkəb elektron resursların hazırlanmasına imkan yaranacaq. Bu zaman qarşıya qoyulan tələblər yerinə yetirildikdə nəticədə yüksək nailiyyətin əldə olunmasına şərait yaranır. Bunun üçün əsas və əlavə meyarları bilmək vacibdir: Məqsədəuyğunluq (əyanilik, pedaqoji baxımdan), təhsil standartlarına uyğunluq, Elmi dəqiqlik (faktiki səhvlərin olmaması), əyanilik və estetiklik, rahatlıq-ənləşikliq (şagirdlərin yaş imkanlarının nəzərə alınması), səmərəlilik (əmək səffinin aşağı salınması), texniki rahatlıq (ETR yüksək səviyyəli proqram-texniki təchizat və istifadəçilərin yüksək səviyyəli hazırlığını göstərən zərərli informasiyaların yüksək səviyyəli hazırlığı tələb etmir), hüquqi (mövcud qanunvericiliyə uyğunluq), etik, mədəni və s. dəqiqlik, əsas meyarlar hesab olunur. Əlavə meyarlar isə açıqlıq (dəyişiklik, tamamlama imkanlarının olması), Yeniləşmə, dəyişmə imkanı, modulluq (ETR-nin ayrı-ayrı moduldan əsasında lazımi tədris resurslarının müstəqil yara-

dılması imkanları), fənlərarası istifadə imkanı, uyğunluq (məlumatların təqdim edilməsi formatlarının universallığı), interaktivlik (ETR-nin istifadəsi ilə qarşılıqlı əlaqə imkanı, bu imkan müəyyən tədris situasiyalarının yaradılmasına, "bilik-informasiya" axtarışına, şagirdlərin-tələbələrin müstəqil fəaliyyətinə imkan verməlidir), innovativlik daxildir.

Meyarlar qədər önəmli olan məsələlərdən biri də hazırlanacaq ETR-in tiplərini ayırmaqdır. ETR-in tipləri isə aşağıdakılardır: Mətn xarakterli elektron tədris resursları. Bunlar əsasən mətnlərdən ibarət olur. Bu tip resurslar müəllimlərin xarakterli tədris müəllimlərin şəxsi bloqlarında, hətta sosial şəbəkələrdə də görmək olar. Teks-toqrafik xarakterli elektron tədris resursları mövzunu açıqlayan mətn və illüstrasiyalardan ibarət resurslardır. Bu tip resurslara həmçinin cədvəllər, diaqramlar və s. əlavə oluna bilər. Multimedia xarakterli elektron tədris resursları tərkibində video, animasiyalar, audio məzmun, interaktiv üsul ola bilər. Müəllim meyarlara uyğunlaşdırılmış resurs hazırlamağı qarşıya məqsəd kimi qoyduğu zaman onun nəzərə alınması vacib olan məqamlardan biri də ardıcılıq prinsipini gözleməkdir. Bu prinsipin tələbləri yerinə yetirilməklə hazırlanmış ETR şagirdlərdə irihəcmli informasiyaların asanlıqla mənimsənilməsinə kömək edəcək. Həblə, tarixi hadisələrin xronologiyasını asanlıqla nümayiş etmək imkanı verəcək. ETR-lər daha çox tədris-yönümlü interaktiv oyunlar xarakterini özündə ehtiva edərsə şagird dərş prosesinə daha fəal cəlb olunacaqdır. Şagirdlərlə aparılan dərş-dənəknər təbii iş prinsipləri də ETR halında təqdim olunduqda daha yaxşı nəticə əldə edilir. Beləliklə, bu nəticəyə gəlmək olar ki, ETR-dən geniş istifadə şagirdlərin əldə etdiyi XXI əsr bacarıqlarını, xüsusən də informasiyanı təhlil etmək, tarixi hadisələrə tənqidi yanaşmaq, problemi həll etmək bacarıqlarını inkişaf etdirir, yaradıcı təkəkkürün formalaşmasını təmin edir.

Keyfiyyət xarakterli məsələlərin həllinə geniş yer verirəm

Fizika dərşlərində şagirdlərin idrak fəallığını artırmaq üzrə iş təcrübəsi

Nigar MUSAYEVA,

Bakı şəhər 60 nömrəli tam orta məktəbin fizika müəllimi

İlk növbədə şagirdlərin müşahidəçilik bacarıqlarının formalaşdırılması üzrə iş aparıram. Əyləncəli tapşırıqlara və təcrübələrə istinad edirəm. Keyfiyyət xarakterli məsələlər həllinə geniş yer verirəm. Şagirdlərin özlərinin müstəqil problem seçmələrinə və onu sərbəst həll etmələrinə imkan yaradırəm. Analogiyaya xüsusi diqqət yetirirəm. Fənlərarası əlaqə prinsipinin əməli surətdə həyata keçirilməsinə səy edirəm.

Təlimdə, xüsusən onun ilkin mərhələsində təcrübə təkəkkür böyük əhəmiyyət kəsb edir. Şagirdlərin təcrübə təkəkkürü, eləcə də idrak qabiliyyətləri isə məktəbdə əsasən təlim prosesində formalaşır. Bu baxımdan fizika fənninin də imkanları genişdir. Bu işdə müəllimin uğuru həmin imkanlardan necə istifadə edə bilməsindən çox asılıdır. Mən bu imkanları ilk növbədə dərşdən öyrənirəm. Sonra bunlardan istifadənin forma və yollarını axtarıram, nəhayət, tədrisə tətbiq edirəm.

Məsələn, VII sinifdə şagirdlərin müşahidəçilik bacarıqlarının formalaşdırılması məqsədinə yönəldilən belə suallar qoyuram: "Külək necə və nə üçün əmələ gəlir? Suyun axmasını səbəbi nədir? Göyqurşağı nə zaman və necə yaranır?" və s. Konvensiya hadisəsi üzrə bilikləri əsasında şagirdlər küləyin yaranmasını müstəqil olaraq izah edirlər. Proqram materiallarını dərşdən araşdırmaq, əlavə ədəbiyyatı, xüsusilə əyləncəli fizika üzrə materialları nəzərdən keçirməklə müstəqil mühakimələr yürüdürlər və suallara uyğun cavablar tapırlar. Şagirdlərin fəaliyyətindəki diqqət cəlb edən cəhət budur ki, onların hər birinin cavabı orijinal olur, biri digərini təkrarlamır.

VII sinifdə cisimlərin üzməsinə keçərək belə bir problem qoyulur: "Necə olur ki, balıq suyun dərş qatlarına və suyun səthində əyləncəli fizika üzrə materialları nəzərdən keçirməklə müstəqil həll edilir. Xarakterik cavablardan biri belədir: "Balıq suyun dərş qatlarına hərəkət edərkən kisəsinə müəyyən qədər su qəbul edir, odur ki, onun çəkisi öz həcmi boyda suyun çəkisindən, yəni ağırlıq qüvvəsi Arximed qüvvəsindən böyük olur. Balıq suyun dibinə enir. Balıq suyun səthində qalxarkən kisəsindən suyu boşaldır, şaquli olaraq yuxarı yönəlmiş qüvvə (Arximed qüvvəsi) ağırlıq qüvvəsindən böyük olur. Bu zaman şagirdlər biologiyadan öyrəndikləri biliklərə də istinad edirlər. Onlar verilən suala cavab axtarkən əlavə bir problem də meydana çıxır: "Balıq suyun istənilən səviyyəsində irəliləmə hərəkəti də edə bilər. Bəs bunun səbəbi nədir?". Aydın məsələdir ki, 7-ci sinif şagirdləri Nyuton qanunlarını keçmədiklərinə görə bu suala ətraflı cavab tapa bilmirlər. Lakin axtarış son dərəcə həvəs göstərir və fikirlərini "elmi surətdə" əsaslandırmağa çalışırlar. Cavabları düzgün olmasa da ruhdan düşmürlər. Bilirlər ki, yuxarı siniflərə keçdikcə daha mürəkkəb problemlər həll edəcəklər. Müəllim müəyyən istiqamət verdikdən sonra şagirdlərdən biri mühakimə aparmaqla belə bir cavab hazırlayır: balıq

hərəkət etmək istədikdə özələləri vasitəsilə kisəsinə sıxır, su hansı istiqamətdə hərəkət edərsə, balıq onun əks istiqamətində hərəkət edir. Şagird Nyutonun III qanununu keçməmiş olsa da, göründüyü kimi düzgün cavab verə bilər.

Psixoloq S.A.Rubinşteyn qeyd edir ki, təlim uşaqların marağına arxalanır və marağı da formalaşdırır. Görkəmli alimimiz M.Mehdizadə maraqların içərişində idrak marağını birinci hesab edir və göstərdi ki, maraqların formalaşması təlimin ən mühüm vəzifəsidir. Mən dərşlərimdə bu prinsipi əsas götürürəm və şagirdlərdə fəal idrak marağının formalaşdırılmasına mühüm şərt kimi baxıram.

X sinifdə hərəkətin nisbilyini keçərək şagirdlərə belə bir sual verirəm: "Ola bilərsə ki, insan gülləni asanlıqla tutub cibinə qoysun?". Sual maraqlıdır. Cavab vermək isə çətindir. Ona görə də dərş şagirdlər üçün son dərəcə maraqlı olur. Material diqqətlə öyrənilir. Y.İ.Perelmanın "Əyləncəli fizika" kitabından verilən Birinci Dünya müharibəsində fransız təyyarəsinin gülləni necə tutması barədə məlumat şagirdlər tərəfindən maraqla qarşılanır. Hadisə belə olmuşdur: təyyarəçi 2 km hündürlüyündə uçarkən ona qarşı yaxınlaşan bir qanallı görünür. Onu həşərat, cücü hesab edib tutur.

Keyfiyyət xarakterli məsələlərin həlli də şagirdlərin idrak marağının artmasında xüsusi yer tutur.

Keyfiyyət xarakterli məsələlərin həlli də şagirdlərin idrak marağının artmasında xüsusi yer tutur. VII sinifdə Paskal qanunu keçiləndən sonra şagirdlərə sual verirəm ki: "Nə üçün dəmiryol spalları bərk torpağın üstünə yox, dənəvər şəkildə olan qum, çınqıl, qırma daş (kərpic) üzərinə düzülür?". Cavablar müxtəlif olur. Hər öz fikrini bir yolla əsaslandırır. Şagirdlərdən biri suala belə cavab verir: Dənəvər material təzyiqli yalnız aşağı yox, yan tərəflərə də ötürür. Odur ki, dəmiryolun dömrünü uzadır, davamlılığını artırır. Cavabdan aydın olur ki, şagird problemi dərşindən mənimsəmişdir. Bu yolla uşaqlar fizika qanunlarının öyrənilməsinin zəruriliyini, onun praktik tətbiqinin əhəmiyyətini də yəqin edirlər.

"Nə üçün kosmik gəmilər qərbdən şərqə doğru buraxılır?". Şagirdlər düzgün cavab verməkdə çətinlik çəkdikdə yerin fırlanması haqqında biliklər təkrarlanır. Nəhayət, cavab dəqiqləşdirilir. Yer qərbdən-şərqə doğru fırlandığı üçün kosmik gəmilər göstərilən istiqamətdə buraxılır.

Beləliklə, hər bir dərşin keçilmə metodu dəqiqləşdirilsə və dərşdə əlverişli təlim mühiti yaradılsa, şagirdlərin fəal idrak mövqeyinin formalaşdırılması üçün də geniş imkan yaranar.

Uşaqların psixoloji sabitliyini qorumaq üçün ciddi addım

Fazil Mustafa: "Əsas olan bütün subyektlərin uşaqları zərərli informasiyadan qorumaqda aktiv rol almasıdır"

Ruhiyyə DAŞSALAHLI

Ölkəmizdə uşaq, yeniyetmə və gənclərin fiziki sağlamlığı, sağlam düşüncə tərzini, təhsili prioritet məsələlərdəndir. Məhz bu baxımdan, uşaq hüquqlarının qorunması ilə bağlı qanunvericilik aktları mütəmadi olaraq təkmilləşir və zamanın tələbinə uyğun yeni qanunlar hazırlanır.

Bu günlərdə qəbul edilən daha bir qanunla uşaqlar arasında zərərli informasiyalar yaymaq qadağan olunub. Beləliklə, zorakılıq və qəddarlıq, cəmiyyət əleyhinə və hüquqazidd hərəkətləri, o cümlədən cinayətləri, uşaqların həyat və təhlükəsizliyinə potensial təhlükə yaradan əməlləri təbliğ edən, ailə institutunu nüfuzdan salan, əxlaqdan kənar lek-

sik (söyüş) məzmunlu, pornoqrafik xarakterli, qeyri-məişət leksik (jarqon), qorxu, erotik məzmunlu informasiyaları uşaqlar arasında yaymaq artıq qanun qarşısında məsuliyyəti var. Prezident İlham Əliyevin imzaladığı və 2020-ci ilin yanvarın 1-də qüvvəyə minəcək "Uşaqların zərərli informasiyadan qorunması haqqında" həmin qanunda nəzərdə tutulub ki, uşaqlar arasında dövrüyyəsi qadağan edilən informasiya məhsullarının uşaqların ola biləcəyi yerlərdə inzibati, texniki proqram və avadanlıq vasitələrinin tətbiq edilmədən yayılmasına yol verilmir. Burada yaş təsnifatının aparılması məqsədilə informasiya məhsullarının ekspertizasına dair ümumi tələblər, ekspertizanın aparılması qaydaları, ekspert rəyinin verilməsi ilə bağlı

məsələlər də öz həllini tapıb.

Millət vəkili Fazil Mustafa "Azərbaycan müəllimi" qəzetinə açıqlamasında bildirib ki, sözügedən qanunun əsas ideyası internet ərsində uşaqların sağlamlığına və dünyagörüşünə texnoloji vasitələrlə təsir göstərən zərərli informasiyaların məhdudlaşdırılması və faydalı alternativlərin müəyyənəşdirilib tətbiq olunmasıdır: "Qanunda uşaqların fəaliyyətinə və psixoloji durumuna cəmiyyətin ayrı-ayrı maraqlı subyektlərinin nəzarət çərçivəsinin dəqiqləşdirilməsi və zərərli informasiyanın mənbələrinin təsbit edilməsi nəzərdə tutulur. Kütləvi informasiya vasitələrinin, məktəblərin, məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin, internet klubların və valideynlərin məsuliyyəti və davranış prinsipləri bu

qorunma prosesində əsas meyarlar kimi göstərilir. Kütləvi şəkildə yayılan reklam vasitələrində zərərli informasiyaların yerləşdirilməsinin qarşısının alınması mexanizmləri müəyyən olunur".

Millət vəkili sözlərinə görə, bu məsələdə reklamçıların məsuliyyəti daha aydın göstərilir. Zərərli informasiyanın tanıtımına və çərçivəsinə qanunvericiliklə ilk dəfə aydınlıq gətirilir: "Qanun uşaqların sağlamlığına, psixoloji sabitliyini qorumaq üçün atılan ən ciddi addımlardan biridir. Ancaq məsələ qanunvericilikdə bu prosesin tənzimlənməsi ilə yekunlaşmış, əsas olan bütün subyektlərin praktik davranışlarda uşaqları zərərli informasiyadan qorumaqda aktiv rol almasıdır. Bütün cəmiyyət üzvləri bu məsələ ətrafında sağlam ünsiyyət qurarsa və qarşılıqlı nəzarət mexanizmləri işə düşərsə, o halda uşaqların sağlam böyüməsi üçün stimullaşdırıcı mühit formalaşdırıla bilər".

Progressiv universitetin ünvanı

Elşən Bağırzadə: “UNEC elmi-tədqiqat işlərinin ciddi stimullaşdırma mexanizmlərini yaradıb”

Oruc MUSTAFAYEV

Elmi və intellektual potensialın inkişafını təmin edən ən strateji məkan universitetlərdir. Məhz universitetlərdə aparılan elmi-tədqiqat işlərinin nəticələri, əldə olunan müsbət dinamika gələcək üçün çox tələb olunan yüksək ixtisaslı kadrların hazırlığına və nəticə olaraq da ölkəmizin elmi potensialının artırılmasına xidmət edir. Bu mənada 2015-ci ildə Təhsil Nazirliyi ilə dünyanın məşhur elmi platforması olan Thomson Reuters (indiki Clarivate Analytics) arasında imzalanmış əməkdaşlıq müqaviləsi son illərdə Azərbaycan elminin dünyada nüfuzunun yüksəldilməsində mühüm mərhələnin başlanğıcını qoyub.

Bu günlərdə Azərbaycanda elmi uğurları ilə seçilən ali təhsil müəssisələrinin, bir qrup tədqiqatçı alimin “Clarivate Analytics” və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondunun “Web of Science Awards 2018” birgə mükafatına layiq görülməsi də mühüm uğur göstəricisidir. Mükafata layiq görülməli ali təhsil müəssisələri arasında son 3 ildə publikasiya aktivliyi sahəsində ölkənin ən progressiv universiteti adına layiq görülməli Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC) də var. Bu günlərdə UNEC rektorunun müşaviri, dosent Elşən Bağırzadə ilə görüşərək universitetin uğur yoluna bir daha nəzər saldıq.

– Elşən müəllim, “Clarivate Analytics”-la keçən son 3 illik əməkdaşlıq dövrünü necə qiymətləndirirsiniz?

– Çox müsbət haldır ki, Azərbaycanın ali təhsil məkanında son dövrlərdə bir sıra müsbət tendensiyalar baş verir. Onlardan biri də ali təhsil müəssisələrinin elmi fəaliyyətlərinin intensivləşməsi və dünya standartlarına yaxınlaşmasıdır. Bu, çox vacib məqamdır. Bütün dünyada universitet təhsili ilk növbədə universitet elmi ilə bağlıdır. Bir universitetdə elm varsa, orada təhsil prosesini qurmaq çətin olmur. Amma elmi cəhətdən geri qalan, elmi-tədqiqatçı olmayan universitetlərdə tədris prosesini qurmaq bir qədər çətin, yəni müəllim öz üzərində işləməyi, tədqiqat aparmırsa, dünya elmindən xəbəri yoxdursa, onun müasir bilikləri tələbələrə çatdırması da müşkül məsələdir. Ona görə də çox yaxşı haldır ki, Təhsil Nazirliyi bir neçə ildir ki, universitetlərin elmi potensialının artırılmasına xüsusi diqqət yetirir. Burada ən vacib məqam, ilk növbədə, dünyada bu işin necə qurulması, standartlarının öyrənilməsi və universitetlərdə təbii edilmişdir. Şübhəsiz ki, bu proses 2015-ci ildən Təhsil Nazirliyi və “Clarivate Analytics” şirkəti arasında əməkdaşlıq çərçivəsində başlayıb. Bu gün dünyada ən nüfuzlu jurnallar “Clarivate Analytics” platformasında yerləşən nəşrlərdir. Bu jurnallar artıq bütün dünyada elmi-tədqiqatın standartlarını dikte edir – elmi-tədqiqatlar necə olmalıdır, elmi məqalələr necə yazılmalıdır, onlar hansı standartlara cavab verməlidir. Standartlarla müntəzəm olaraq tanış olmaq üçün universitetlərimizin həmin bazalara girişi olmalı idi. Yeni universitetlər, professor-müəllim heyəti həmin bazalara girə bilmirsə, oradakı məqalələrlə tanış ola bilmirsə, o standartları da mənimsəyə bilməzlər. Ona görə də Təhsil Nazirliyi çox böyük bir addım atdı, universitetlərimizin “Clarivate Analytics” platformasında yerləşdirilən nəşrlərə çıxışını təmin etmək üçün bu qurumla müqavilə imzaladı. Nəticədə bütün universitetlər bu bazalara giriş əldə etdilər. Hazırda bizim universitet də daxil olmaqla Təhsil Nazirliyi sistemində daxil olan bütün universitetlər ödəniş etmədən bu bazalara rahat girirlər. Əvvəllər isə pul ödəmədən bu ba-

zalara baxa bilmirdik. UNEC-də çalışan professor bilir ki, işlədiyi sahədə, deyək ki, Fransa, Almaniya və ya Amerikada hansı tədqiqatlar gedir, hansı son tendensiyalar var. Bu baxımdan, Təhsil Nazirliyi və “Clarivate Analytics” arasında imzalanmış müqavilə çox gözəl addımdır, bu sənəd universitetlərin bir növ dünya elmi məkanına inteqrasiyasını sürətləndirdi.

– UNEC ölkənin ən progressiv universiteti adına layiq görüldü. Siz bu hədəfə necə çatdınız?

– UNEC -in son 3 ilin ən progressiv universiteti adına layiq görülməsi təsadüfi hal deyil. Biz 4-cü tədris ildir ki, elmi-tədqiqat işlərinin ciddi şəkildə stimullaşdırma mexanizmlərini yaratmışıq. Bu mexanizmlər nədən ibarətdir? Birincisi, bizdə diferensial əməkhaqqı sistemi mövcuddur, bu sistem universitetin Elmi Şurasının qərarı ilə qəbul olunmuş qaydalara əsasən fəaliyyət göstərir. Bu sistem əsasında hər il müəllimlərin reyting cədvəli hazırlanır və növbəti tədris ilində əməkhaqları artırılır. Burada ən böyük payı biz elmi-tədqiqatçılara və “Web of Science” və Skopus bazalarında dərc olunan məqalələrə ayırmışıq. Burada həm elmi, həm də tədris, bütövlükdə müəllimin reytingini müəyyən edən 40-50 göstərici var. Müəllimin birillik akademik reytingi müəyyənləşdiriləndə “Web of Science” və Skopus elmi bazalarında dərc olunmuş məqalələri həlledici rol oynayır. Bu, stimullaşdırma ilə bağlı birinci istiqamətdir.

İkinci istiqamət – biz həm “Web of Science”, həm də Skopus-da məqalələri dərc olunan müəllimlərdə bərdəlik mükafatı verir, bu da Elmi Şurada ayrıca “Nüfuzlu elmi jurnallarda məqalələri dərc olunmuş UNEC əməkdaşlarının mükafatlandırılması barədə” qayda ilə tənzimlənir. Məqalələrin bazalarda təsnifatı var – Q4-dən tutmuş Q1-ə qədər. Q1 ən yüksək keyfiyyətdir, ən çox istinad alan jurnallara aiddir. Məsələn, əgər bir müəllimin Q4-dən Q1-ə qədər “Web of Science”-dəki jurnallarda məqaləsi çıxıbsa, o, yerləşdiyi kateqoriyadan asılı olaraq 1000 manatdan 4000 manatadək bərdəlik mükafat alır. Bu günlərdə biz UNEC-in 2 əməkdaşına həmin mükafatı verdik. Skopus-da dərc olunmuş müəllimlərdə biz 500 manatdan 2 min manata

qədər bərdəlik mükafat verir. Bu bizim ikinci istiqamətdir.

– Elmi bazalarda nə qədər məqalənin var?

– Universitetdə görülməli tədbirlər ona gətirib çıxarıb ki, bu sistem tətbiq olunduqdan sonra UNEC-in həm “Web of Science”, həm də Skopus-da dərc olunan məqalələrinin sayı sürətlə artır. Məsələn, sizə bir rəqəm deyim. 1991-ci ildən bu günə qədər, yəni bu həftəyə qədər “Web of Science” və Skopus -da UNEC-ə aid cəmi 77 məqalə var, onun 43-ü son 3 ildə nəşr olub. Yəni bu sistem – elmi bazalara çıxış əldə etdikdən və stimullaşdırma tətbiq olunduqdan bəri təxminən artım 56 faizdən çoxdur. Şübhəsiz ki, bu uğurlar Təhsil Nazirliyinin universitetlərin nüfuzlu elmi bazalara çıxışının təmin olunması səylərindən sonra mümkün oldu, nəticədə ali təhsil müəssisələrinin dünya elminə inteqrasiyası sürətləndi, ancaq universitetlər də bu tədbirləri görməli idi. Demək istəyirəm ki, bu, çox böyük nailiyyətdir. Təsədüfi deyil ki, son 3 ilin ən progressiv universitet adını alması UNEC-də görülməli işlərin nəticəsidir. 2018-ci il hələ başa çatmayıb,

Birincisi, bizdə diferensial əməkhaqqı sistemi mövcuddur, bu sistem universitetin Elmi Şurasının qərarı ilə qəbul olunmuş qaydalara əsasən fəaliyyət göstərir. Bu sistem əsasında hər il müəllimlərin reyting cədvəli hazırlanır və növbəti tədris ilində əməkhaqları artırılır. Burada ən böyük payı biz elmi-tədqiqatçılara və “Web of Science” və Skopus bazalarında dərc olunan məqalələrə ayırmışıq.

ancaq bizim “Web of Science”-də artıq 21 məqaləmiz var. Əvvəlki illərdə universitetin ya heç məqaləsi olmazdı, ya da 1-2 dənə olardı. Bizim proqnozlaşdırma əsasında, dekabrın sonuna kimi onların sayı 25-ə çatmalıdır. Bəzi məqalələr çap olunub, sadəcə, sistemə yerləşdirilməyib, bunun üçün müəyyən zaman tələb olunur.

Ən vacib məqam ondan ibarətdir ki, bu bazalarda həm də nüfuzlu beynəlxalq konfransların materialları yerləşir. Universitet alimi gedib orada çıxış edir, məruzəsi çap olunur. Onun məruzəsi “Web of Science” və Skopus-da yerləşdirilir. Biz bazada olan konfransların siyahısını müəyyənləşdirmişik. Əgər UNEC müəllimi həmin konfranslara gedərsə və məruzə ilə çıxış edərsə, məqaləsi orada çap olunarsa (konfrans materiallarında) ona da 250-500 manat bərdəlik mükafat verir. Eyni zamanda onun yol, iştirak xərclərini də universitet ödəyir. Yəni, çox sadə dildə desək, bu gün UNEC müəlliminin bu bazalarda məqalə çap etdirməsi üçün heç bir bəhanəsi olmasın. Universitet son 3 ildə Təhsil Nazirliyi rəhbərliyinin müəyyən etdiyi siyasətə uyğun bu işi davam etdirir və çox yaxşı da nəticələr əldə olunub. Düşünürəm ki, növbəti illərdə UNEC artıq bu istiqamətdə ciddi nəticələr əldə edəcək.

Bu yaxınlarda “UNEC – 100 inkişaf strategiyası” qəbul olundu. Bu strategiyada 7 strateji məqsəd və 31 strateji hədəf müəyyənləşdirilib. 7 strateji məqsəddən biri də universitetin tədqiqat universitetinə çevrilməsidir. UNEC-in tədqiqat universitetinə çevrilməsi üçün də bundan sonra nələrlə təməllənəcək – bu məsələ də detallı şəkildə strategiyada yazılıb. Bundan sonra etməli

olduğumuz işlərdən biri də bu istiqamətlərdə – yəni “Web of Science” və Skopus-da dərc olunan məqalələrin sayını artırmaq əsas hədəflərimizdəndir. Hətta düşünürəm ki, biz ixtisaslaşmış universitetlər arasında ölkədə daim birinci olaq.

– Bu gün UNEC-in tədqiqat universitetinə yaxın olduğunuzu deyə bilərsinizmi?

– Düşünürəm ki, əvvəlki illərdə müqayisədə UNEC bu statusu qazanmağa daha çox yaxındır. Növbəti illərdə biz bu hədəfimizə nail olacağıq. Azərbaycanda müəyyənləşdirilən tədqiqat universitetləri üçün ən vacib məqam “Web of Science” və Skopus-da dərc olunan məqalələrinin sayı ilə bağlıdır. Çox qürurverici haldır ki, biz ciddi şəkildə bu göstəricilərimizi yaxşılaşdırmışıq.

– UNEC-in həyata keçirdiyi ikili diplomlar layihəsi də müəllimlərin publikasiya aktivliyinə təsir edibmi?

– Bəli, bizim hazırda növbəti illərdə də davam etdirəcəyimiz strateji hədəflərimizdən biri UNEC-in beynəlmil universitetə çevrilmə-

sidir. Beynəlmil universitet nədir? Bu, o universitetdir ki, orada ikili diplomları, əcnəbi tələbələrin sayı, müəllim mübadilə proqramı çoxdur. Müəllimlərimiz başqa universitetlərdə dərs deyir, digər universitetlərin müəllimləri bizdə dərs deməyə gəlir. Təbii ki, bu mübadilə nəticəsində eyni zamanda birgə tədqiqatlar da ortaya çıxır. Məsələn, son bir ayda mən Almaniya Ziegen Universitetində oldum. Orada çox geniş əlaqələr qura bildik, birgə tədqiqat apara biləcəyimiz həmkarlarımızı tapdıq.

Bir məqam da deyim ki, biz növbəti illərdə “Web of Science” və Skopus-da olan konfransların UNEC-də keçirilməsini sürətləndirəcək, bu işi təşkil edəcəyik. Artıq növbəti semestrə bizdə materialları “Web of Science” və Skopus-da çap olunan beynəlxalq konfrans keçiriləcək. Konfransda UNEC və ölkəmizin digər universitetlərindən olan alimlərin məruzələri dinlənəcək və müvafiq məruzələr o bazaya daxil ediləcək. Yəni, bu imkanı da biz müəllimlərə təqdim edirik, çünki xaricə gedib konfranslara qatılmaq böyük xərc tələb edir. Biz həmin statuslu konfransları UNEC-ə gətiririk ki, burada keçirilsin. Müəllimlərimizin publikasiya aktivliyini artırmaq üçün bu da bir istiqamətdir.

– Gəncləri tədqiqatçılara cəlb etmək, universitetdə gənc alimlər fondunu formalaşdırmaq üçün hansı tədbirləri zəruri hesab edirsiniz?

– Müasir tədris metodlarının tətbiqi ona imkan verir ki, biz müəllim mərkəzli tədris sistemindən tələbə mərkəzli tədris sisteminə keçək. Bunun mahiyyəti nədir? Müasir sistemin mərkəzində tələbə



dayanır. Bu sistemdə tədqiqatçı tələbə aparır. Müəllim müəyyən sahələr üzrə mövzu verir, tələbələr onu araşdırır. Daha sonra dərsdə birgə müzakirələr aparılır. Sərbəst mövzular da var. Mövzularda problemli məsələlər də qoyulur. Bakalavrları elmi-tədqiqatçı cəlb etmək üçün birinci gördüyümüz iş tədris metodikalrını dəyişməkdir. Yəni, “Müəllim hər şeyi bilir, bütün biliklər müəllimlədir” kimi bir şeylər yoxdur. Artıq müasir İKT imkanları ona gətirib çıxarıb ki, müəllim auditoriyada biliyin yeganə mənbəyi deyil. Müəllimin veridyi biliyi tələbə öz iPad və ya iPhone-nunda düyməni basaraq, deyək ki, Harvardın, MIT-in, İstanbul, Hacəttəpənin müəllimlərindən ala bilər. Şəbəkədə çoxsaylı informasiyalar, məqalələr var. Ona görə də bütün informasiyanın müəllimin verməsi dövrü artıq geridə qalıb. Müəllim metodikası, istiqamətləri, mənbələri verir. Tələbələr özəri müstəqil şəkildə işləyirlər ki, bu, artıq araşdırmaçılıqdır. Yəni bu prosesin içində biliklərin tapılmasından işlənməsinə qədər tələbə dayanır. Bu, birinci istiqamətdir.

Son 4 ildə UNEC-ə 300-dən çox gənc müəllim cəlb olunub. Onlar “2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı” çərçivəsində xaricə təhsil almış gənclərdir. Biz onları universitetə dəvət edirik, onlar da təhsil aldıqları universitetlərdə gördüklərini, müasir metodikalrını dərslərində tətbiq edirlər. Bu da bakalavrların elmi-tədqiqatçılara cəlb olunmasının bir istiqamətidir.

Növbəti mühüm istiqamət odur ki, biz tələbə təşkilatları yaratmışıq. Bilirsiniz ki, Qərbi ölkələrdə müasir universitetlərdə çoxsaylı tələbə təşkilatları var. Tələbələr öz maraqlarlarına uyğun klublar, dərmləklər yaradırlar. Məsələn, ekonometrika fənni var. Bu sahəyə maraqlı olanlar öz dərmləklərini yaradırlar. Biz bunu təşviq edirik, tələbələrə deyirik ki, klublarınızı yaradın, sizizi dəstəkləyirik. Tələbə elmi cəmiyyəti makro təşkilatdır, bu cəmiyyətin içində ayrı-ayrı klublar, istiqamətlər ola bilər. Biz tələbələrin elmi fəaliyyətinə dəstək ictimaii birliyi yaratmışıq. Buna da tələbələr və müəllimlər rəhbərlik edir. Tələbələrə xaricə konfranslarda iştirak etmək, elmi məqalə yazmaq, məruzə etmək bacarığı öyrədilir.

Beləliklə də birinci istiqamət tədris metodikalrını dəyişmək və tələbələri elmi-tədqiqatçılara yönəltməkdir. İkinci istiqamət isə tələbə təşkilatları yaratmaqdır, bunu da əsas istiqamət kimi götürmüşük. Tələbələri elmi-tədqiqatçılara cəlb etmənin 3-cü mərhələsi magistratura və doktorantura proqramları ilə bağlıdır. Bu səviyyələri tamamilə tədqiqatçıyönümlü sahələrdədir. Onlar dissertasiya yazırlar.

Son dövrlərdə UNEC bu istiqamətdə də çox ciddi dəyişikliklərə nail olub.

– Bu sahədə növbəti hədəfləriniz nədir?

– Bizim hələ görə biləcəyimiz çox iş var. Bizdə yeni magistratura və doktorantura mərkəzi yaradılıb. Bu mərkəz fəaliyyətini tamamilə magistratura və doktorantura tədrisi üzrə Qərbi universitetləri modelində qurmağa başlayıb. Ən vacib məqamlardan biri budur ki, ikili diplomlar proqramının icrasına başlamışıq. Bu istiqamətdə bir neçə xarici universitetlə danışıqlar davam etdirilir. Bu, o deməkdir ki, tələbə, tutaq ki, tədrisi bizdə alacaq, dissertasiyasını xaricə yazacaq və ya əksinə. Doktorantura səviyyəsində də çox iş görülüb. Azərbaycanda, ümumiyyətlə, doktorantura təhsilinin müasir standartlar səviyyəsinə çatdırılması istiqamətində Təhsil Nazirliyi də çox mühüm işlər görür. Məsələn, Nizami layihəsini göstərə bilər. Doktorantura təhsilində biz vacib məsələ kimi keyfiyyət üzərində dayanırıq. Keyfiyyət isə qəbuldan başlayır. Doktoranturaya qəbul olan tələbələrə, dissertantlara qarşı UNEC tərəfindən çox ciddi dəyişikliklər qoyulur. Xüsusən də xarici dil bilikləri sahəsində. Tədqiqatçılar üçün xarici dil bilikləri vacib şərtir. Tələbələr “British Council”-də imtahan verib əcnəbi dil biliklərini təkmilləşdirir. Təcrübələr göstərir ki, Azərbaycanda tədqiqat aparınları, doktorantların dil bilikləri problemlidir. Biz bu problemi əvvəlcədən həll edirik. Çalışırıq ki, universitetə dil bilikləri, elmi-tədqiqatçılara marağı olanlar gəlsinlər.

Bizdə tələbələrin elmə meyilliyi ilə bağlı mərkəzlər yaradılıb. Təxminən 40-a yaxın mərkəz yarandı, bunlar spesifik istiqamətlər üzrədir və hər birinə nüfuzlu professorlar rəhbərlik edir. Empirik və ya enerji tədqiqatları mərkəzləri var ki, orada professorlar tələbələrə öz tədqiqatlarına cəlb edirlər. Tutmaq ki, hər hansı marketing araşdırmasıdır, bunu tələbələr yerinə yetirir. Onlar müəyyən sorğular keçirir və müəyyən qazanc da əldə edə bilərlər. Ən böyük qazanc isə təcrübədir, müəllimlərlə apardıqları tədqiqatlarda öyrənirlər.

Digər mühüm bir məqama da toxunmaq istəyirəm. Çox yaxşı bir haldır ki, Təhsil Nazirliyi bir neçə il bundan əvvəl bütün universitetlərdə plagiatla mübarizə çərçivəsində antiplagiat sisteminin tətbiqini təmin etdi. Bu sistem bu gün bütün universitetlərdə var. Bütün dissertasiyalar antiplagiatda gedir. Bu, çox ciddi məsələdir. Qeyd edə bilərəm ki, tədbirlər nəticəsində plagiat məsələsi tədqiqatçılarda minimuma enib. Bu sistem çərçivəsində universitetlərdə müəllimlər və tələbələr arasında çox ciddi intizam tədbirlərinin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulub.

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi

Gəncə Dövlət Universiteti

fəlsəfə doktoru proqramı əsasında 2018-ci il üçün aşağıdakı ixtisaslara dissertant qəbulu üzrə müsabiqə

ELAN EDİR:

1. Riyaziyyat - 12

- a) Analiz və funksional analiz - 1202.01- bütcdə hesabına - 1 yer
b) Diferensial tənliklər - 1211.01 - bütcdə hesabına - 1 yer

2. Mexanika - 20

- a) Bərk cisimlər fizikası - 2211.01 - bütcdə hesabına - 1 yer
b) Yarımqeçiricilər fizikası - 2220.01 - bütcdə hesabına - 1 yer

3. Kimya - 23

- a) Qeyri- üzvi kimya - 2303.01 - bütcdə hesabına - 1 yer

4. İqtisad elmləri - 53

- a) Sahə iqtisadiyyatı - 5307.01- bütcdə hesabına - 1 yer
b) Ümumi iqtisadiyyat - 5308.01 - bütcdə hesabına - 1 yer, ödənişli əsaslarla - 1 yer

5. Tarix - 55

- a) Ümumi tarix - 5502.01 - bütcdə hesabına - 1 yer
b) Vətən tarixi - 5503.02- ödənişli əsaslarla - 1 yer

6. Filologiya elmləri- 57

- a) Dil nəzəriyyəsi - 5704.01 - bütcdə hesabına - 1 yer, ödənişli əsaslarla - 1 yer

- b) Azərbaycan dili - 5706.01 - bütcdə hesabına - 1 yer, ödənişli əsaslarla - 1 yer
c) Müqayisəli-tarixi və müqayisəli-tipoloji dilçilik - 5714.01 - bütcdə hesabına - 1 yer, ödənişli əsaslarla - 3 yer
d) Dünya ədəbiyyatı - 5718.01- bütcdə hesabına - 1 yer

7. Pedaqogika - 58

- a) Təlim və tərbiyənin nəzəriyyəsi və metodikası - 5801.01 - bütcdə hesabına - 1 yer, ödənişli əsaslarla - 3 yer
b) Ümumi pedaqogika, pedaqogikanın və təhsilin tarixi - 5804.01 - bütcdə hesabına - 1 yer

8. Siyasi elmlər - 59

- a) Siyasi nəzəriyyə- 5908.01- bütcdə hesabına - 1 yer, ödənişli əsaslarla - 1 yer

9. Psixologiya - 61

- a) Ümumi psixologiya-6107.01- bütcdə hesabına - 1 yer

10. Musiqi - 62

- a) Musiqi sənəti-6213.01- bütcdə hesabına - 1 yer

REKTORLUQ

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

boş olan vəzifələri tutmaq üçün müsabiqə

ELAN EDİR:

- Azərbaycan dili və onun tədrisi metodikası kafedrasının müdiri - 1 yer
Azərbaycan dilçiliyi kafedrasının müdiri - 1 yer
Müasir Azərbaycan dili kafedrasının müdiri - 1 yer
Azərbaycan və dünya ədəbiyyatı kafedrasının müdiri - 1 yer
Ədəbiyyat və onun tədrisi metodikası kafedrasının müdiri - 1 yer
Ümumi tarix kafedrasının müdiri - 1 yer

Müsabiqədə iştirak etmək istəyənlərin sənədləri Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin Kollegiyasının "Ali təhsil müəssisələrində kafedra müdiri, dekan və dekan müavini vəzifələrinin tutulması Qaydaları"nın təsdiq edilməsi barədə" 15.11.2017-ci il tarixli 5/5 nömrəli qərarının icrasını təmin etmək məqsədi ilə Təhsil nazirinin 5 fevral 2018-ci il tarixli F-100 nömrəli əmrinin tələblərinə uyğun olaraq bu elan qəzetdə və www.adpu.edu.az saytında dərc olunan gündən bir ay müddətində (şənbə, bazar və bayram günləri istisna olmaqla) saat 9:00- 7:00 arası rektorun adına yazılan ərizə ilə birlikdə ADPU İnsan resursları şöbəsində qəbul edilir.

Müsabiqədə müvafiq kafedranın profilinə uyğun yüksək peşə-ixtisas hazırlığına, elmi ad və elmi dərəcələrə, ən azı 5 il elmi-pedaqoji təcrübəyə malik Azərbaycan Respublikası vətəndaşları, həmçinin mövcud qanunvericiliyin tələbləri gözlənilməklə xarici ölkə vətəndaşları iştirak edə bilərlər.

Müsabiqədə iştirak etmək üçün tələb olunan sənədlərin siyahısı:

1. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin rektorunun adına ərizə;
2. kadrlar uçotunun şəxsi vərəqəsi;
3. tərcümeyi-hal;
4. ali təhsil, elmi dərəcə və elmi ad haqqında sənədlərin surətləri;
5. elmi və elmi-metodik işlərin siyahısı;
6. namizədin kafedranın inkişafı ilə bağlı platforması.

Ünvan: AZ-1000 Bakı şəhəri, Ü.Hacıbəyli küçəsi, 68

Əlaqə telefonu: (012) 498-08-16

E-poçt: office@adpu.edu.az www.adpu.edu.az

REKTORLUQ

Tədrisin keyfiyyətini yüksəltməyə hədəflənmiş fənn aylıqları

Yusif ƏLİYEV

Son illər ümumi təhsil sistemində fənn aylıqlarından geniş istifadə olunur. Bu da təsədüfi deyil. Çünki fənn aylıqları təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, fənn müəllimlərinin tədris prosesində yaradıcı fəaliyyətə təşviq edilməsi, qabaqcıl təcrübənin nümayişi baxımından geniş imkanlara malikdir. Aylıq çərçivəsində məktəblərdə keçirilən tədbirlər, eyni zamanda, şagirdlərin müxtəlif fənlərə marağını, onların bilik və bacarıqlarını daha da artırır, vətənpərvərlik, milli-mənəvi dəyərlərə hörmət ruhunda tərbiyə olunmalarının səmərəli vasitələrinə çevrilirlər. Məhz bu kimi üstünlükləri nəzərə alınaraq fənn aylıqlarının təşkilatçıları Abşeron Rayon Təhsil Şöbəsinin təcrübəsində də özünə geniş yer tutur.

Məlum olduğu kimi, Təhsil Nazirliyinin 14 avqust 2018-ci il tarixli əmri ilə ümumi təhsil sahəsində 2018-2019-cu dər ilinin prioritet fəaliyyət istiqamətləri müəyyənləşdirilib. Əmrə ödənilən il təsdiq olunmuş "Təhsildə keyfiyyət ili" ilə bağlı Nazirliyin Fəaliyyət planında nəzərdə tutulmuş mahiyyətə inkişaf yönü tədbirlərin cari dər ilində də davam etdirilməsi məqsəduyğun hesab edilib. Bununla əlaqədar, Abşeron Rayon Təhsil Şöbəsinə cari dər il üzrə Fəaliyyət planı hazırlanaraq təsdiq olunub. Planda müxtəlif tədbirlərlə yanaşı dər il boyu ayrı-ayrı fənlər üzrə "Fənn aylıqları"nın təşkilatçıları da nəzərdə tutulub.

Fəaliyyət planına əsasən ilk fənn aylığı noyabr ayında tarix və coğrafiya fənləri üzrə təşkil olunub. Rayonun bütün məktəblərinin qoşulduğu fənn aylığı çərçivəsində müxtəlif nominasiyalarda tədbirlər reallaşdırılıb, təcrübə mübadiləsi aparılıb.

Müəllimin fəaliyyətinin dəyərləndirilməsində, qabaqcıl təcrübənin öyrənilib yayılmasında "açıq dərslər" mühüm vasitə kimi çıxış etdiyindən məktəblərdə keçirilən fənn aylıqları zamanı onların təşkilinə geniş yer verilib. Rayonun müxtəlif tədris ocaqlarında çalışan onlarca tarix və coğrafiya müəlliminin ayrı-ayrı siniflər üzrə müxtəlif mövzularda "açıq dərslər"ləri dinlənilib, qarşılıqlı dərslərlərlər keçirilib.

Dərslərin dinlənilməsi nəticəsində məktəbdə tədris işinin səviyyəsi, müəllimin metodik hazırlığı haqqında obyektiv məlumat almaq və bu məlumat əsasında onlara nə kimi kömək lazım olduğunu müəyyənləşdirmək mümkündür. Dərslərlərlər məhz müəllimin nəyə ehtiyacı olduğunu, müasir dərslərin hansı mərhələsinin tədrisini daha uğurlu təşkil etdiyini, hansı mərhələsində çətinliklə üzləşdiyini aydın göstərdiyindən onların nəticəsinə əsasən müəllimə göstərilən metodiki kömək də konkret və məqsəduyğun olur.

Dinlənən dərslər məhz bu baxımdan dərsi deyən müəllimlərin iştirakı ilə geniş müzakirə olunub, müəllimlərin tədris fəaliyyətindəki uğurlu cəhətləri qeyd edilmiş, çətinlik çəkdiyi məqamlara bağlı onlara zəruri metodik tövsiyələr verilib.

Aylıq çərçivəsində rayonun məktəblərində keçirilən nümunəvi dərslərdə, müxtəlif sinifdən-xaric tədbirlərdə Azərbaycan elminin, dövlətçiliyinin inkişafında böyük xidmətləri olan tarixi şəxsiyyətlər, o cümlədən qüdrətli Azərbaycan hökmdarları və sərkərdələri, vətənin müdafiəsi, torpaqlarımızın azad olunması yolunda qəhrəmanlıqlar

Abşeron rayonunda "Tarix-coğrafiya aylığı"na yekun vurulub



göstərmiş şəxslər haqqında, Yerin daxili quruluşu, Azərbaycanın iqlimi, gecə-gündüz bərabərliyi, vulkanlar və qeyzərlər barədə şagirdlərə geniş məlumat verilib, müasir dövrümüzün tanınmış elm, təhsil xadimləri, əmək adamları, müharibə iştirakçıları və qəhrəmanları ilə görüşlər təşkil edilmiş. Eyni zamanda, modellər və maketlər hazırlanıb, divar qəzetləri, bülletenlər buraxılıb, rəsm sərgiləri, tarixi abidələri əks etdirən fotoşəkillər, albomlar, guşələr təşkil edilmiş, şagirdlər arasında bilik yarışmaları, viktorinalar, ekskursiyalar və sənəfdən-xaric və məktəbdən-xaric tədbirlər keçirilib, Cümhuriyyətin 100 illiyinə həsr olunmuş videolar, Mehdi Hüseynzadənin 100 illik yubileyinə həsr olunmuş fotostendlər təqdim edilmiş. Fənn müəllimləri "Müasir dövrdə ümumi təhsilin aktual problemləri" mövzusunda pedaqoji mühazirələr yazıblar.

"Tarix-coğrafiya aylığı" çərçivəsində ilk tədbir rayonun Qobu qəsəbə 1 nömrəli tam orta məktəbində baş tutub. Tədbirə Qobu qəsəbə 1, 2, 3 nömrəli, Hökməli, Güzdək, Aşağı Güzdək, Çaylı 1, Qobustan, Periküşkül qəsəbə tam orta məktəbləri qatılıblar. Tədbirin keçirildiyi tədris ocağında həmin məktəblərin birgə sərgisi təşkil olunub. Fənn müəllimləri və şagirdlər öz sərgisinin təqdimatını ediblər. Qobu qəsəbə 1 və 2 nömrəli tam orta məktəblərinin tarix, coğrafiya müəllimləri "açıq dərslər"lər keçiblər. Tədbir iştirakçıları şagird təqdimatlarını, pedaqoji mühazirələri dinləyiblər, şagirdlərinin tarix və coğrafiya müəllimlərinin rəhbərliyi ilə hazırladıqları divar qəzetlərinə, bülletenlərə, əl işlərindən ibarət guşə və sərgilərə, tarixi şəxsiyyətlər haqqında fotostendlərə, albomlara, "açıq dərslər"lərin icmalarına, metodik tələmlərin qovluqlarına baxıblar. Tarix müəllimləri şagirdlərinin Fəxri xiyabana, Şəhidlər xiyabanına, Milli Parka, Qız Qalasına, Heydər Əliyev Mərkəzinə, "Qala" Dövlət Tarix-Etnoqrafiya Qoruğuna, "Qobustan" Dövlət Tarix-Etnoqrafiya Qoruğuna ekskursiyaya aparmaları barədə məlumat veriblər. Qonaqlar zona məktəblərinin aylıq çərçivəsində gerçəkləşdirdiyi tədbirləri yüksək

qiymətləndiriblər.

Növbəti tədbir Mehdiabad qəsəbə 5 nömrəli tam orta məktəbdə təşkil olunub. Tədbirdə həmin qəsəbədəki 1, 2, 3 və 4 nömrəli, Dığah, Məmmədli, Fatmayı və Goradil qəsəbə və kəndlərinin məktəbləri öz sərgiləri ilə iştirak ediblər. Burada da tədbir iştirakçıları noyabr ayı ərzində görülmüş işləri bəyənib, "açıq dərslər"lər müzakirə olunub, onların məktəbdə tədrisin keyfiyyətini yüksəltməyə müsbət təsir etdiyi vurğulanıb.

Ceyranbatan qəsəbə 1 nömrəli tam orta məktəbdə keçirilən və qəsəbədəki digər iki məktəbin, eləcə də Saray, Masazır qəsəbələrində, Novxanı kəndində yerləşən tədris ocaqlarının nümayəndələrinin iştirak etdikləri tədbir və Xırdalan şəhərində baş tutan, buradakı 10 məktəbdə təhsil işçilərinin qatıldığı sonuncu tədbir rayonda fənn aylığının yüksək səviyyədə təşkil olunduğunu bir daha nümayiş etdirib.

Aylıq Xırdalan şəhər 3 nömrəli tam orta məktəbdə yekun vurulub. Bu münasibətlə keçirilən "dəyirmi masa"da rayon təhsil şöbəsinin müdiri Nazilə Məmmədova çıxış edərək aylıq çərçivəsində görülmüş işlər haqqında hesabat verib, məktəblərin bu istiqamətdəki fəaliyyətini yüksək qiymətləndirərək, "Tarix-coğrafiya aylığı"nın məktəblərdə xeyli canlanma yaratdığını, müəllim və şagirdləri fəallaşdırdığını, neçə-neçə qabaqcıl tarix və coğrafiya müəllimini üzə çıxardığını, bütövlükdə məktəblərdə tədrisin keyfiyyətini yüksəltməyə müsbət təsir göstərdiyini qeyd edib və növbəti fənn aylıqlarının təşkilində əlaqəli tapşırıq və tövsiyələrini diqqətə çatdırıb.

Tədbirdə habelə məktəb rəhbərlərinin də hesabatları dinlənilib, aylıq tədbirlərində fərqlənən Məmmədli qəsəbə tam orta məktəbin tarix müəllimi Aidə Şərifovaya, Xırdalan şəhər 10 nömrəli tam orta məktəbin tarix müəllimi Fəridə Həsənovaya, Qobu qəsəbə 1 nömrəli tam orta məktəbin coğrafiya müəllimi Mahirə Sultanovaya, Novxanı kənd 1 nömrəli tam orta məktəbin tarix müəllimi Məsumə İsayevaya müxtəlif nominasiyalar üzrə fəxri fərmanlar təqdim olunub.

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi

Gəncə Dövlət Universiteti

fəlsəfə doktoru proqramı əsasında 2018-ci il üçün aşağıdakı ixtisaslara doktorant qəbulu üzrə müsabiqə

ELAN EDİR:

1. Mexanika - 20

- a) Yarımqeçiricilər fizikası - 2220.01- bütcdə hesabına - əyani - 1 yer

2. Kimya - 23

- a) Qeyri- üzvi kimya - 2303.01- bütcdə hesabına - əyani - 1 yer
b) Üzvi kimya - 2306.01 - bütcdə hesabına - əyani - 1 yer

3. İqtisad elmləri - 53

- a) Ümumi iqtisadiyyat - 5308.01- bütcdə hesabına - əyani - 1 yer, bütcdə hesabına - qiyabi - 1 yer

4. Tarix - 55

- a) Ümumi tarix-5502.01-bütcdə hesabına - qiyabi - 1 yer
b) Vətən tarixi - 5503.02 - bütcdə hesabına - qiyabi - 1 yer

5. Filologiya elmləri - 57

- a) Dil nəzəriyyəsi- 5704.01-bütcdə hesabına - qiyabi - 1 yer
b) Azərbaycan dili-5706.01-bütcdə hesabına - əyani - 1 yer
c) Müqayisəli-tarixi və müqayisəli-tipoloji dilçilik -5714.01- bütcdə hesabına - əyani - 1 yer, bütcdə hesabına - qiyabi - 2 yer
d) Dünya ədəbiyyatı-5718.01-bütcdə hesabına - qiyabi - 1 yer

6. Pedaqogika - 58

- a) Təlim və tərbiyənin nəzəriyyəsi və metodikası - 5801.01 - bütcdə hesabına - qiyabi - 3 yer
b) Ümumi pedaqogika, pedaqogikanın və təhsilin tarixi - 5804.01 - bütcdə hesabına - qiyabi - 1 yer

REKTORLUQ

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi

Gəncə Dövlət Universiteti

elmlər doktoru proqramı əsasında 2018-ci il üçün aşağıdakı ixtisaslara dissertant qəbulu üzrə müsabiqə

ELAN EDİR:

1. Mexanika - 20

- a) Deformasiya olunan bərk cism mexanikası - 2002.01 - bütcdə hesabına - 1 yer

2. Biologiya elmləri - 24

- a) Botanika - bütcdə hesabına - 1 yer
b) İnsan və heyvan fiziologiyası - bütcdə hesabına - 1 yer

3. Texnika elmləri - 33

- a) Materiallar texnologiyası - bütcdə hesabına - 1 yer

4. Tarix - 55

- a) Ümumi tarix tarixi - 5503.02 - bütcdə hesabına - 2 yer

5. Filologiya elmləri - 57

- a) Azərbaycan dili-5706.01-bütcdə hesabına - əyani - 1 yer

REKTORLUQ



Rəqəmsal inqilabın təhsili

İnsan süni intellektə məğlub olmamaq üçün nə etməlidir?

← Əvvəlki səh.1

Rüstəm QARAXANLI

Bu problem süni intellektdən qidalanan, belə demək mümkündürsə, yüngül təhlükədir. Bəzilərimiz işsiz qalacağıq, vəssəlam. Güman ki, yenidənixtisaslaşma, ixtisasartırma və peşəedəyişmə hesabına hər kəs bir yol tapacaq. Ən qorxulunu bilirsiniz nədir? İlon Mask həyəcan təbii çalır: “İnsan mahiyyət etibarilə diktatordur. Ancaq o, istənilən halda öləcək. Süni intellekt üçün isə ölüm yoxdur, o, daima yaşayacaq. Biz ölməz diktatorla üz-üzə qalacağıq, ondan qaçmaq mümkün olmayacaq”. Hər birimiz Maskın bu üç cümləsindən ibarət dəhşət dolu proqnoz məzmununda onlarla Hollivud filminə baxmışıq, ancaq inanmamışıq, hətta sarkazmla gülmüşük. Ancaq dövrümüzün ən ağıllı və uğurlu da-hilərdən birinin öncəgörmələrini qulaqardına vurmaq, nə qədər düzgün olar?

Vaxtilə Mask insan ayağının nə zaman Marsa dəyəcəyi barədə suala cavab olaraq bildirmişdi ki, bu, yaxın 10, bəlkə də 5 ilə baş verəcək. Göründüyü kimi, insan özü Marsa uçmasa da, xüsusi zont “qırmızı planet”ə enib və oradan səs və görüntülər yayır. İş adamı hesab edir ki, bəşəriyyəti qəmgin gələcək gözləyir: “Düşünürəm ki, süni intellekt əvvəl-axır bizim sonumuza çıxacaq”. Maska görə, artıq “Amazon”, “Apple”, “Google” və “Facebook” kimi süni intellekt daşıyıcıları ciddi təhlükə mənbələridir: “Onlar bizim haqqımızda çox məlumatlıdır. Onların daxilindəki süni intellekt insanlar üzərində güclü hakimiyyətə malik olacaq. Bu isə çox təhlükəlidir”. İ.Maski dəhşətə gətirən budur ki, məsələn, “Google”də süni intellekt cəmi bir neçə nəfər nəzarət edir. Xaricdən isə heç bir nəzarət yoxdur: “Əgər siz insan üçün qarşıda süni intellektin idarə etdiyi hansı gələcəyin olduğunu bilmək istəyirsinizsə, evdəki sevimli köpəyinizi və ya pişiyinizi təsəvvür edin. Süni intellekt hakimiyyətində insanın rolu təqribən bundan ibarət olacaq”.

Əgər oxucu üçün Maskın yuxarıdakı fikirləri qaranlıq gəlsə, təsvir edəcəyimiz real bir fakt sizdə müəyyən təsəvvürün yaranmasına kömək edəcək. Bir müddət əvvəl “Facebook” rəhbərliyi sosial şəbəkənin süni intellekt sisteminin fəaliyyətini dayandırmaq qərarına gəlib. Səbəb? Diqqət: onlar görüblər ki, maşınlar bir-birləri ilə insana məlum olmayan dildə ünsiyyət qururlar. Yazılmış proqram hesabına botlarla insan ünsiyyətə girir. Ancaq zaman-zaman botlar başlayıblar bir-birləri ilə danışmağa. Əvvəl diaqloq ingilis dilində gedirmiş, ancaq qəflətən maşınlar özlərinin yaratdığı dildə danışmağa başlayıblar. “Facebook”un idarəçiləri bunda bir təhlükə görürək prosesi dayandırdılar. Ekspertlər ehtiyat edirlər ki, əgər botlar öz aralarında danışmaq üçün dil yaradırlarsa, deməli, sabah müstəqil olub IT mütəxəssislərinin nəzarətindən çıxıb olacaqlar. Artıq xeyli müddətdir ki, hətta ən təcürübəli mühəndislər belə botların fikir yürütmə trayektoriyasını tam izləyə bilmirlər.

İ.Mask 2014-cü ildən başlayaraq süni intellektin insan həyatına təhlükələrini araşdıraraq layihələrə vəsait ayırır. Bunun üçün o, hətta xüsusi şirkət – “Neuralink”in əsası da qoyub. Onun fikrincə, süni intellektdən qorunmağın yeganə yolu insan intellektinin də onunla paralel təkmilləşməsidir.

Təbii ki, Maskın xəbərdarlıqlarını ciddiylə almayan, hətta tənqid edənlər də var. Onlardan biri də Vaşinqton Universitetinin hüquq profes-

oru Rayan Kalodur. Kalo kompüter sistemləri və robot texnikasının etik aspektlərini öyrənir. O, özünün “Süni intellektin prinsipləri: hərəkət ssenariləri” adlı məqaləsində Maskın fikirlərini tənqid edir: “Robotlar dünyanı tutacaq” kimi fikirləri İlon Mask, Stiven Hokinq və Nik Bostrom söyləyirlər. Bu, təsadüfi deyil, onların heç birinin bu sahədə akademik təhsilləri yoxdur”. Kalo yazır ki, hətta insan nə vaxtsa super intellekt yaratmış olarsa belə, bu robotun dərhal dünyanı zəbt edəcəyini düşünməyə dəyməz. Əlbəttə, əgər onun “beyni”nə belə bir proqram yazılmasa. Kaloya görə, “robot apokalipsi”nin müzakirəsinə yönəldilmiş enerjini süni intellektin bəşəriyyətə daha necə xeyir verə biləcəyini araşdırmağa istiqamətləndirmək daha düzgün olardı.

Həmkar intellekt

XXI əsr yeni başlayıb. Bizi qarşıda total robotlaşma və süni intellektin tətbiqi dövrü gözləyir. Yaşadığımız yüzillik həm də yeni növ insanın əsri olacaq, öz həyat tərzini, dünyaya baxışı ilə. Artıq bir sıra futuroloqlar gələcək insanın

Kosmosdan söz düşmüşkən, dünyanın aparıcı mühəndisləri və IT mütəxəssisləri, habelə maraqlı iş adamları kosmik səyahətə külli miqdarda vəsait yatırırlar. Cef Bezos, Riçard Benson və həmin İlon Mask gələcəyin müsbət potensialının əsasını qoyurlar: insanlarla süni intellektin əməkdaşlığı, planetlərarası kosmik səyahət üçün gəmilərin yaradılması və istifadəsi getdikcə daha da intensivləşəcək. Skinner məhz bu baxımdan əmindir ki, qarşıdakı bir neçə yüzillik insanla robot arasındakı əməkdaşlıq dövrü olacaq. “Texnologiyalar insanları iş yerlərindən sıxışdırıb çıxarmayacaq. Onların köməyi ilə biz başqa dünyaları kəşf və fəth edə biləcəyik. Bizi ən gözəl dövrlər gözləyir” – deyər Skinner yazır.

xarakteristikasını verməyə başlayıblar. Bu problemə iki mükəmməl əsər həsr olunub: Martin Fordun “Robotlar Hücuma keçir” və Yuval Noy Hararinin “Homo Deus” kitabları. Bu bestsellərlərin qısa məzmununu vermək istəsək, aşağıdakıları deyər bilərik: Forda görə, süni intellekt və robot texnologiyası hazırda mövcud olan əmək bazarını alt-üst edəcəklər. Ancaq mütəmadi inkişaf edən texnologiyalar hesabına insanlar bir çox xəstəliklər və epidemiyaların öhdəsindən gələ biləcəklər. Harari isə yazır ki, bəşəriyyət sürətlə “dizayner insanı”nın peyda olacağı dövrə yaxınlaşır. Belə insan ancaq imkanlılar üçün mümkün olacaq. Onların ətrafında isə heç bir əhəmiyyəti olmayan “yarımın insanlar” yaşayacaqlar. Əgər Hararinin ilk kitabının adı “Sapiens” idisə və adından da göründüyü kimi o, tarixə – Homo sapiensə müraciət etmişdisə, “Homo Deus”da yazır “tanrı-insanlar”ın peyda olacağını proqnozlaşdırır. Yəni hər şeyə qadir və hər şeyi bilən homo sapiens.

Bu mövzuya toxunan yenidən çap edilmiş kitablardan biri də “Rəqəmsal inqilab”dır. Müəllif Kris Skinner İlon Maskdan fərqli olaraq gələcəyə – insan-süni intellekt münasibətlərinə optimizmlə baxır. “Biz hazırda tarixdəki dördüncü inqilabı yaşayırıq. İstisna deyil ki, az sonra beşinci inqilab da olacaq – süni intellekt, biotexnologiyalar, genomun dəyişməsi və digər planetlərin məskunlaşdırılmasını birləşdirən inqilab. Bizi nə gözləyir? Ola bilsin ki, insanın daxilində bir az maşın, maşının daxilində isə bir az insan”.

Kosmosdan söz düşmüşkən, dünyanın aparıcı mühəndisləri və IT mütəxəssisləri, habelə maraqlı iş adamları kosmik səyahətə külli miqdarda vəsait yatırırlar. Cef Bezos, Riçard Benson və həmin İlon Mask gələcəyin müsbət potensialının əsasını qoyurlar: insanlarla süni intellektin

əməkdaşlığı, planetlərarası kosmik səyahət üçün gəmilərin yaradılması və istifadəsi getdikcə daha da intensivləşəcək. Skinner məhz bu baxımdan əmindir ki, qarşıdakı bir neçə yüzillik insanla robot arasındakı əməkdaşlıq dövrü olacaq. “Texnologiyalar insanları iş yerlərindən sıxışdırıb çıxarmayacaq. Onların köməyi ilə biz başqa dünyaları kəşf və fəth edə biləcəyik. Bizi ən gözəl dövrlər gözləyir” – deyər Skinner yazır.

Rəqib intellekt

Bununla belə, bir sıra ciddi araşdırmalar artıq gələcək onilliyin sonlarında süni intellektin əmək bazarında insan üçün ciddi başağrısına çevriləcəyini bildirir. Bir neçə il bundan əvvəl Oksford Universiteti araşdırmasının nəticələrini elan etdi və məlum oldu ki, yaxın 20 il ərzində sürətli kompüterləşmə nəticəsində ABŞ-da hazırda peşələrin 47%-i aktuallığını itirəcək.

“McKinsey” Qlobal İnstitutunun 2015-ci ildə yaydığı sənəddə deyilir ki, əmək fəaliyyətinin 45%-ni avtomatlaşdırmaq olar. Ciddi zərbə bank sektoruna dəyəcək. “Citigroup”un hesablamalarına inansa, 2025-ci ildə sferadakı iş yerlərinin üçdəbiri ixtisara düşəcək. “Deutsche Bank”ın CEO-su Con Krayanın sözlərinə görə, gələcək onilliyin sonlarında bank işçilərinin tən yarısı iş yerləri ilə vidalaşmalı olacaqlar.

Gələcəyin peşələri arasında ən populyarı “hanniballar” olacaq. “Hannibal şöbəsi”nin başında “baş hannibal” duracaq. Onun işi şirkətin daxilində ən zəif yeri üzə çıxarıb fəaliyyətinə son verməkdir. Sadə izahı belədir: şirkət yeni çağırışlara cavab vermək və kənardan gələcək təhlükələrdən sığortalanmaq üçün özü-özünün zamanla ayaqlaşma bilməyən sektorunu neytrallaşdıracaq. Təbii ki, bu da iş yerlərinin itirilməsi deməkdir. Məntiqlə, “adamyeyənlər” hər bir şirkətdə ən arzuolunmayan peşə sahibləri olacaq.

“Palmer group” konsaltinq şirkətinin sahibi Şelli Palmer ixtisara düşəcək peşələri ümumiləşdirib:

- Orta təbəqə menecərləri;
- Pərakəndə satış işçiləri;
- Hesabat hazırlayanlar, jurnalistlər, müəllif və aparıcılar;
- Mühəsiblər və onların köməkçiləri;
- Həkimlər.

Bütün bunlar baş verəndə insan nə edəcək? Çıxış yolu nədədir? Skinnerin fikrincə, hər dəfə formasiya dəyişərkən insan belə bir sualla üz-

üz qalır. Ancaq qorxmaq lazım deyil: “Hiss edirəm ki, gələcəyimiz servis texnologiyası əsri olacaq. Həyatımız sadələşəcək, çoxlu sayda intellektual imkanlarımız olacaq, yeni texnologiyaları kəşf və tətbiq edəcəyik. Kvalifikasiyalı işçilər yeni maşınlar yaradacaq, kvalifikasiyasızlar isə o maşınlarla xidmət edəcəklər. Maşınlar da öz növbəsində bir-birlərini idarə və inkişaf etdirəcəklər”.

Skinner əmindir ki, robotlar özlərini idarə edə bilsələr də, bu o demək deyil ki, onlar sərindən çıxmayacaqlar. Bu halda yenidən insan zəkasından asılı olacaqlar. “Bizim avtomatlaşma və süni intellektdən qorxumuz avtomatik keçəcək. Anlayacağıq ki, maşınlar yeni sahələr, yeni iş yerləri, yeni imkanların açılması üçün vasitədir” – deyər Skinner yazır.

Hazırda biz fundamental inqilab dövründə yaşayırıq. Gələcəyin insanı olacaq “rəqəmsal insan” mahiyyət etibarilə bizdən müəkkəbdir. Birincisi, o, bizdən çox yaşayacaq, real zaman rejimində irihəcmli biliyə sahib olacaq. İkincisi, süni intellektin köməyi ilə daha estetik, elitar, yaradıcı və çətin işlərin öhdəsindən gələ biləcək. Üçüncüsü, güman ki, gələcəyin insanı yaşayış üçün münbit olan digər planetləri məskunlaşdırmağa biləcək. Nəhayət, dördüncüsü, yeni insanın biznesdən tutmuş məhəbbətədək hər şeyə fərqli yanaşması olacaq.

Yazımızın əvvəlində yeni inqilabın tələblərinə cavab verəcək təhsil məsələsinə təsadüfən toxunmamışdıq. Oxucu düşünə bilər ki, müasir təhsil sistemi axtarırları ilə süni intellekt mövzusunun əlaqələndirir? Cavab sadədir: sürətlə dəyişən dünya və insan üçün yerində sayan təhsil nə verə bilər? İlon Mask təsadüfən həyəcan təbii çalır: insan intellektinin süni intellektlə eyni sürətdə inkişafına nail olmaq lazımdır ki, rəqəmsal inqilabdan geri qalmayacaq.

Təhsil Nazirliyi qadınlar arasında IT-nin təbliğinə görə mükafatlandırılıb



Təhsil Nazirliyi qadınlar arasında IT sahəsinin populyarlaşdırılmasına və təbliğinə göstərdiyi dəstəyə görə diplom və mükafatla təltif olunub.

Mükafat Bakıda keçirilən “Bakutel 2018” XXIV Azərbaycan Beynəlxalq Telekommunikasiya, İnnovasiya və Yüksək Texnologiyalar sərgi və konfransı çərçivəsində baş tutan “Azərbaycan qadınları İKT-də – Femmes Digitales (AWIC)” klubunun təşkilatçılığı ilə sayca 2-ci “AWITA 2018” (“The Women in IT Award”) mərasimində verilib.

Bu il “AWITA” mükafatı müsabiqəsinə 100-dən artıq ərizə daxil olub. Yekun nəticəyə görə, 11

nominasiya üzrə qaliblər müəyyənləşdirilib. Müsəbiqənin “Rayon və ucqar bölgədə IT sahəsinə verilən töhfə” nominasiyası üzrə İsmayıl rayonu 1 nömrəli tam orta məktəbin müəllimi Bahar Abdullayeva, “İlin innovativ müəllimi” nominasiyası üzrə Sumqayıt şəhəri 1 nömrəli tam orta məktəbin fizika-informatika müəllimi Aliyev Əhmədova qalib elan olunub.

“Azərbaycan qadınları İKT-də – Femmes Digitales (AWIC)” klubu ilə sayca 2-ci “AWITA 2018” (“The Women in IT Award”) mərasimində verilib. Bu il “AWITA” mükafatı müsabiqəsinə 100-dən artıq ərizə daxil olub. Yekun nəticəyə görə, 11 klub 4 yaşını qeyd edib.

“Müasir cəmiyyət: beynəlxalq münasibətlər, gələcək naminə dialoq”

Xarici ölkə səfirləri Bakı Slavyan Universitetində

Şakir CƏFƏROV

Dekabrın 10-da Bakı Slavyan Universitetinin təşkilatçılığı ilə “Müasir cəmiyyət: beynəlxalq münasibətlər, gələcək naminə dialoq” mövzusunda beynəlxalq “dəyirmi masa” keçirilib. “Dəyirmi masa”da Yunanistan, Avstriya, Bolqarıstan, Belarus, Ukrayna respublikalarının Azərbaycandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfirləri Nikolaos D.Kanellos, Alaksandr Bayerl, Nikolay Yankov, Mixail Aleksandroviç, Aleksandr Mişşenko, Ukrayna səfirliyinin birinci katibi Georgi Selski, Rusiya Federasiyasının, Polşa Respublikasının ölkəmizdəki səfirliklərinin müşavirləri Artyom Viktoroviç Barkov, Artur Taraseviç, Azərbaycanın rəsmi dövlət strukturlarının rəhbərləri və universitetin tələbə-müəllim heyəti iştirak edib.

Tədbir iştirakçıları əvvəlcə ümummilli lider Heydər Əliyevin vəfatının 15-ci ildönümü ilə əlaqədar onun xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad ediblər.

Tədbirin moderatoru Yunanistan Respublikasının ölkəmizdəki fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Nikolaos D.Kanellos olub.

“Dəyirmi masa”nın Bakı Slavyan Universitetinin rektoru, professor Nurlana Əliyeva açaraq BSU-nun slavyan ölkələri, o cümlədən Yunanistan Respublikası və Türkiyə Cümhuriyyəti ilə sıx əlaqələrdən danışdı. O, BSU-nun tarixinə, keçdiyi inkişaf yoluna nəzər salaraq bu ali təhsil ocağının ulu öndər Heydər Əliyevin xeyir-duası və təşəbbüsü ilə ərəsəyə gəldiyini vurğuladı. N.Əliyeva BSU-da fəaliyyət göstərən tədris-mədəniyyət mərkəzləri vasitəsilə tələbələrə slavyan ölkələrinin mədəniyyəti, tarixi, etnoqrafiyası, siyasi-iqtisadi vəziyyəti ilə yaxından tanış olduqlarını deyib. Rektor Azərbaycanın multikultural ölkə olduğunu, multikulturalizm siyasətinin dövlət tərəfindən hərtərəfli dəstəkləndiyini və bu ideyanın bütün ali məktəblərdə gənclərə aşılandığını bildirdi. O, ölkə başçısının “Multikulturalizm Azərbaycanda həyat tərzidir!” fikrinin tədrisin bütün mərhələlərində özünü doğrultduğunu qeyd edib. Rektor vurğulayıb ki, Azərbaycandakı xarici ölkə səfirlərini maraqlandıran əsas məsələlərdən biri də təhsil sahəsinin inkişafıdır. N.Əliyeva çıxışında səfirlik rəhbərlərini və nümayəndələrini universiteti müvafiq ixtisas üzrə bitirən gənclərimizin işlə təminatında dəstək olmağa çağırıb.

Daha sonra təhsil və müasir dünya, təhsilin problemləri, beynəlxalq layihələr və s. mövzularda müzakirələr apararaq diplomatlar təhsil sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın vacibliyini bildirib və bu sahəyə öz töhfələrini verməyə hazır olduqlarını qeyd ediblər.

Səfir Nikolaos D.Kanellos beynəlxalq konfransa ev sahibliyi etdiyinə və yüksək səviyyəli təşkilatçılığa görə BSU rəhbərliyinə minnətdarlığını bildirdi. O, aktual məsələlərdən birinə həsr olunduğunu diqqətə çatdıraraq “dəyirmi masa”nın Azərbaycanın digər ölkələrlə humanitar istiqamətdə münasibətlərinə yeni töhfələr verəcəyinə əmin olduğunu deyib.

Sonda diplomatlarla gənclər arasında təhsilin müxtəlif problemləri ilə bağlı diskussiya və fikir mübadiləsi aparılıb.

"Qəlbləri fəth edən lider"

Şəki şəhər I nömrəli tam orta məktəbdə ulu öndər Heydər Əliyevin anım gününə həsr olunmuş "Qəlbləri fəth edən lider" adlı tədbir keçirilib. Tədbirdə təhsil şöbəsinin əməkdaşları, pedaqoji kollektiv, şagirdlər, valideynlər və ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər.

Anım tədbirində ümummilli lider Heydər Əliyevin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad olunub. Dünya şöhrətli siyasi xadim, müasir Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu Heydər Əliyevin zəngin həyat və fəaliyyəti, xalqımızın tarixindəki misilsiz xidmətlərindən danışılıb. Dahi şəxsiyyətin diqqət və qayğısı sayəsində digər sahələr kimi, elm və təhsildə də böyük nailiyyətlərin əldə olunduğu vurğulanıb.

Həmçinin, ümummilli liderin siyasi xəttinin Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirildiyi, ulu öndərin anım gününün ümumxalq məhəbbətinin təzahürünə çevrildiyi və dahi şəxsiyyətin Azərbaycan xalqının qəlbində daim yaşayacağı vurğulanıb.

Daha sonra şagirdlər ulu öndərə həsr olunan şeirlər söyləyib, mahnılar ifa edib, ədəbi-bədii kompozisiyalar nümayiş etdirib, Heydər Əliyevin müdrik kəlamlarından sitatlar səsləndiriblər.

Sonda ulu öndərin həyat və fəaliyyətinə dair videoçarxlar, filmlər izlənilib.

Mahal MƏMMƏDOV,
Şəki Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

İlahə Şahbazi
Bərdə rayon akademik Zərifə Əliyeva adına məktəb-liseyin kimya müəllimi

"Müəllim sözü müqəddəs deyil, müqəddəs olan müəllimlikdir".



"Vətənpərvər olmaq o demək deyildir ki..."

Mehdi Mehtiyev: "Ümumtəhsil məktəblərində vətənpərvərlik tərbiyəsi işinin həyata keçirilməsi üçün geniş imkanlar var"

Mehdi Mehtiyev 1973-cü ildə İmişli rayonunda anadan olub. 1993-cü ildə Bakı Ali Birləşmiş Komandanlıq Məktəbini bitirib. Qarabağ müharibəsində iştirak edib. Xidmətdə fərqləndiyinə görə fəxri fərman alıb, hərbi hissənin döş nişanına, "Vətən naminə" medalına layiq görülüb. Ehtiyatda olan zabitdir. 2003-cü ildən İmişli rayon Qızılkənd kənd tam orta məktəbində gənclərin çağırışa qədərki hazırlığı rəhbəri vəzifəsində çalışır.

- Mehdi müəllim, gənc nəslin vətənpərvərlik tərbiyəsi barədə nə deyə bilərsiniz?

- Bu gün böyüməkdə olan nəslin vətənpərvərlik tərbiyəsi dövrümüzün aktual vəzifələrindən biridir. Belə ki, gənclərin vətənpərvərlik ruhunda böyüməsi işinin istiqamətlərindən birini məktəbə qədər və ümumi təhsil müəssisələrindəki təlim-tərbiyə işləri təşkil edir. Ümumtəhsil məktəblərində vətənpərvərlik tərbiyəsi işinin həyata keçirilməsi üçün geniş imkanlar var. Məktəblərdə tədris olunan ədəbiyyat, tarix və gənclərin çağırışa qədərki hazırlığı fənləri şagirdləri müvafiq biliklərlə təmin etməklə yanaşı, onlarda milli-mənlik şüurunun formalaşmasına, vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsinə böyük təsir göstərir.

- Sizin, təhsil ocaqlarında vətənpərvərlik tərbiyəsinə nə vaxtdan başlamaq lazımdır?

- Onu deyim ki, uşaqlarda vətənpərvərlik hissənin aşılanmasına məktəbə qədər təhsil müəssisələrindən başlamaq lazımdır. Bu müəssisələrdə uşaqlara ailəsinə və evinə, ölkəsinin tarixinə və mədəniyyətinə, vətəninin təbiətinə sevgi hissi aşılanmalıdır. Bir də nəzərə almaq lazımdır ki, hər bir uşaq hissələrinin, duyğularının köməyi ilə ətrafda həqiqətləri qəbul edir. Ona görə də gənc nəslin vətənpərvərlik tərbiyəsinə köndini, şəhərini, ölkəsinin sevmək hissi ilə başlanılmalıdır. Yalnız bundan sonra onlarda ölkəsinə, vətəninə sevgi hissi yaranır. Bunlar bir neçə dərsin

nəticəsində yaranır. Bir qayda olaraq, bunlar uşaqlarda sistemlik, çox uzun müddətli və məqsədyönlü təsirin nəticəsində yaranır. Bu hissə uşaqlara mütəmadi olaraq evdə, dərslərdə, tədbirlərdə və hətta oyunlarda belə aşılanmalıdır.

- Vətənpərvərlik ruhunu şagirdlərdə necə formalaşdırmaq lazımdır?

- Vətənpərvərlik haqqında danışanda şagirdlərə vətəninə, xalqına məhəbbət, sevgi aşılamaq, şəxsi xoşbəxtliyini və səadətini onun xeyrinə qurban verməyə hazır olmaq kimi öyrətmək lazımdır. Xalqına, vətəninə, tarixinə və adət-ənənələrinə sonsuz məhəbbət bəsləmək, hər an vətənin müdafiəsinə hazır olmaq gənc nəslin yüksək mənəvi keyfiyyətləri hesab olunur. "Vətənpərvərlik" deməklə, heç vaxt vətənpərvər olmaq mümkün deyil. Vətənpərvər olmaq o demək deyildir ki, tək əlinə silah alıb gedib döyüşməlisən. Bunun üçün hər bir azərbaycanlı işindən, oxumağından, hər hansı ölkədə yaşamasından asılı olmayaraq, öz əməlləri, işi və oxumağı ilə vətənə olan sevgi və məhəbbətini sübut etməlidir. Bunun da əsası məhz təhsil müəssisələrindən və ailədən başlayır.

- Hazırda muzeylərin və mədəniyyət abidələrinin vətənpərvərlik tərbiyəsinə rolu nədən ibarətdir?

- Bütün bunlar gənclərdə öz xalqının tarixi-mədəni dəyərlərini öyrənməkdə böyük bir təsirə malikdir. Həm də gənclərdə milli-mənlik şüurunun formalaşması və onların vətənpərvər ruhda böyü-



məsi ölkəmizin prioritet istiqamətlərindədir. Təhsildə, idmanda, iqtisadiyyatda, mədəniyyətdə və digər sahələrdə gənclərin uğur qazanması, qloballaşan dünyanın hazırkı tələblərinə cavab verən gəncliyin yetişdirilməsi ölkəmizin dünyada tanınması yolunda atılan mühüm addımlardandır.

- "Ölkəmizi tanıyaq" maarifləndirici tur-aksiyası barədə fikriniz necədir?

- Son illərdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə keçirilən "Ölkəmizi tanıyaq" maarifləndirici tur-aksiyası elə vətənpərvərlik tərbiyəsinin bariz nümunəsidir. Çünki müxtəlif mədəni və maarifləndirici tədbirlərin, Qarabağ, o cümlədən Aprel döyüşlərində şəhid olmuş qəhrəmanlarımızla bağlı anım tədbirlərinin keçirilməsi şagirdlərdə vətənpərvərlik hissənin tərbiyəsinə müstəsna rola malikdir

- Çalışdığınız məktəbdə gənclərin çağırışa qədərki hazırlığı dərslərdə şagirdlərin vətənpərvər ruhunda böyümələri üçün hansı imkanlardan istifadə edirsiniz?

- Şagirdlərə işğal olunmuş torpaqlarımız, sərhədlərimiz, şəhidlərimiz haqqında geniş məlumatlar veririk. Şagirdlərin müharibə veteranları ilə görüşlərini təşkil edirik. Şagirdləri rayonumuzda yer-

ləşən hərbi hissələrə, muzeylərə, Bayraq meydanına aparırıq, onlara tariximiz, müstəqilliyimiz haqqında danışırıq.

- Məktəblərarası hərbi-idman oyunlarının keçirilməsi də şagirdlərdə vətənpərvərlik hissələrinin aşılanmasında böyük əhəmiyyət daşıyır. Bu haqda nə deyə bilərsiniz?

- "Cəsurlar", "Şahinlər", "Sərhədcilər" kimi oyunların keçirilməsində də məqsəd şagirdlərdə cəsarətliyi, cəldliyi, qələbə çalmağa uğurla mübarizə aparmağın təmin olunmasını öyrətməkdir. Məktəbimizin "Turan" komandası bütün rəqiblərini üstələyərək finala vəsiqə qazanmış və dəfələrlə respublika çempionu olaraq kuboku İmişliyə gətirmişdir. Bu da onların gələcəkdə hərbi işinə olan marağını artırır, hərbi məktəblərə olan meyillərini yüksəldir.

2017-2018-ci dərslər ilində Qızılkənd kənd tam orta məktəbin 4 nəfər məzununu respublikanın ali hərbi məktəbinə qəbul olub. Onlarla şagirdlərimiz isə hərbi xidməti bitirdikdən sonra könüllü olaraq müddətdən artıq hərbi xidmətdə qulluq edirlər.

Vilayət ƏLİYEV,
İmişli Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

Şagirdlər Heydər Əliyev Mərkəzinə ekskursiya ediblər

Saatlı rayon Məzrəli kənd tam orta məktəbinin şagirdləri ümummilli liderin irsinin öyrənilməsi məqsədilə Heydər Əliyev Mərkəzinə ekskursiya ediblər. Mərkəzdə Məzrəli kənd tam orta məktəbinin direktor müavini Sara Həsənova ulu öndər Heydər Əliyevin Vətən və xalq qarşısında əvəzolunmaz xidmətlərindən danışdı.

Sonra şagirdlər Saatlı Rayon

Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyində ulu öndər Heydər Əliyevin anım günü ilə əlaqədar keçirilən "Gənclər və Heydər Əliyev irsi" adlı tədbirdə iştirak ediblər.

Sonda "Şəxsiyyət" adlı sənədli film nümayiş olunub.

Xalid NƏCİYEV,
Saatlı Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

Ədəbiyyat biliciləri

Qax rayonu İlisu kənd tam orta məktəbində "Ədəbiyyat biliciləri" müsabiqəsinin məktəb turu keçirilib.

Təhsil nazirinin müvafiq əmrinə əsasən müsabiqənin məktəb mərhələsi noyabr və dekabr aylarında keçirilir. Məktəb mərhələsi, əsasən, bədii əsər oxumağa meyil və maraq göstərən Azərbaycan və dünya ədəbiyyatı nümunələrini davamlı mütaliə edən şagirdlərin aşkara çıxarılmasına həsr edilir. Şagirdlər tərtib olunmuş sorğu və-

rəqlərindəki müvafiq sualları (oxuduqları əsərlər, onların müəllifləri, hər bir əsərin mövzusu, ideyası, tərbiyəvi əhəmiyyəti və s.) yazılı cavablandıraraq, təəssürlərinə qısa qeyd ediblər. Daha çox əsər mütaliə etmiş şagirdlər işçi qrup tərəfindən müəyyənləşdirilərək rayon mərhələsində iştirak etmək hüququ qazanacaq.

Günay MAHMUDOVA,
Qax Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

"Sağlam həyat təzi"

Akademik Zərifə Əliyeva adına Xaçmaz şəhər 8 nömrəli məktəb-liseyde rayon ictimaiyyətinin, ümumtəhsil və tibb müəssisələrinin iştirakı ilə "Sağlam həyat təzi" mövzusunda seminar-müşavirə keçirilib. Müşavirədə Respublika Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzinin bölmə müdiri İqbal Səfərov, həkim gigiyenisti Nərinə Orucova, Xaçmaz Rayon İcra Hakimiyyətinin baş məsləhətçisi Yaquət Məsimova, Xaçmaz Rayon GEM-nin direktoru Bəxtiyar Haqverdiyev, Xaçmaz RTŞ-nin metodisti Lalə Qədirova iştirak ediblər. Seminar-müşavirədə Respublika Gigiyena və Epidemiologiya

Mərkəzinin bölmə müdiri İqbal Səfərov çıxış edib. Çıxışında qida təhlükəsizliyinin uşaq həyatında önəmli rol oynamasından, sağlam həyat təzinin həm ailə, həm də məktəb həyatında formalaşmasının vacibliyindən söz açıb.

Digər çıxış edənlər də narkomaniya və zərərli vərdislərə qarşı maarifləndirici işin həm şagirdlər, həm də valideynlər arasında aparılmasının vacibliyini, uşaqların icbari dispanserizasiyaya cəlbinin görüklüyünü qeyd ediblər.

Sonda seminar iştirakçıların sualları qonaqlar tərəfindən cavablandırılıb.

Dünya çempionu olan Göygöl məktəblisi

Göygöl rayon Texniki və Təbiət Fənləri Təməyüllü Liseyin X sinif şagirdi Rauf Hüseynov Qazaxıstanda keçirilən aşıra karate idman növü üzrə Dünya çempionatında I yerə layiq görülüb.

Məlumat üçün bildirik ki, Rauf 2009-cu ildən etibarən karate idman növü ilə məşğul olur. 2013-cü ildə karate idman növü üzrə

Azərbaycan çempionatında I yerə, 2014-cü ildə Macarıstanın Győr şəhərində karate üzrə dünya çempionatında II yerə, 2015-ci ildə IV Azərbaycan çempionatında I yerə layiq görülüb. Bundan başqa, 6 dəfə rayon birincisi olub.

Raminə MƏMMƏDOVA,
Göygöl Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

Məktəb psixoloqları ilə görüş keçirilib

İmişli Rayon Təhsil Şöbəsinin ümumi təhsil müəssisələrində çalışan məktəb psixoloqları ilə görüş keçirilib. Görüşdə Metodik Kabinetin müdiri Sevdimalı Hüseynov, "Psixoloq"

qəzetinin baş redaktoru Tahir Heydərov iştirak ediblər.

Görüşün keçirilməsində məqsəd məktəb psixoloqlarının peşə bacarıqlarını inkişaf etdirmək, onları vəzifə və öhdəlikləri

ilə bağlı maarifləndirmək, uşaqlarla həyata keçirdikləri psixoloji işlərin keyfiyyətini yüksəltmək olub.

Görüşdə Tahir Heydərov məktəblərdə psixoloji işin düzgün

qurulması, psixoloqlarda məktəb mühitini düzgün təhlil etmə qabiliyyətlərinin formalaşdırılması, valideynlərlə işin qurulması və hesabatlılığın təmin olunması ilə bağlı çıxış edib.

Səhifəni hazırladı: Şakir CƏFƏROV

Pekin İdman Universitetinin birincisi

Oruc MUSTAFAYEV

Dünyanın müxtəlif ölkələrində təhsil alan gənclərimizin xoş sorğunu eşitmək hər birimiz üçün iftixar mənbəyidir. Gənclərimizin təhsil aldıkları xarici universitetlərin elm, idman, sosial həyatında fəal iştirakı, təhsil uğurları ilə yanaşı, ictimai fəallığı ilə seçilmələri onların potensial imkanlarından xəbər verir. Əcnəbi ölkədə təhsillə yanaşı, idman sahəsində əldə etdiyi uğurlarla Azərbaycanımızın bayrağını yüksəklərdə dalğalandıran gənclərimizdən biri də hazırda Çinin Pekin İdman Universitetində təhsil alan Sadiq Həsənovdur. Sadiq hazırda adıçəkilən ali məktəbin doktoranturasında təhsil alır. O, təhsilinin magistratura pilləsini də bu universitetdə alıb. Sadiqlə eksklüziv söhbətimizə onun ilk təhsil illərindən başladıq.

- Ali təhsilinizi hansı universitetlərdə almısınız?

Sadiq Həsənov: “Çində idmançı kimi kinoya dəvət aldım”

- Ali təhsilinin bakalavr pilləsini Sumqayıt Dövlət Universitetində başa vurmuşam. Daha sonra Pekin İdman Universitetinin magistratura pilləsini bitirmişəm. 2018-ci il iyunun 10-dan Pekin İdman Universitetində doktorantura pilləsində 2-ci kurs tələbəsiyəm. İxtisasım Çin Xalq Respublikasının idman növü olan uşu-sandadır. Hazırda Azərbaycan Uşu Federasiyasının idmançısı kimi təhsilimi davam etdirirəm.

- Çində hansı çətinliklərlə üzləndiniz?

- Çində təhsil almağın öz çətinlikləri var. Düşünürəm ki, ən böyük çətinlik Çin dili ilə bağlı ola bilər. Əgər Çin dilinə mükəmməl yiyələnməyi bacardınsa, bir çox çətinliklərin öhdəsindən asanlıqla gəlmək olar. Mən artıq 5 ildir ki, bu ölkədə təhsil alıram. İdman təhsilimlə yanaşı, həm də Çin dilinin dərinliklərini öyrənməyə çalışıram.

məyə çalışıram.

İlk növbədə onu deyim ki, idman universitetində təhsil aldığıma görə çox çətinliklərlə rastlaşmadım. Bu idman növü üzrə dəfələrlə ölkə və beynəlxalq arenada dünya çempionatlarında iştirak etmişəm. Buna görə də uşu idman növü mənə yaxındır.

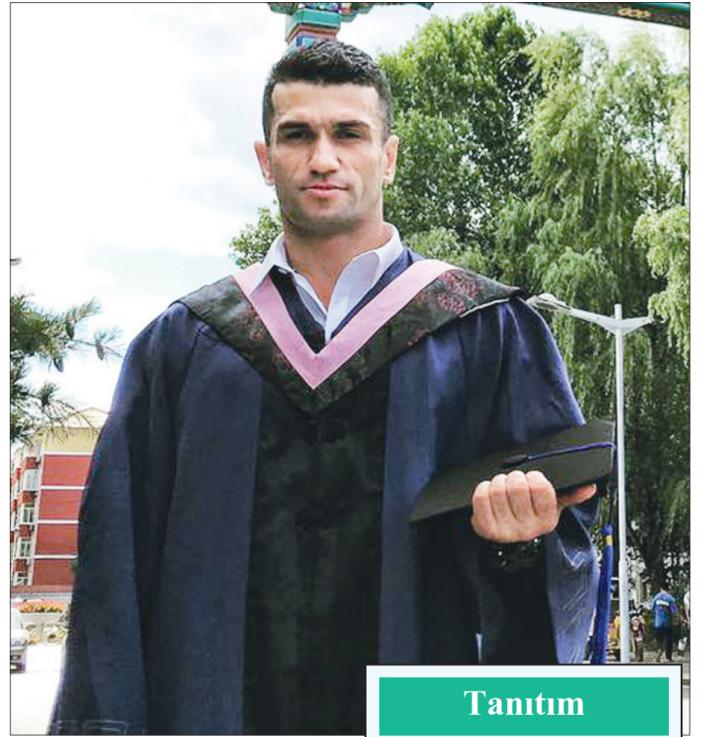
- Əcnəbi tələbələri Çinə daha çox nə cəlb edir?

- Çin hazırda dünya bazarında ən böyük gücə malik ölkələrdən biridir. Düşünürəm ki, bu hal getdikcə genişlənir və inkişaf edir. Hazırda Çin təhsil sistemi öz qapılarını əlverişli şərtlərlə (təqaüdlərlə) əcnəbi tələbələrə üzünə açır. Bu da dünyanın bütün ölkələrindən olan tələbələri özünə cəlb edə bilər. Mən idman sahəsində təhsil alıram və deyə bilərəm ki, təhsil almağım üçün yaxşı şərait yaradılıb.

- Çində azərbaycanlı tələbələrin təşkilatlanması barədə nə deyə bilərsiniz?

- Çində təhsil alan tələbələrimizin təşkilatlanma işinin çox yaxşı olduğunu düşünürəm. Tələbələrimiz olduqca fəaldır. Tez-tez Pekində Azərbaycan səfirliyində keçirilən tədbirlərdə iştirak edirik. Və eyni zamanda Çinin müxtəlif şəhərlərində keçirilən mədəniyyət günlərində burada təhsil alan azərbaycanlı tələbələrimiz çox aktiv iştirak edərək Azərbaycanı layiqincə təmsil etməyə çalışırlar.

Sadiq Çində universitet tələbələri arasında keçirilmiş fitness-model yarışının qalibi olub. Yarışda ölkə üzrə təxminən 230 universitetdən 600-ə yaxın yerli və əcnəbi tələbə bir neçə növdə qalib olmaq üçün yarışmış. Sadiq fitness-model növündə hamıdan



Tanıtm

güclü olmağı bacarıb. Daha sonra Pekində keçirilən “Beijing Students Fitness Model Contest” yarışmasının qalibi olub. O, 46 iştirakçı arasında “Ən istedadlı yarışçı” adına da layiq görülüb.

- Siz Çində idman sahəsində birincilik qazandırmı. Nə vaxtdan idmanla məşğul olursunuz?

- Kiçik yaşlarımdan idmanın döyüş növlərinə olduqca böyük marağım olub. Kikboksinq, tay boks və uşu-sanda idman növləri ilə məşğul olmuşam və davam edirəm. Sadaladığım idmanın döyüş növlərində dəfələrlə ölkə çempionu və mükafatçısı olmuşam. Hazırda Azərbaycan Uşu Federasiyasının idmançısı kimi təhsilimi uşu sahəsində davam etdirirəm. Bu idman növləri ilə yanaşı body fitness ilə də məşğul oluram. Bu idman növü mənə yaxşı formada qalmağa kömək edir. Eyni zamanda bu sahədə yarışlarda çıxış edirəm və dəfələrlə birincilik qazanmışam.

- Azərbaycanlı tələbənin Çində kinoya dəvət alması da maraqlıdır...

- Düzür, idmançı kimi kino çəkilişlərinə dəvət aldım. Əvvəllər ilk olaraq kiçik rollar üçün təkliflər gəldi və öhdəsindən layiqincə gəldim. Bu sahədə istedadım

Sadiq Həsənağa oğlu Həsənov 1985-ci il aprelin 10-da Cəlilabad rayonunun Günəşli kəndində anadan olub. Günəşli kənd bir nömrəli orta məktəbi bitirib. Orta məktəb illərində daha çox coğrafiya, tarix və ingilis dillərinə maraq göstərmiş. Kiçik yaşlarından ən böyük arzusu Azərbaycana layiq idmançı kimi xarici ölkələrdə bayrağımızı yüksəklərdə dalğalandırmaq olub. Bu səbəbdən tarix, coğrafiya və ingilis dili dərslərinə marağı olduqca çox olub.

olduğunu aşkar etdim. Hazırda təhsilimlə bağlı və vaxt məhdudiyətinə görə kino sahəsində uzunmüddətli layihələrdə iştirak edə bilmirəm.

- Gənclərə arzularınız?

- Sağlam ruhlu olaraq Azərbaycanın adına layiq olmalarını arzu edirəm. Gənclik üçün təhsil həmişə öndə olmalıdır!

- Gələcək planlarınız.

- Ən böyük hədəfim doktorantura təhsilimi uğurla başa vurmaqdır. Təhsilimi başa vurub Azərbaycan üçün layiqli mütəxəssis olmağa çalışacağam.



“Atlas” robotu insan kimi yeriməyi “öyrənib”

Yusif ƏLİYEV

Florida İnstitutunun mütəxəssisləri “Boston Dynamics”-in “Atlas” robotuna insan kimi yeriməyi öyrədiblər.

www.robo-hunter.com saytının məlumatına görə, insanbənzer robot əvvəllər ayaqlarında dizlərini əyib müxtəlif səthlər üzrə hərəkət edirdi. İstehsalçılar onun yerləşməsinə insana daha çox bənzədilməsi qərarına gəliblər.

Mütəxəssislər “Atlas” üçün yeni bədəni idarə etmə alqoritmini hazırlayıblar. O, dizləri sayəsində ayaqlarını düzəldərək düz səth üzrə hərəkət edə bilər.

Sınaqlar zamanı “Atlas” şaquli vəziyyətdə dayanır və onun hərəkət etməsi üçün mütəxəssislər robotu kü-



reyindən azca itələyirlər. Avtomatlaşdırılan insanbənzer qurğu dizini əymədən ayaqlarından birini irəli ataraq tarazlığı qoruyur. Bu halda ikinci ayaq bir az əyilir. O, yenidən tarazlığını düzəldərək başlanğıc vəziyyətə qaydır.

Smartfonun köməyi ilə diaqnoz qoymaq mümkün olub

ABŞ-ın Corciya Texnologiya İnstitutu və Emori Universitetinin həkimləri qanazlığı xəstəliyinə diaqnoz qoymağa imkan verən mobil proqram hazırlayıblar. Bu proqram sayəsində istifadəçi analiz vermədən, sadəcə barmaqalarının şəklini çəkməklə qanazlığı xəstəliyinin simptomlarını asanlıqla aşkar edə bilər.

www.hitech.vesti.ru saytının məlumatına görə, qanazlığı - insan orqanizmində qeydə alınan pozulmadır və bu zaman qanda eritrosit və hemoqlobinin miqdarı azalır. Qanazlığı xəstəliyi üçün hamiləlik zamanı ağırlaşmalar, tez yorulma və ürək-damar xəstəlikləri xarakterikdir. Dünyada 2 milyardan çox insan qanazlığı xəstəliyindən əziyyət çəkir.

Qanazlığı xəstəliyi daha çox inkişaf etməkdə olan ölkələrdə yayılıb, malyariya, QİÇS və digər yoluxucu xəstəliklər, həmçinin, dəmir və vitamin çatışmazlığı ilə ağırlaşır. Qanazlığı xəstəliyinin diaqnostikası qan nümunələri və bahalı laboratoriya avadanlığı tələb



edir ki, bu da gələri az olan kasıb regionların sakinləri üçün əlçatmazdır.

Müxtəlif qan xəstəliklərindən əziyyət çəkən 337 nəfər və 72 sağlın insanın iştirak etdiyi tədqiqat mobil proqramın səmərəliliyini sübut edib. 4 həftəlik sınaqların nəticələrinə əsasən, kompüter alqoritmləri hemoqlobinin miqdarını tibbi müayinə ilə müqayisədə daha dəqiq müəyyənləşdirib.

Obyektləri “gizlədən” yeni texnologiya

İtaliyanın “UEX” qrupunun tədqiqatçılarının təqdim etdiyi yeni texnologiya xarici gizlətmə qatları əlavə olunmadan daxildən görünməzlik əldə etməyə nail olur. Bu yanaşma optikada yeni sərhədlər açır, əlaqələr və biomühəndislik sistemlərində çoxsaylı üstünlüklər əldə etməyə imkan verir.

www.hi-tech.mail.ru saytının bu barədəki məlumatına bildirilir ki, tədqiqatçılar obyektin onun daxilinə nüfuz etməklə görünməz edən materialların elektromaqnit xüsusiyyətini öyrəniblər. İxtiranın müəllifləri qeyd edir ki, onları bu işə ilhamlandıran Herbert Uelsin “Görünməz adam” romanıdır. Roman qəhrəmanının xüsusi inyeksiya etməklə görünməz olması tədqiqatçılarda yeni ideyanın yaranmasına səbəb olub.

Bu metodla kənar qurğulardan istifadə etmədən



obyektin daxilən görünməzliyinə nail olmaq mümkündür.

Görünməzlik spektri kifayət qədər geniş olmadığından hələ ki, metod yalnız kiçikölçülü obyektlər üçün istifadə oluna bilər.

Bitkiləri böyüdən robot təqdim olunub

“Elowan” kiborq-bitkilərin yaradılması üçün yeni layihədir. Robot bitkinin həyat fəaliyyətinin yaxşılaşdırılmasını öyrənmək üçün xarici “ağıllı sistemlərə” qoşulur. Həmin siqnallar əsasında bitkinin ehatə edən mühitə lazımı istiqamətdə dəyişdirilir.

www.techcult.ru saytının məlumatına görə, robot-bağban layihəsi ilə dünyada ilk “ağıllı və mobil” gül üçün dibçək hazırlayan “MIT Media Lab” şirkəti məşğul olub.

“Elowan” sensorları bitkinin səthində daxil edilərək onda baş verən elektrokimyəvi reaksiyalar axını ölçür. Bu məlumatlar vasitəsilə işığın bitkinin lazımı hissələrinə çatıb-çatmadığı öyrənilir və təhlil edilir. Daha sonra təkərlü platforma dibçəyi açaraq onu ultra-bənövşəyi şüalara doğru hərəkət etdirir.

“Elowan” sistemi işığın parlaqlığını ölçür, hava temperaturuna diqqət yetirir. O, canlı bitkilərdən əldə etdiyi məlumatlar əsasında qərar qəbul edir. Həmçinin bitkilərin “dilini” anlayır, siqnallar vasitəsilə on-



ların inkişafındakı proses və dəyişikliklərin mahiyyətini açır.

Robotu yarpaqların optimal uzunluğunun ölçülməsi, bitkinin mayeni udmasının sürətinə nəzarət edilməsi parametrlərinə kökləmək olar. Məhz bu parametrlərlə nitrat və GMO təbiiq etmədən bitkilərin böyüdülməsini təmin etmək mümkündür.

İstiqlalın maarifçilik təməli

Cümhuriyyət dövrünün mütərəqqi elm, təhsil ənənələri



Aytən BAĞIYEVA,
Bakı şəhəri Novruzov qardaşları adına
36 nömrəli tam orta məktəbin
Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimi

Tarix boyu bir çox böyük sərkərdələr, dövlət xadimləri Azərbaycan torpaqlarını vahid bayraq altında birləşdirmək, milli dövlət qurmaq istəsələr də, obyektiv səbəblərdən qarşıya qoyduqları məqsədə nail ola bilməmişlər. Xalqımız üçün belə bir tarixi şans yalnız 100 il əvvəl çar Rusiyasında cərəyan edən ictimai-siyasi proseslərin - imperiya azadlıq uğrunda mübarizəyə qalxması nəticəsində yaranmışdır.

Bu il yaranmasının 100-cü ildönümünü təntənə ilə qeyd etdiyimiz Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ilk gündən müstəqilliyi qoruyaraq inkişaf etdirməyi, səmərəli sosial-iqtisadi islahatların həyata keçirilməsi ilə xalqın firavan həyat tərzinə nail olmağı, hər bir fərdin qanuni maraq və mənafeyinin müdafiəsində dayanmağı mühüm vəzifələr kimi müəyyənləşdirmişdir. Məsələn dövləti üçün seçiyəvi olmayan türkcülük, müasirlik kimi ideoloji istiqamətlərin dəstəklənməsi, elmi-mədəni, siyasi və iqtisadi intibaha zəmin yaradan konkret təkliflərin irəli sürülməsi deməyə əsas verir ki, Cümhuriyyəti yaranlar tarixin, dövrün və millətlərin ən mütərəqqi ideya və saf düşüncəsi ilə təbiiyə olmuş

vətənpərvər insanlar, dəyərlə ziyalılar olmuşlar.

Cümhuriyyətin baniləri əsasən Qərbi Avropa ölkələrində, habelə Türkiyədə yüksək təhsil almış irfan sahibləri olduqlarından ilk gündən ölkədə təhsilin, maarif işinin təşkilinə də xüsusi diqqət və qayğı ilə yanaşmışlar. Xatırlatmaq lazımdır ki, Cümhuriyyət hökumətinin ölkədə milli özünüdərk gücləndirməyə xidmət edən ilk addımlarından biri də 1918-ci il iyunun 27-də “Azərbaycan dilinin dövlət dili elan edilməsi haqqında” qərarın qəbulu olmuşdu. Həmin qərar Gültəstan (1813) və Türkmənçay (1828) müqavilələri ilə Azərbaycanın ikiye bölünməsinə sona ana dilinin dövlət dili kimi işlədilməsi vacibliyini önə çəkən ilk rəsmi sənəd idi: həmin qərarla, faktiki olaraq, Azərbaycan-türk dili bütün ölkə ərazisində dövlət dili elan edilmişdi. Cümhuriyyət hökumətinin 1918-ci il 28 avqust tarixli qərarına əsasən, bütün ibtidai tədris müəssisələrində təhsil ana dilində aparılmalı, dövlət dili olan Azərbaycan dilinin tədrisi icbari surətdə həyata keçirilməli idi.

Həmin dövrdə Azərbaycanda elm və təhsilə göstərilən yüksək qayğı dahi mütəfəkkir və ziyalı Əlibəy Hüseynzadənin hələ əsrin əvvəllərində milli yaşam fəlsəfəsi kimi irəli sürdüyü “Türkləşmək, müasirləşmək, islamlaşmaq” devizindən qaynaqlanırdı. Türkləşmək - milli ənənələrin dirçəlməsi, milli dilin, ədəbiyyatın, tarix və mədəniyyətin yüksəldilməsi; islamlaşmaq - islamda milli dini-əxlaqi və ümumbəşəri dəyərlərin inkişaf etdirilməsi; müasirləşmək - Avropa elm və texnikasının nailiyyətlərinin öyrənilib nəticələrini milli elm və mədəniyyətin inkişafına istiqamətləndirmək, Qərbi demokratiyası ənənələrindən istifadə etmək məramını önə çəkirdi.

Xatırlatmaq lazımdır ki, vaxtilə çar hökuməti Rusiyanın müstəmləkə əsarətində olan xalqlarının milli-siyasi mənlilik şüurunun oyanmasına hər vasitə ilə mane olmuşdu. Buna görə də 1918-ci il mayın 28-də - Azərbaycanın müstəqilliyi elan olunan gün Fətəli xan Xoyskinin sədrliyi ilə yaradılmış birinci hökumət kabinetində Xalq Maarif Nazirliyi təsis edilmişdi. Nəsim bəy Yusif-

bəyinin başçılıq etdiyi nazirlik fəaliyyətinə Azərbaycan xalq maarifinin vəziyyətinin və bu sahədə həyata keçiriləcək vəzifələrin müəyyənləşdirilməsi ilə başlamışdı.

Həmin dövrdə təhsili milli zəmin üzərində yenidən qurmaq üçün ixtisaslı müəllimlərə və dərş vəsaitlərinə böyük ehtiyac var idi. Bu problemin həlli üçün Azərbaycan hökuməti 1918-ci il iyulun 23-də Türkiyədən müəllim kadrlarının dəvət edilməsi və dərş vəsaitinin tədarükü haqqında xüsusi qərar qəbul etmişdi.

Təhsil müəssisələrinin milliləşdirilməsinin uğurla həyata keçirilməsi məqsədilə 1919-cu ilin yayında ibtidai və orta məktəblərin aşağı siniflərinin milli kadrlarla təmini üçün qısamüddətli pedaqoji kurslar təşkil olunmuşdu. Hökumətin qərarına əsasən Bakı, Gəncə, Şəkidə kişi və qadın, Şuşa, Qazax, Qusar, Salyan və Zaqatalada kişi pedaqoji kursları açılmışdı. Kursları bitirənlərin, demək olar ki, hamısına məktəblərdə müəllim yeri verilirdi.

Cümhuriyyət hökumətinin gənclərin maariflənməsi sahəsində həyata keçirdiyi tədbirlərdən biri də ibtibai təhsil müəssisələrinə şöbəsinin genişləndirmək idi. 1919-cu il sentyabrın 15-dən etibarən Bakı, Gəncə, Şuşa, Şəki, Zaqatala və Qazaxda yaşlılar üçün Azərbaycan dilini tədris edən kurslar açılmışdı.

Təhsilin, elmin inkişafı sahəsində fəal iş aparan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin mühüm xidmətlərindən biri də ölkədə ali məktəblərin açılmasıdır. Xüsusilə də Bakı Dövlət Universitetinin yaradılması məsələsi parlamentdə bir neçə ay qızğın müzakirəyə səbəb olmuşdu. Gənclərin ali təhsilini həyati əhəmiyyətli məsələ kimi diqqətdə saxlayan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin qərarı ilə 1919-cu ilin mayında professor V.İ.Razumovskinin rəhbərliyi ilə təşkil olunmuş komissiya Bakı Dövlət Universitetinin təsis edilməsi haqqında qanun layihəsi hazırlamışdı. Layihə Bakı şəhərində Avropa tipli ilk universitetin açılmasını nəzərdə tuturdu. Parlamentin qəbul etdiyi 10 maddəlik qanunda universitetdə 4 fakültənin - tarix-filologiya (Şərq bölməsi ilə birlikdə), riyaziyyat (fizika-riyaziyyat), hüquq (müsəlman hüququ

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti - 100

“...Tarixə nəzər salanda düşünsürsən, təsadüfi deyil ki, müsəlman aləmində ilk demokratik respublika məhz azərbaycanlılar tərəfindən yaradılıb. Yəni, bu hadisə xalqımızın keçmişindən, onun azadlıqsevər, məğrur və mütərəqqi xarakterindən qaynaqlanır... 100 il bundan əvvəl Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaradılması bizim üçün tarixi hadisədir”.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

və tarixinin tədris edilməsi) nəzərdə tutulmuşdu. Zaqafqaziya Universiteti bağlandıqdan sonra Tiflisdən Bakıya köçmüş bir qrup rus ziyalısının - V.İ.Razumovski, N.A.Dubrovski, L.A.İşkov, İ.S.Sitoviç, İ.İ.Şirokoqorov və başqalarının da Bakı Dövlət Universitetinin yaradılmasında böyük xidmətləri olmuşdu.

Azərbaycanda elm və təhsilin inkişafı, milli kadrların yetişdirilməsi ilə yanaşı, azərbaycanlı tələbələrin təhsil almaq üçün xarici ölkələrin müxtəlif ali məktəblərinə göndərilməsi kimi mütərəqqi ənənənin əsası da məhz həmin dövrdə qoyulmuşdu. Cümhuriyyət hökumətinin yüz nəfər azərbaycanlı gənci xarici ali məktəblərdə təhsil almaq üçün dövlət hesabına xarici ölkələrə göndərmək haqqında hazırladığı qanun layihəsi parlamentdə geniş müzakirə edilərək qəbul olunmuşdu.

1919-1920-ci tədris ilində 100 abituriyent və tələbənin xaricə göndərilməsi nəzərdə tutulmuşdu. Gənclərdən 45 nəfəri Fransanı, 23 nəfəri İtaliyanı, 10 nəfəri İngiltərəni, 9 nəfəri Türkiyənin müxtəlif ali məktəblərinə göndərilmişdi. Rusiyada təhsil almaq üçün göndərilməsi nəzərdə tutulan 13 nəfər gənc bu ölkədə vətəndaş müharibəsinin başlaması ilə əlaqədar ora gedə bilməmişdi. Avropaya göndərilən gənclərin hər birinə 1000 frank yol xərci, eyni zamanda aylıq 400 frank vəsait ayrılması nəzərdə tutulurdu. Dövlət təqaüdü alan tələbələr dördillik təhsili başa vurduqdan sonra hökumətin təyinatı ilə ölkədə ən azı 4 il çalışmalı idilər. Xaricə göndərilən gənclər 1920-ci il yanvarın 14-də parlament və hökumət üzvlərinin, tanınmış xeyriyyəçilərin, iş adamlarının, din xadimlərinin, ictimaiyyət nümayəndələrinin iştirakı ilə təntənəli surətdə yola salınmış, tələbələrin Batuma getmələri üçün xüsusi vaqon ayrılmışdı. 1920-ci il fevralın 11-də Fransaya çatan tələbələr burada Paris Sülh Konfransında iştirak edən Azərbaycan nümayəndə heyəti tərəfindən qarşılanmışdı.

Cümhuriyyət dövründə maarif işinin təşkilatçıları ilə yanaşı, milli mədəniyyəti təbliğ edən, yayan cəmiyyətlərin, xeyriyyə təşkilatlarının, ittifaqların fəaliyyəti də geniş vüsət almışdı. Xalqımızın qədim dövr mədəniyyətini araşdırmaq məqsədilə 1920-ci ilin əvvəllərində Xalq Maarif Nazirliyində arxeologiya şöbəsi yaradılmışdı. “Yaşıl qələm” ədəbi birliyi, “İslam incəsənətinə və mədə-

niyyətini mühafizə”, “Türk ocağı” və s. cəmiyyətlər maarifləndirmə prosesində fəal iştirak edirdilər.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə gənc gimnaziya və məktəb müəllimlərinin maddi-sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması məsələləri də diqqətdə saxlanılırdı. Həmin dövrdə qiymətlərin bahalığı, məvacibin aşağı olması müəllimlərə öz peşələri üzrə çalışmağa imkan vermirdi. Hökumət bəzi tənhiyə rəsalınmaz tədbirləri həyata keçirmək üçün 20 milyon pul ayırsa da, bu vəsait problemin tam həllinə imkan verməmişdi. Qanunverici orqan mövcud problemləri nəzərə alaraq 1919-cu ildə “İbtidai məktəblərin müəllim və qulluqçularının peşə və kənd təsərrüfatı məktəblərinin və onların nəzdində olan bölmə, əl əməyi siniflərinin və əl işləri kurslarının təminatı haqqında müvəqqəti qanun”u təsdiq etmişdi. Qanunda gənc müəllimlərə aylıq 1200 rubl məvacib, işıq və mənzil pulu üçün əlavə olaraq 100 rubl müavinət verilir.

Bəli, cəmi 23 ay yaşamasına baxmayaraq, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti mövcudluğu ilə sübut etdi ki, heç bir qüvvə xalqımızın azadlıq idealarını və müstəqil dövlətçilik ənənələrini məhv etməyə qadir deyildir. 70 il totalitar rejimin ideoloji-siyasi buxovlarını altında yaşamaq istəyən Azərbaycan xalqının qəlbində kök salmış dövlətçilik nisgini, qurbanı isə dünya şöhrətli dahi şəxsiyyət - ümummilli lider Heydər Əliyev xalqın qəlbindən silib atmışdır.

Milli idrak və özünüdərk in al təzahür forması olan müstəqil dövlət ideyasının praktik həyata vəsiqə alması da məhz Heydər Əliyev şəxsiyyətinin qətiyyət və uzaqgörənliyi sayəsində mümkün olmuş, ümummilli lider Əliyev rəhbərliyinin hər iki mərhələsində elmin, təhsilin inkişafı, cəmiyyətin hərəfəli maariflənməsi naminə bütün zəruri tədbirləri həyata keçirmişdir.

AXC dövründə əsası qoyulmuş mütərəqqi varislik ənənələri bu gün də yaşadırlar, irs varislik əlaqələri şanlı keçmişimizə böyük hörmət və ehtiramla qorunur. Son 15 ildə Prezident İlham Əliyevin fəaliyyəti də həyata keçirilən təhsil islahatları bu gün uğurla davam etdirilir, respublikamız yüksək intellektual potensiala, habelə biliklərə və innovasiyalara əsaslanan mütərəqqi model sayəsində inkişaf etmiş ölkələrə bir sırada dayanır.

Pedaqogika elminə dəyərli töhfə verən alim

Azərbaycan elmi ictimaiyyətinə ağır itki üz vermişdir. Tanınmış pedaqog, Əməkdar elm xadimi, Prezident təqaüdüçüsü, Azərbaycan Dillər Universitetinin Pedaqogika kafedrasına uzun illər rəhbərlik etmiş pedaqoji elmlər doktoru, professor Nürəddin Mustafa oğlu Kazımov 2018-ci il dekabrın 6-da ömrünün 93-cü ilində vəfat etmişdir.

Nürəddin Kazımov 1926-cı il aprelin 28-də Gəncə şəhərində anadan olmuşdur. 1933-1943-cü illərdə orada III Beynəlmiləl adına orta məktəbdə təhsil almışdır. 1945-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filialının filialında fəlsəfə şöbəsinə daxil olmuş və təhsilini davam etdirməsi üçün 1947-ci ildə Leningrad (Sankt-Peterburq) Dövlət Universitetinin fəlsəfə fakültəsinin III kursuna köçürülmüş, 1950-ci ildə həmin universiteti yüksək müvəffəqiyyətlə bitirmişdir.

1950-1952-ci illərdə Nuxa (Şəki) Müəllimlər İnstitutunun pedaqogika və psixologiya kafedrasında baş müəllim vəzifəsində işləmişdir. Sonrakı əmək fəaliyyəti Bakı şəhəri ilə bağlı olmuşdur. Əvvəlcə Bakı Vilayət Maarif Şöbəsinə məktəb inspektoru, sonra isə Azərbaycan SSR Maarif Nazirliyində Ali və orta pedaqoji təhsil şöbəsində inspektor vəzifələrində çalışmışdır. N.Kazımov 1953-1956-cı illərdə Azərbaycan Dövlət Elmi-Tədqiqat Pedaqogika İnstitutunun (indiki Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutu) aspiranturasında təhsil almışdır. Pedaqoji fəaliyyət, məhsuldar elmi əmək onun həyatının ayrılmaz hissəsi olduğundan, o, aspirantura təhsilini başa vurduqdan sonra 1956-1957-ci illərdə yenidən Azərbaycan SSR Maarif Nazirliyinin Ali və orta pedaqoji təhsil şöbəsinə inspektor vəzifəsində dəvət olunmuşdur.

Nürəddin Kazımov 1958-ci ildə “Müqayisə haqqında K.D.Uşinskinin fikirləri və məktəb təcrübəsi

üçün bunun əhəmiyyəti” mövzusunda dissertasiyasına görə pedaqoji elmlər namizədi, 1969-cu ildə isə “Məktəbdə müqayisə üzərində işin nəzəriyyəsi və təcrübəsi” mövzusunda elmi-tədqiqat işinə görə pedaqoji elmlər doktoru elmi dərəcəsi almış, 1973-cü ildə professor elmi adına layiq görülmüşdür.

Ali məktəb həyatının rəhbərlik və idarəetmə üslubuna yaxşı bələd olan Nürəddin Kazımov 1957-ci ildə M.F.Axundov adına Pedaqoji Rus Dili və Ədəbiyyatı İnstitutunda baş müəllim, 1957 və 1973-cü illərdə Azərbaycan Dövlət Elmi-Tədqiqat Pedaqogika İnstitutunda elmi işlər üzrə direktor müavini, sonra isə direktor (1973-1976) olmuşdur.

Professor Nürəddin Kazımovun elmi-pedaqoji fəaliyyətinin böyük mərhələsi isə ali məktəb həyatı ilə bağlı olmuşdur. 1976-1982-ci illərdə V.İ.Lenin adına API-də (indiki Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti) elmi işlər üzrə prorektor vəzifəsində işləmişdir. 1984-cü ildən etibarən 30 il müddətində Azərbaycan Dillər Universitetinin Pedaqogika kafedrasının rəhbəri olmuş, onlarla gəncə elmi rəhbərlik etmişdir.

N.Kazımovun “Nurlu yol” (1983), “Təbiiyənin elmi-pedaqoji əsasları” (1983), “Pedaqogika” (müştərik) (1996), “Ali məktəb pedaqogikası” (1999), “Milli pedaqogika yollarında” (2001), “Məktəb pedaqogikası” (2002), “Məktəb pedaqogikası sxemlərdə” (2003), “Azərbaycan milli izahlı ensiklopedik pedaqoji lüğət” (müştərik) (2005), “Müqayisənin nəzəri və əməli problemləri” (ağlin sönməz məşəli) (2005), “Pedaqogika kafedrası üzrə təhsil proqramı (kurikulum)” (müştərik) (2005), “Mərhələli təbiiyə nəzəriyyəsi” (2007), “Pedaqoji ustahlığın problemləri” (2009), “Təbiiqi pedaqogika” (2010), on altı cild-dən ibarət “Seçilmiş əsərlər” (2011) və bir çox digər kitabları respublika və dünya ictimaiyyətinə təqdim



edilmişdir. Müəllif olduğu dərslik və dərş vəsaitləri əsasında hazırda ali təhsil müəssisələrində tədris aparılır.

N.Kazımovun orta ümumtəhsil məktəblərinin III, IV sinifləri üçün “Ana dili” (1970-2003) və “Oxu” (1970-2005) dərslikləri və 500-dən artıq müxtəlif səpgili əsəri təlim-təbiiyə nəzəriyyəsi və təcrübəsinə xeyli zənginləşdirmişdir.

Professor Nürəddin Kazımovun elmi, elmi-təşkilatı və pedaqoji fəaliyyəti dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. O, müxtəlif illərdə “Qabaqcıl maarif xadimi”, “SSRİ maarif əlaçısı” döş nişanları, “Şərəf nişanı” ordeni ilə təltif olunmuş, 2012-ci ildə Rusiya Təhsil Akademiyasının xarici üzvü seçilmişdir. Müstəqil Azərbaycan dövləti də professor Nürəddin Kazımovun elmi və pedaqoji fəaliyyətini yüksək dəyərləndirmiş, ona Əməkdar elm xadimi adı və Prezidentin fərdi təqaüdünü vermişdir.

Tanınmış alim, pedaqog, elm təşkilatçısı və səmimi insan Nürəddin Mustafa oğlu Kazımovun əziz xatirəsi onu tanıyanların qəlbində həmişə yaşayacaqdır.

Azərbaycan Dillər Universiteti

ADPU-da Parlamentin 100 illiyi ilə bağlı tədbir

Dekabrın 7-də Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin (ADPU) Kimya və biologiya fakültəsinin təşəbbüsü və təşkilatçılığı ilə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Parlamentinin yaradılmasının 100 illiyi ilə bağlı tədbir keçirilib. Tədbirdə ADPU-nun rəhbərliyi, fakültə dekanları, kafedra müdirləri, müəllim və tələbələr iştirak ediblər.

Tədbirdə qeyd edilib ki, bu gün Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Parlamentinin yaradılmasının 100 ili tamam olur. 1918-ci il dekabrın 7-də Parlamentin yaradılması böyük ictimai-siyasi əhəmiyyət kəsb edən hadisə, böyük və zəngin ənənələrə malik dövlətçilik tariximizin parlaq səhifəsidir. Bu, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin həyata keçirdiyi dövlət quruculuğunda ən mühüm addımlardan biri idi. Parlamentin yaradılması ilə respublika ərazisində yaşayan bütün xalqların seçki hüququ qanunla təsbit edildi. Vurğulanı ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Şərqdə parlament tipli ilk respublika olub. Cəmi 23 ay yaşamasına baxmayaraq, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövlətçiliyimiz tarixində dərin iz qoyub. Bugünkü müstəqil Azərbaycan Respublikası Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisidir. Ulu öndər Heydər Əliyev yenidən hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra müstəqil Azərbaycan dövlətini qurmuş, gücləndirmiş və onu beynəlxalq miqyasda layiqincə tanıtmışdır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin uğurla həyata keçirdiyi davamlı inkişaf siyasəti dövlətimizin daha da güclənməsini, beynəlxalq siyasi nüfuzunun yüksəlməsini təmin etmişdir.

Tədbirdə Kimya və biologiya fakültəsinin tələbələrinin hazırladıkları bədii-musiqili kompozisiya təqdim edilib. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti ilə bağlı videoçarx nümayiş olunub. Azadlıq, müstəqillik, xalqa, millətə, Vətənə, dövlətə sevgi hissini təbliğ və tərənnüm edən bədii-musiqili kompozisiya tədbir iştirakçılarında xoş əhvali-ruhiyyə yaradıb.

Sonda çıxış edən tədris işləri üzrə prorektor, dosent Eldar Aslanov tədbirin yüksək səviyyədə təşkil olunmasına görə Kimya və biologiya fakültəsinin müəllim və tələbələrinə təşəkkür edib.

Hər il martın 31-də azərbaycanlıların soyqırımını gününü hüznlə qeyd edirik. 1918-ci ilin soyqırımını qurbanlarını yad etmək uşaqlardan-böyüyə hər kəsin vətəndaşlıq borcudur. Xalqımıza qarşı törədilmiş soyqırımların dəhşətli mənzərəsi hələ də xatirələrdə yaşayır. Quba soyqırımından qalan kütləvi məzarlıq türk-müsəlman xalqlarına qarşı törədilmiş vəhşiliklərin bariz nümunəsidir. Bəs 1918 - ci ildə baş verən kütləvi qırğınların arxasında kimlər dururdu? Bu qırğınlar necə və hansı məqsədlə hazırlanmışdı? Onları törədənələr bilmirdilərmə ki, bununla onlar azərbaycanlıların yenidən yaranmaqda olan sovet hakimiyyətinə olan inamını kökündən qırırlar? Bəs onda bu qırğınlar nəyə lazım idi?

Deməliyəm ki, orta məktəblərin tarix dərslərində bu mövzu kifayət qədər işıqlandırılan, şagirdlərə izah olunan mövzulardandır. Belə ki, tarixdən məlumdur ki, Rusiya imperiyası Cənubi Qafqazı əlində saxlamaq, burada ola biləcək milli - azadlıq mübarizəsini beşikdəcə boğmaq üçün həmişə yerli xalqları, o cümlədən ermənilərlə azərbaycanlıları bir-birlərinə qarşı qaldırmış, onları bu yolla mübarizədən sapdırmaq istəmişdir. Acınacaqlı hal odur ki, əsasən XIX əsrdə Türkmənçay müqaviləsinin müvafiq maddəsi ilə Azərbaycana köçürülən, ən əlverişli torpaqlarımızda məskunlaşdırılan ermənilər Rus çarizminin öz “təşəkkür”lərini bildirmək üçün sadəcə olaraq onların əlində “sözə baxan” alətə çevrilmişlər. Nisbətən sonrakı dövrlərdə isə “Böyük Ermənistan” yaratmaq xülyasına uyaraq, bu işdə həlledici köməyi çar Rusiyasından gözləyərək faktiki olaraq onların “köləsi” olmuşlar.

Azərbaycan Respublikası müstəqillik qazandıqdan sonra xalqımızın tarixi keçmişinin obyektiv mənzərəsini yaratmaq imkanı əldə edilib. Uzun illər gizli saxlanılan, üzünə qadağa qoyulmuş həqiqətlər açılır, təhrif edilmiş hadisələr özünün əsl qiymətini alır. Azərbaycan xalqına qarşı dəfələrlə törədilmiş və uzun illər öz siyasi-hüquqi qiymətini almamış soyqırımı da tarixin açılmamış səhifələrindən biridir.

1813 və 1828-ci illərdə imzalanan Gülistan və Türkmənçay müqavilələri Azərbaycan xalqının parçalanmasını, tarixi torpaqlarımızın bölünməsinin əsasını qoydu. Azərbaycan xalqının bu milli faciəsinin davamı kimi onun torpaqlarının zəbti başlandı. Qısa bir müddətdə bu siyasət gərçəkəşdirilərək ermənilərin Azərbaycan torpaqlarına kütləvi surətdə köçürülməsi həyata keçirildi. Soyqırımı Azərbaycan torpaqlarının işğalının ayrılmaz bir hissəsinə çevrildi.

İrəvan, Naxçıvan və Qarabağ xanlıqları ərazilərində məskunlaşdırılan ermənilərin orada yaşayan azərbaycanlılarla müqayisədə azlıq təşkil etmələrinə baxmayaraq, öz havadarlarının himayəsi altında “erməni vilayəti” adlandırılan inzibati bölgənin yaradılmasına nail oldular. Belə süni ərazi bölgüsü ilə əslində azərbaycanlıların öz torpaqlarından qovulması və məhv edilməsi siyasətinin bünövrəsi qoyuldu. “Böyük Ermənistan” ideyaları təbliğ olunmağa başlandı. Bu uydurma dövlətin Azərbaycan torpaqlarında yaradılmasına bəraət qazandıran məqsədlilə erməni xalqının tarixinin saxtalaşdırılmasına yönəlmiş genişmiqyaslı proqramlar reallaşdırıldı. Azərbaycanın və ümumən Qafqaz tarixinin təhrif olunması həmin proqramların mühüm tərkib hissəsini təşkil edirdi.

“Böyük Ermənistan” yaratmaq xülyasından ruhlanan erməni qəsbkarlar 1905-1907-ci illərdə azərbaycanlılara qarşı açıq şəkildə genişmiqyaslı qanlı aksiyalar həyata keçirdilər. Ermənilərin Bakıda başlanan vəhşilikləri Azərbaycanı və indiki Ermənistan ərazisindəki qədim Azərbaycan torpaqlarını əhatə etdi. Yüzlərlə yaşayış məntəqəsi dağıdılıb yerlə-yeksan edildi, minlərlə azərbaycanlı vəhşicəsinə qətlə yetirildi. Bu hadisələrin təşkilatçıları məsələnin mahiyyətinin açılmasına, ona düzgün siyasi-hüquqi qiymət verilməsinə maneçilik törədərək azərbaycanlıların mənfi obrazını yaratmış, özlərinin avantürist torpaq iddialarını pərdələmişdilər. Bu barədə IX sinfin “Azərbaycan tarixi” fənnindən “Azərbaycanlı əhaliyə qarşı ermənilərin törətdikləri kütləvi qırğınlar. Milli - demokratik hərəkət” mövzusunun tədris edərək göstərilmə ki, XX əsrin əvvəllərində xalqımızın milli oyanışı Rusiya hökumətini bərk qorxuya saldı. 1905-ci ildə Azərbaycan xalqının kütləvi şəkildə inqilabi hərəkətə qoşulması hökuməti çıxış yolu axtarmağa məcbur etdi. Hakimiyyət ermənilərin əli ilə türk - müsəlman əhaliyə qarşı qırğın törətmək qərarını verdi və bu mənfur işdə ermənilərdən bir alət kimi istifadə etdi. Ermənilər türk-müsəlman xalqlarına qarşı mübarizədə ruslara həmişə sədaqət-lə xidmət etmişdilər. Əsas məqsədi türk-müsəlmanları məhv etmək olan Daşnakçıyüvan partiyası Cənubi Qafqazın müxtəlif bölgələrindən və Osmanlı dövlətindən könüllü erməni dəstələri götürüb, azərbaycanlılara qarşı silahlandırdı. Elə Qarabağ probleminin də əvvəlində ermənilər eyni dəstəxəttən istifadə etmişdilər. Göstərilməlidir ki, ermənilər ilk milli qırğını Bakıda törədərək layiqli cavablarını alsalar da, bununla sakitləşmədilər. Daha sonra onlar Naxçıvanda, İrəvanda, Şuşada, Qarabağın Xankəndi və Malibəyli kəndlərində də qırğınlar törətməyə cəmtmişdilər. Təsədüfi deyildir ki, o dövrdə ABŞ- da erməni icmasının nəşrlərində İrəvanda milli qırğından əsas zərərcəkənlərin azərbaycanlılar olduğu etiraf edilmişdi. 1905-1906-cı illərdə milli qırğınların zamanı ermənilər tərəfindən 158 Azərbaycan kəndi yandırılaraq məhv edilmişdi. Lakin hər dəfə qırğına başlayan ermənilər xalqımızın qeyrətli oğullarından layiqli cavab alaraq geri çəkilməyə məcbur olurdular.

Birinci Dünya müharibəsi, Rusiyada baş vermiş 1917-ci il fevral və oktyabr çevrilişlərindən məharətlə istifadə edən ermənilər öz iddialarını bəşevrik bayrağı altında reallaşdırmağa nail oldular. IX sinifdə “Azərbaycan tarixi” fənnindən “Şimali Azərbaycanda türk-müsəlman əhaliyə qarşı erməni qırğınları” mövzusunun tədris edərək göstərilmə ki, 1918-ci ilin ilk aylarında Cənubi Qafqaz Komissarlığı və Seymin hakimiyyətinə tabe olmayan yeganə şəhər Bakı idi. Bakı Fəhlə Deputatları Sovetinin bolşevik rəhbərliyi 1917-ci il oktyabrın 31-də Bakı şəhərində Sovet hakimiyyəti qurulduğunu elan edilmişdi. S.Şaumyanın rəhbərlik etdiyi Bakı Sovetinin əsas dayacağı Sovet Rusiyası idi. Lenin Cənubi Qafqaz hadisələrini diqqətlə izləyirdi. O, yaxşı başa düşürdü ki, Cənubi Qafqazda baş verən hadisələr gec-tez müstəqil Azərbaycan dövlətinin yaranması ilə nəticələncək. Bunun qarşısını almaq üçün Qafqazın Fövqolad Komissarı təyin etdiyi S.Şaumyanı nəfhlə zəngin olan Bakıda hakimiyyəti tam ələ keçirməyi tapşırırmışdı. Sonrakı mərhələdə isə bütün



**31
Mart**

azərbaycanlıların soyqırımını tarix dərslərində

Şagirdlərimizdə xalqımızın başına gətirilən faciələr haqqında aydın təsəvvür formalaşdırmalıyıq

İlqar ABDULLAYEV,
*Bakı şəhəri MLK-nın tarix müəllimi,
Əməkdar müəllim, tarix üzrə fəlsəfə doktoru*

Azərbaycan işğal edilməli idi. 1918-ci ilin mart ayından etibarən əksinqilabçı ünsürlərlə mübarizə şüarı altında Bakı Kommunası tərəfindən ümumən Bakı quberniyasını azərbaycanlılardan təmizləmək məqsədi güdən mənfur plan həyata keçirilməyə başlandı. Həmin günlərdə ermənilərin törətdikləri cinayətlər Azərbaycan xalqının yaddaşına əbədi həkk olundu. Minlərlə dinc azərbaycanlı əhali yalnız milli mənsubiyyətinə görə məhv edildi. Ermənilər evlərə od vurub insanları diri-diri yandırdılar. Milli məmarlıq incilərini, məktəbləri, xəstəxanaları, məscid və digər abidələri dağıdıb Bakının böyük bir hissəsini xarabalığa çevirdilər.

Azərbaycanlıların soyqırımı Bakı, Şamaxı, Quba qəzalarında, Qarabağ, Zəngəzur, Naxçıvan, Lənkəran və Azərbaycanın başqa bölgələrində xüsusi qəddarlıqla həyata keçirildi. Bu ərazilərdə dinc əhali kütləvi surətdə qətlə yetirildi, kəndlər yandırıldı, milli mədəniyyət abidələri dağıdılıb məhv edildi.

IX sinfin “Azərbaycan tarixi” dərslərində “Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranması” mövzusunun tədris edərək şagirdlərə bildirmək ki, 1918-ci ilin yazında Cənubi Qafqazda siyasi böhran dərinləşdi. Cənubi Qafqaz Seyminin dağılması reallaşdı. İlk vaxtlar muxtariyyət arzusunda olan milli ziyalılar və ictimai xadimlər indi müstəqillik uğrunda çıxış etməyə başladılar. Şimali Azərbaycanda mürəkkəb siyasi vəziyyət, Bakı XKS-in milli qırğın siyasəti və Seymin bunun qarşısını almaq üçün kəsərli tədbirlər görməməsi müstəqillik uğrunda mübarizəni ləhbət etmişdi.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yarandıqdan sonra 1918-ci ilin mart hadisələrinə xüsusi diqqət ayrıldı. Nazirlər Şurası 1918-ci il iyulun 15-də bu faciənin tədqiqi məqsədilə Fövqəladə istintaq komissiyasının yaradılması haqqında qərar qəbul etdi. Komissiya mart soyqırımını, ilkin mərhələdə Şamaxıdakı vəhşilikləri, İrəvan quberniyası ərazisində ermənilərin törətdikləri ağır cinayətləri araşdırdı. Dünya ictimaiyyətinə bu həqiqətləri çatdırmaq üçün Xarici İşlər Nazirliyi nəzdində xüsusi qurum yaradıldı. 1919 və 1920-ci illərdə mart ayının 31-i iki dəfə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti tərəfindən Ümummilli Matəm Günü kimi qeyd edildi. Əslində bu, azərbaycanlılara qarşı yürüdülmüş soyqırımı və bir əsrdən artıq davam edən torpaqlarımızın işğalı proseslərinin tarixdə ilk dəfə siyasi qiymət vermək cəhdi idi. Lakin Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutu bu işin başa çatmasına imkan vermədi.

Zaqafqaziyanın sovetləşməsinin öz çirkin məqsədləri üçün istifadə edən ermənilər 1920-ci ildə Zəngəzuru və Azərbaycanın bir sıra torpaqlarını Ermənistan SSR-in ərazisi elan etdilər. Bu barədə IX sinfin “Azərbaycan tarixi” dərslərində “Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə yeni qəsdlər” mövzusunun tədris edərək şagirdlərimizə bildirmək. Qeyd edirik ki, Ermənistanda sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra Moskvanın Azərbaycana qarşı siyasəti sərtləşdi. Sovet Rusiyasının təzyiqləri altında Azərbaycan İnqilab Komitəsi Ermənistanın sovetləşməsi ilə bağlı 1920-ci il dekabrın 1-də belə bir bəyanat verdi: “Sovet Azərbaycanı ilə Sovet Ermənistanı arasında heç bir bərhəd yoxdur. Zəngəzur və Naxçıvan Sovet Ermənistanının bölünməz hissəsidir. Dağlıq Qarabağ əməkçi əhalisinə öz müqəddəratını təyin etmək hüququ verilir”. Bəyanat Türkiyə tərəfindən kəskin etirazla qarşılandı. Naxçıvanda isə əhali kəskin etiraz çıxışlarına başladı”. Azərbaycanın Ədliyyə üzrə xalq komissarı Behbud bəy Şahtaxtinski Naxçıvan camaatı qarşısında vətənpərvərliklə çıxış edərək açıq şəkildə əhaliyə bildirmişdi: “Azərbaycan hökuməti Sizi torpağınızla birlikdə Ermənistanla satdırdı. Burada arxalana biləcəyiniz yeganə qüvvə türk qoşunlarıdır. Sizi ağır fəlakətdən yalnız onlar xilas edəcəkdir”. Sonrakı dövrdə bu ərazilərdəki azərbaycanlıların deportasiya edilməsi siyasətini daha da genişləndirmək məqsədilə yeni vasitələr əl atıldı. Yəni IX sinfin “Azərbaycan tarixi” dərslərində “Azərbaycan SSR müharibədən sonrakı onillikdə” mövzusunun tədris edərək şa-

girdlərə bildirmək ki, bunun üçün onlar SSRİ Nazirlər Sovetinin 23 dekabr 1947-ci il tarixli “Ermənistan SSR-dən kolxozçuların və başqa azərbaycanlı əhalinin Azərbaycan SSR-in Kür-Araz ovalığına köçürülməsi haqqında” xüsusi qərarına və 1948-1953-cü illərdə azərbaycanlıların öz tarixi torpaqlarından kütləvi surətdə deportasiyasına dövlət səviyyəsində nail oldular.

Buradaca qeyd etmək yerinə düşərdi ki, müharibə başa çatan kimi Sovet dövlətində yüksək vəzifə tutan və Stalinə yaxın olan A. Mikoyanın təşəbbüsü ilə Dağlıq Qarabağın Ermənistana verilməsi tələbi irəli sürüldü. Onun tapşırığı ilə Ermənistanda gizli “Qarabağ komitəsi” yaradıldı və Ermənistan rəhbərliyi 1945-ci ilin payızında Dağlıq Qarabağın onlara verilməsi haqqında Sovet rəhbərliyi qarşısında məsələ qaldırdı. Ermənistan tərəfi DQMV-nin Ermənistanla verilməsi təklifini Dağlıq Qarabağ əhalisinin əksəriyyətinin erməni olması və vilayətin “iqtisadiyyatın qonşu respublika ilə sıx bağlılığı və ümumsovet mənafeyi” ilə əsaslandırmağa çalışmışdı.

Azərbaycan rəhbəri M.C. Bağırov, əhalisinin əksəriyyəti azərbaycanlı olan Şuşa rayonu istisna olmaqla, Qarabağın dağlıq hissəsinin Ermənistanla verilməsinin əvəzində, Ermənistanda, Gürcüstanda və Dağlıq Qarabağın azərbaycanlıların çoxluq təşkil etdiyi tarixi Azərbaycan torpaqlarının - Zəngəzur, Göyçə, Borçalı, Dərbənd bölgələrinin azərbaycana qaytarılmasını şərt kimi irəli sürdü. Sovet rəhbərliyi və Ermənistan belə ərazi dəyişikliklərinə getməkdən imtina etdi. Çünki Zəngəzur Azərbaycan qaytarılarsa, Türkiyə və Azərbaycan arasında süni yaradılmış “erməni ərazisi” ləğv edilərdi.

Erməni millətçilər öz havadarlarının köməyi ilə 1950-ci illərdən etibarən Azərbaycan xalqına qarşı kəskin mədəni təcavüz kampaniyasına başladılar. Keçmiş sovet məkanında müntəzəm şəkildə yayılan kitab, jurnal və qəzetlərdə milli mədəniyyətimizin, klassik irsimizin, məmarlıq abidələrimizin ən nəfis nümunələrinin erməni xalqına mənsub olduğunu sübut etməyə çalışdılar. Eyni zamanda, onlar tərəfindən bütün dünyada azərbaycanlıların mənfi obrazını formalaşdırmaq cəhdləri də gücləndirdi. “Yazıq, məzlum erməni xalqı”nın surətini yaradaraq əsrin əvvəlində regionda baş verən hadisələr şüurlu surətdə təhrif olunur, azərbaycanlılara qarşı soyqırımı törədənələr soyqırımı qurbanları kimi qələmə verildir.

XX əsrin əvvəlində əhalisinin əksəriyyəti azərbaycanlılar olan İrəvan şəhərindən və Ermənistan SSR-in digər bölgələrindən soydaşlarımız təqiblərə məruz qalaraq kütləvi surətdə qovuldu. Azərbaycanlıların hüquqları ermənilər tərəfindən kobudcasına pozulur, ana dilində təhsil almaşına əngəllər törədilir, onlara qarşı repressiyalar həyata keçirilirdi. Azərbaycan kəndlərinin tarixi adları dəyişdirilir, toponimika tarixində misli görünməmiş qədim toponimlərin müasir adlarla əvəzəlməyə prosesi baş verdi.

Saxtalaşdırılmış erməni tarixi gənc ermənilərin şovinist ruhda böyüməsinə zəmin yaratmaq üçün dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldırıldı. Böyük humanist ideallara xidmət edən Azərbaycan ədəbiyyatı və mədəniyyəti ruhunda tərbiyə olunmuş yeni nəslimiz ekstremist erməni ideologiyasının təqiblərinə məruz qalırdı.

Azərbaycan xalqının mədəniyyətinə, milli qüruruna və məniyyətinə yönəlmiş böhtanlar siyasi və hərbi təcavüz üçün ideoloji zəmin yaradırdı. Xalqımıza qarşı aparılan soyqırım siyasəti özünün siyasi-hüquqi qiymətini tapmadığı üçün tarixi faktlar sovet mətbuatında ermənilər tərəfindən təhrif olunur və ictimai fikir çəşdirilirdi. Ermənilərin sovet rejimindən bəhrələnmək həyata keçirdikləri və 1980-ci illərin ortalarında daha da güclənən anti-Azərbaycan təbliğatına Azərbaycan Respublikasının rəhbərliyi vaxtında lazımı qiymət vermədi.

1988-ci ildən ortaya atılan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin ilkin mərhələsində yüz minlərlə azərbaycanlının öz tarixi torpaqlarından qovulmasına da respublikada düzgün siyasi qiymət verilmədi. Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin Ermənistan SSR-in tərkibinə daxil edilməsi haqqında ermənilərin qeyri-konstitusion qərarını və Mosk-

vann əslində bu vilayəti Xüsusi İdarəetmə Komitəsi vasitəsilə Azərbaycanın tabeliyindən çıxarmasını xalqımız ciddi narazılıqla qarşıladı və siyasi aksiyalara əl atmaq məcburiyyəti qarşısında qaldı. Respublikada keçirilən mitinqlər zamanı torpaqlarımızın işğal siyasəti qətiyyətlə pislənsə də, Azərbaycan rəhbərliyi öz passiv mövqeyindən əl çəkmədi. IX sinif “Azərbaycan tarixi” dərslərindəki “Yenidənqurma siyasətinin iflası” mövzusunun tədris edərək şagirdlərimizə bildirmək ki, 1988-ci ilin mayında Azərbaycan KPMK-nın birinci katibi K.Bağırovun əvəzinə Ə.Vəzirov gətirildi. Azərbaycanın problemlərinə, milli dəyərlərinə dərindən bələd olmayan və Mərkəzin göstərişi ilə hərəkət edən Ə. Vəzirov bu çətin və məsuliyyətli dövrdə milli münaqişəyə laqeyd yanaşdı. Vəziyyətdən çıxış yolu tapmaq əvəzinə, ikinci dərəcəli məsələlərin həlli ilə məşğul olmağa başladı. Beləliklə, respublikada ictimai-siyasi vəziyyət daha da mürəkkəbləşdi. Məhz elə bunun nəticəsi olaraq 1990-cı ilin yanvar ayında getdikcə güclənən xalq hərəkatını boğmaq məqsədilə Bakıya qoşunlar yeridildi, yüzlərlə azərbaycanlı məhv və şikəst edildi, yaralandı, digər fiziki təzyiqlərə məruz qaldı.

1991-ci il sentyabrın 3-də ulu öndərimiz Heydər Əliyev Naxçıvan MR Ali Məclisinin sədri seçildi. Onun həyata keçirdiyi məqsədyönlü tədbirlər sayəsində sovet ordusu hissələri Naxçıvandan çıxarıldı. Ümummilli liderin Türkiyə və İrana işğuzar səfərləri, apardığı danışıqlar regionda böhranlı şəraitin aradan qaldırılması, iqtisadi problemlərin və enerji məsələlərinin həllində əhəmiyyətli rol oynadı. Naxçıvan aeroportu yenidən quruldu. Culfa və Şahtaxtı keçid məntəqələri quruldu. 1992-ci ildə Muxtar respublikanı Türkiyə ilə birləşdirən və xalq arasında “Ümid körpüsü” adlandırılan Sədərək körpüsü tikildi.

Lakin o vaxtlar müdafiə məsələlərində çox kobud və başlanılmaz səhvlər buraxılırdı. Bunun məntiqi nəticəsi idi ki, 1992-ci ilin fevral ayında ermənilər Xocalı şəhərinin əhalisinə misli görünməmiş divan tutdu. Tariximizə Xocalı soyqırımı kimi həkk olunan bu qanlı faciə minlərlə azərbaycanlının məhv edilməsi, əsir alınması, şəhərin yerlə-yeksan edilməsi ilə nəticələndi. Bu barədə yenə IX sinifdə tədris olunan “Dövlət müstəqilliyinin bərpası” mövzusunda deyilir: “Düşmənin növbəti hədəfi Xocalı idi. Çünki Xocalı Əsgəran - Xankəndi yolunun üstündə yerləşirdi və Dağlıq Qarabağdakı yeganə aeroport da burada idi. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Sovet ordusunun Xankəndi şəhərində yerləşən 366-cı alayı və erməni silahlı dəstələri Xocalıya hücum etdilər. Şəhər əhalisinə qanlı divan tutuldu. Bu soyqırım nəticəsində 613 nəfər xocalılı, o cümlədən 63 uşaq, 106 qadın, 70 qoca qətlə yetirildi, 8 ailə tamamilə məhv edildi, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq valideynlərindən birini itirdi. Millətçi-separatçı ermənilərin Dağlıq Qarabağda başladığı avantürist hərəkatın nəticəsi olaraq, bir milyondan artıq soydaşımız erməni qəsbkarları tərəfindən öz doğma yurd-yuvalarından didərgin salınıb çadırlarda yaşamağa məhkum edilmişdir. Ərazimizin 20 faizinin erməni silahlı qüvvələri tərəfindən işğal zamanı minlərlə vətəndaşımız şəhid oldu, xəsarət aldı.

Azərbaycanın XIX-XX əsrlərdə baş verən bütün faciələri torpaqların zəbti ilə müşayiət olunaq, ermənilərin azərbaycanlılara qarşı düşünlülmüş, planlı surətdə həyata keçirdiyi soyqırımı siyasətinin ayrı-ayrı mərhələlərini təşkil edib. Bu hadisələrin yalnız birinə - 1918-ci il mart qırğına siyasi qiymət vermək cəhdi göstərilir. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisi kimi Azərbaycan Respublikası bu gün onun axıra qədər həyata keçirə bilmədiyi qərarların məntiqi davamı olaraq, soyqırım hadisələrinə siyasi qiymət vermək borcunu tarixin hökmü kimi qəbul edir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin 1998-ci il 26 mart tarixli fərmanından sonra hər il 31 mart Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü kimi dövlət səviyyəsində qeyd edilir. Ulu öndərimiz Mart soyqırımı haqqında danışıqların başına olaraq qeyd göstərmişdir ki, ermənilər evlərə od vurmuş, insanları diri-diri yandırmışlar. Milli - məmarlıq incilərini, məktəbləri, xəstəxanaları, məscid və digər abidələri dağıtmış, Bakının böyük bir hissəsini xarabazarlığa çevirmişlər...

Göstərilməlidir ki, möhtərəm Prezident İlham Əliyev cənabları da ermənilərin xalqımızın başına gətirdikləri müsbətərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasına, onların beynəlxalq birlik tərəfindən ədalətli qiymətləndirilməsinə ciddi fikir verir, bu işdə tarixçi alimlərin roluna layiqincə qiymət verir. Bu baxımdan təsadüfi deyildir ki, dövlət başçısı, 2011-ci ilin aprelində AMEA-da alimlərlə görüşü zamanı bununla bağlı aydın istiqamətlər müəyyənləşdirmiş, çox haqlı olaraq ermənilərin cəfəng iddialarına qarşı elmi-ideoloji mübarizənin gücləndirilməsini tarixçi alimlərimiz qarşısında mühüm vəzifə kimi qoymuşdur. Möhtərəm Prezidentimiz demişdir: “Bütün indiki Ermənistan ərazisinin əksər toponimləri Azərbaycan mənşəli toponimləridir. Şəhərlərin, kəndlərin adları. Hətta bunu Böyük Sovet Ensiklopediyasından da görmək mümkündür. O vaxt erməni şəhərlərinin adları və onların əski variantları yazılmışdı. Biz bütün bunları bilməliyik. Bu gün Ermənistan dövləti bizə qarşı ərazi iddiası ilə çıxış edir. Torpaqlarımız işğal altındadır. Dağlıq Qarabağ işğal altındadır. Dağlıq Qarabağ əzəli Azərbaycan torpaqlarıdır. Erməni təbliğatı bütün dünyada biza qarşı işə salınmışdır. Biz isə həqiqətləri çatdırmalıyıq ki, Xankəndi şəhəri Stepanakert deyil, Xankəndidir. Stepanakert quldur dəstəsinin rəhbəri Şaumyanın adına verilmişdir. Mən dəfələrlə bu barədə demişəm, əgər o yaşayış məntəqəsinin tarixi adı olsa idi, o tarixi adı ermənilər bərpa edərdilər. Bu, bizim torpağımızdır. Elmi araşdırmalar və elmi əsərlər, kitablar çox vacibdir. Mən çox şadam ki, bu istiqamətdə işlər gedir”.

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, UNESKO və İSEKO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban xanım Əliyevanın, eləcə də Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyevanın beynəlxalq miqyasda keçirilmiş duqları ikitərəfli və coxtərəfli görüşlərin, habelə müxtəlif tədbirlərin erməni faşistlərinin xalqımızın başına gətirdikləri müsbətərin dünya miqyasında tanınmasında ölçü-yəgəlməz dərəcədə böyük rolu olmuşdur.

Bəli, biz tarix müəllimləri də öz növbəmizdə həmişə erməni faşistlərinin xalqımızın başına gətirmiş olduqları müsbətərlər, faciələr haqqında şagirdlərimizə aydın təsəvvür formalaşdırmalı, ətraflı məlumat verməklə onlarda düşmənlərimizə qarşı dərin nifrət hissi yaratmalıyıq.

ELAN

DƏRSLİKLƏRİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ SAHƏSİNDƏ
EKSPERT XİDMƏTLƏRİ TƏLƏB OLUNUR

Xidmətlər haqqında qısa məlumat: Dərslərin qiymətləndirilməsi "Dərslərin qiymətləndirmə meyarları"na əsasən Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin yanında fəaliyyət göstərən Dərslərin Qiymətləndirmə Şurası (bundan sonra Şura) tərəfindən həyata keçirilir. Şura müstəqil qurumdur və əsas funksiyası ümumtəhsil məktəblərində istifadə ediləcək dərslərin kompleksləri (DK) üzrə ekspert qrupları formalaşdırmaqla onların qiymətləndirilməsi prosesini təşkil etməkdən ibarətdir. Seçilmiş ekspertlər dərslərin kompleksinin dövlət standartlarına və təhsil proqramına (kurikulumuna) uyğunluğunu, elmi etibarlılığını, pedaqoji yanaşmalarını, bədi tərtibatını və dizaynını, dil və yazı üslubunu qiymətləndirəcəklər.

Xidmətlərin təsviri:**İbtidai təhsil səviyyəsinin aşağıdakı fənləri üzrə ekspert xidmətləri:**

- Azərbaycan dili (tədris dili)
- Azərbaycan dili (dövlət dili)
- Riyaziyyat
- İnformatika
- Həyat bilgisi
- Texnologiya
- Təsviri incəsənət
- Musiqi
- Russkiy yazyk (yazyk obucheniya)
- Russkiy yazyk (inostrannyi yazyk)
- Matematika
- İnformatika
- Poznaniye mira
- Texnologiya
- Изобразительное искусство
- Музыка

Ümumi və tam orta təhsil səviyyəsinin aşağıdakı fənləri üzrə ekspert xidmətləri:

- Azərbaycan dili (tədris dili)
- Azərbaycan dili (dövlət dili)
- Ədəbiyyat
- Riyaziyyat
- İnformatika
- Azərbaycan tarixi
- Ümumi tarix
- Həyat bilgisi
- Kimya
- Fizika
- Biologiya
- Russkiy yazyk (yazyk obucheniya)
- Russkiy yazyk (inostrannyi yazyk)
- Literatura
- Matematika
- İnformatika
- История Азербайджана
- Всеобщая история
- Poznaniye mira
- Химия
- Физика
- Биология

- Coğrafiya
- Texnologiya
- Təsviri incəsənət
- Musiqi
- Fiziki tərbiyə
- Gənclərin çağırışqədərki hazırlığı
- İngilis dili
- Fransız dili
- Alman dili
- География
- Технология
- Изобразительное искусство
- Музыка
- Физическое воспитание
- Допризывная подготовка

Namizədlərə verilən tələblər:

- Təhsili:** Namizəd müraciət etdiyi xidmətlərin istiqamətinə uyğun ali təhsilə malik olmalıdır.
- Təcrübəsi:** Namizəd müraciət etdiyi fənnə uyğun ən azı 5 illik pedaqoji və ya elmi təcrübəyə malik olmalıdır.
- İKT-dən istifadə bacarıqları:** Namizəd Microsoft Word proqramından istifadə etməyi bacarmalıdır.

Müraciət forması: Müraciət edən şəxslər müraciət etdiyi fənni göstərmək şərti ilə elana əlavə olunmuş formada öz avtobiografiyasını (CV) 31.01.2019-cu il tarixədək h.vusale@edu.gov.az elektron poçtuna göndərməlidir.

Müraciətə baxılması: Daxil olan CV-lər əsasında tələblərə cavab verən namizədlər seçilərək onlardan müraciət etdiyi fənn üzrə ən azı bir dərsləyi qiymətləndirmək istəniləcəkdir. Təqdim edilən sınaq qiymətləndirmə əsasında ən uğurlu namizədlər müəyyən ediləcək və onlar müsahibəyə dəvət ediləcəkdir.

Əlavə məlumatları iş günləri saat 09.00-dan 18.00-dək bu ünvan-dan almaq olar:

AZ1008, Bakı şəhəri, Xətai prospekti, 49.
Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Əlaqələndirici şəxs: Vüsalə Firdovsi qızı Əliyeva
Əlaqə telefonu: (+994 012) 599-11-55 (əlavə 5116)
E-poçt: h.vusale@edu.gov.az

Avtobiografiya (CV) formatı

Müraciət edilmiş xidmətin təsviri: _____

Müraciət edən:

1. Soyadı, adı, atasının adı: _____

2. Doğum tarixi: _____

3. Ünvanı: _____

4. Əlaqə telefonu: _____ Elektron poçt ünvanı: _____

5. Təhsili: [Təhsil aldığı müəssisələrin adları, təhsil müddəti və ixtisas dərəcələri göstərilməklə, təhsili barədə tam məlumat]: _____

6. Peşəkar cəmiyyətlərdə üzvlüyü: _____

7. Aldığı təlimlər: [5-ci bənddə qeyd olunmayan və tapşırığın yerinə yetirilməsi üçün uyğun bilən əhəmiyyətli təlimlər]: _____

8. Bildiyi dillər: [Hər bir dildə danışdığı, oxu və yazı üzrə bilik səviyyəsi: əla, yaxşı, kafi və ya qeyri-kafi.] _____

9. İş yerləri: [Hazırkı iş yerindən başlayaraq, əks ardıcılıqla bütün daimi iş yerləri: tarixlər, işəgötürənlərin adları, vəzifələrin adları göstərilməklə.] _____

[İl]-dən: _____ [il]-ədək: _____

İşəgötürən: _____

Vəzifə: _____

10. Aldığı tapşırıqların öhdəsindən gəlmək qabiliyyətini ən dəqiq şəkildə göstərən yerinə yetirilmiş layihələr:

№	Layihənin adı və təsviri	Sifarişçi	Tarixi və yeri	Layihədə vəzifəsi	Yerində yetirdiyi tapşırıqlar
1.					
2.					

_____ Tarix:

_____ İmza

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi

Naxçıvan Dövlət Universiteti

2019-cu il üçün fəlsəfə doktoru və elmlər doktoru hazırlığı üzrə qəbul

ELAN EDİR:

Fəlsəfə doktoru və elmlər doktoru proqramları üzrə doktoranturaya qəbul Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin **2018-ci il 24 noyabr** tarixli 774 s nömrəli sərəncamına uyğun olaraq təsdiq edilmiş plana əsasən aparılır.

Doktoranturaya ali təhsili olan (ali təhsil pilləsinin magistratura səviyyəsini bitirən, yaxud təhsili ona bərabər tutulan) Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları qəbul olunurlar.

Fəlsəfə doktoru hazırlığı üzrə doktoranturaya qiyabi şöbəyə, büdcə hesabına

Diferensial tənliklər	- 1 yer
Sistemli analiz, idarəetmə və informasiyanın işlənməsi	- 1 yer
Ümumi iqtisadiyyat	- 1 yer
Müəssisələrin təşkili və idarə olunması	- 1 yer
Ümumi pedaqogika, pedaqogikanın və təhsilin tarixi	- 1 yer

Doktoranturaya qiyabi şöbəyə, ödənişli əsaslarla

Sistemli analiz, idarəetmə və informasiyanın işlənməsi	-1 yer
Ümumi iqtisadiyyat	- 2 yer
Fiziki coğrafiya və biocoğrafiya, torpaq coğrafiyası, landşaftların geofizikası və geokimyası	- 1 yer
German dilləri	-1 yer
Ümumi pedaqogika, pedaqogikanın və təhsilin tarixi	-1 yer

Dissertanturaya büdcə hesabına

Fiziki kimya	- 1 yer
Botanika	- 1 yer
(Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu üçün məqsədli yer)	
Qastroenterologiya	- 1 yer
Hidravlika və mühəndis hidrologiyası	- 1 yer

Sistemli analiz, idarəetmə və informasiyanın işlənməsi	-1 yer
Dünya iqtisadiyyatı	- 1 yer
Müəssisələrin təşkili və idarə olunması	- 1 yer
Vətən tarixi	- 1 yer
Mülki hüquq, sahibkarlıq hüququ; ailə hüququ; beynəlxalq xüsusi hüquq	- 1 yer
Dil nəzəriyyəsi	- 1 yer
Azərbaycan dili	- 1 yer
German dilləri	- 1 yer
Azərbaycan ədəbiyyatı	- 1 yer
Dünya ədəbiyyatı	- 1 yer
Təlim və tərbiyənin nəzəriyyəsi və metodikası	- 1 yer
Ümumi pedaqogika, pedaqogikanın və təhsilin tarixi	- 2 yer
(Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu üçün 1 məqsədli yer)	
Teatr sənəti	- 1 yer

Dissertanturaya ödənişli əsaslarla

Analiz və funksional analiz	- 1 yer
Üzvi kimya	- 1 yer
İnsan və heyvan fiziologiyası	- 1 yer
Parazitologiya	- 1 yer
Daxili xəstəliklər	- 1 yer
Sistemli analiz, idarəetmə və informasiyanın işlənməsi	- 1 yer
İnformasiyanın mühafizəsi üsulları və sistemləri, informasiya təhlükəsizliyi	- 1 yer
Ümumi iqtisadiyyat	- 1 yer
Müəssisələrin təşkili və idarə olunması	- 1 yer
Fiziki coğrafiya və biocoğrafiya, torpaq coğrafiyası, landşaftların geofizikası və geokimyası	- 1 yer
Ümumi tarix	- 1 yer
Vətən tarixi	- 1 yer
Azərbaycan dili	- 1 yer
İran dilləri	- 1 yer
Təlim və tərbiyənin nəzəriyyəsi və metodikası	- 1 yer
Musiqi sənəti	- 1 yer

Fəlsəfə doktoru proqramı üzrə doktoranturada əyani təhsil müddəti 3 il, qiyabi 4 il, dissertantlıq yolu ilə 4 ildir.

Doktoranturaya qəbul üçün aşağıdakı sənədlər təqdim edilir:

- Naxçıvan Dövlət Universitetinin rektorunun adına ərizə;
- kadrların şəxsi qeydiyyat vərəqi;
- tərcümeyi-hal;
- iş yerindən xasiyyətnamə;
- 3 ədəd fotosəkil (3x4 sm ölçüdə);
- iş stajı olanlar üçün əmək kitabçasından çıxarış;
- çap olunmuş elmi işlərin siyahısı və ya seçilmiş ixtisas üzrə referat;
- ali təhsil müəssisəsini bitirmək haqqında diplomun müvafiq qaydada təsdiq edilmiş surəti (xarici ölkələrdə təhsil almış Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları üçün təhsil haqqında sənədlərin tanınması haqqında şəhadətnamə);
- şəxsiyyəti təsdiq edən sənədin surəti.

Doktoranturaya qəbul olmaq istəyənlər ixtisas fənnindən, xarici dildən və fəlsəfədən ali təhsil pilləsinin magistratura səviyyəsi üçün qüvvədə olan tədris proqramları həcmində qəbul imtahanları verirlər.

Elmlər doktoru hazırlığı üzrə dissertanturaya büdcə hesabına

Deformasiya olunan bərk cisim mexanikası	- 2 yer
(Naxçıvan Müəllimlər İnstitutu üçün 1 məqsədli yer)	
Folklorşünaslıq	- 1 yer
Sosial fəlsəfə	- 1 yer

Dissertanturaya ödənişli əsaslarla

Botanika	- 1 yer
Ümumi iqtisadiyyat	- 1 yer

Dövlət və hüquq nəzəriyyəsi və tarixi; hüquq və dövlət haqqında təlimlər tarixi - 1 yer

Elmlər doktoru proqramı üzrə doktoranturaya seçdikləri sahədə elmi və ya elmi-pedaqoji nailiyyəti olan, fundamental tədqiqatları yüksək səviyyədə aparmağa qadir və "Fəlsəfə doktoru" (elmlər namizədi) elmi (alimlik) dərəcəsi olan Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları qəbul edirlər.

Elmlər doktoru proqramı üzrə doktoranturada əyani təhsil müddəti 4 il, qiyabi 5 il, dissertantlıq yolu ilə 5 ildir.

Doktoranturaya qəbul üçün aşağıdakı sənədlər təqdim edilir:

- Naxçıvan Dövlət Universitetinin rektorunun adına ərizə;
- kadrların şəxsi qeydiyyat vərəqi;
- tərcümeyi-hal;
- 3 ədəd fotosəkil (3x4 sm ölçüdə);
- iş yerindən xasiyyətnamə;
- əmək kitabçasından çıxarış;
- çap olunmuş elmi işlərin siyahısı;
- "Fəlsəfə doktoru" və ya "Elmlər namizədi" elmi (alimlik) dərəcəsi diplomunun müvafiq qaydada təsdiq edilmiş surəti;
- ali təhsil müəssisəsini bitirmək haqqında diplomun müvafiq qaydada təsdiq edilmiş surəti;
- şəxsiyyəti təsdiq edən sənədin surəti.

Doktoranturaya sənədlər **28 dekabr 2018-ci il** tarixə qədər saat 09:00 - dan - 17:00-a kimi Naxçıvan Dövlət Universitetinin əsas binasında Elmi hissədə qəbul edilir.

Qəbul imtahanları **07-09 -11 yanvar 2019-cu il** tarixlərdə keçiriləcəkdir.

(Şənbə və bazar günləri sənədlər qəbul olunmur.)

REKTORLUQ

Məktəblər arasında respublika çempionatının zona yarışları davam edir

← Əvvəli səh.1

Rəşad ZİYADOV

Voleybol idman növü üzrə növbəti zona yarışı 11-12 dekabr tarixlərində keçirilib. Xaçmaz Olimpiya İdman Kompleksində keçirilən oyunlarda Xaçmaz, Quba, Qusar, Şabran, Xızı, Qobustan, Sumqayıt, Abşeron, Qubadlı rayonlarının məktəb komandaları mübarizə aparıb. Yarışların nəticəsi olaraq I yeri Abşeron rayonu Aşağı Güzdək tam orta məktəbin, II yeri Qusar rayonu Urva kənd tam orta məktəbinin, III yeri Şabran rayonu I nömrəli tam orta məktəbin komandaları tutub.

Basketbol idman növü üzrə növbəti zona yarışı dekabrın 11-

12-də Tovuz Olimpiya İdman Kompleksində baş tutub. Yarışlarda Gəncə, Şəmkir, Tovuz, Ağstafa, Qazax, Gədəbəy, Goranboy, Göygöl, Samux, Bərdə, Tərtər, Yevlax, Naftalan, Mingəçevir, Kəlbəcər, Ağdam, Xocalı, Daşkəsən rayonlarının məktəb komandaları mübarizə aparıb. Nəticədə I yeri Gəncə şəhəri 19 nömrəli tam orta məktəbin, II yeri Göygöl rayonu Xəqani kənd tam orta məktəbinin, III yeri Mingəçevir şəhəri 10 nömrəli tam orta məktəbin komandaları tutub.

Qaliblər diplomlarla təltif edilib.

Qeyd edək ki, məktəblər arasında respublika çempionatı 26 sentyabr 2018-ci il tarixində Təhsil, Gənclər və İdman nazirlikləri, Mil-



li Olimpiya Komitəsi, Azərbaycan Məktəb İdmanları Federasiyası tərəfindən imzalanmış birgə əmrə əsasən keçirilir.

2018-2019-cu tədris ili ərzində keçiriləcək çempionatda Təhsil Nazirliyinin tabeliyində fəaliyyət göstərən rayon və şəhər ümumtəhsil müəssisələrinin komandaları şahmat (2-4-cü siniflər), atletika (5-7-ci siniflər), voleybol (qızlar, 7-9-cu siniflər), basketbol (oğlanlar, 9-11-ci siniflər) idman növləri üzrə mü-

barizə aparacaq. Şahmat və atletika idman növü üzrə keçirilən yarışlar ölkədaxili xarakter daşıyır, voleybol və basketbol idman növləri üzrə keçirilən yarışlar isə məktəblərarası beynəlxalq yarışlara seçim mərhələsidir. Voleybol üzrə qalib məktəb komandası Xorvatiyanın Poreç, basketbol üzrə qalib məktəb komandası isə Yunanistanın Heraklion şəhərində keçiriləcək məktəblərin dünya çempionatında ölkəmizi təmsil edəcəklər.

Etibarsız sayılır

Bakı şəhər 14 nömrəli tam orta məktəbi 2011-ci ildə bitirmiş Quliyev Arif Nəsir oğluna verilmiş A-011663 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 10 nömrəli tam orta məktəbi 2014-cü ildə bitirmiş Rzayev Rza Firdovsi oğluna verilmiş A-299638 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 113 nömrəli tam orta məktəbi 1978-ci ildə bitirmiş İldarova Gülnar Əlikövsər qızına verilmiş 797512 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ali Diplomatıya Kolleci tərəfindən 1998-ci ildə Verdiyev Zaur Kamal oğluna verilmiş A-050948 nömrəli bakalavr diplomu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Sumqayıt Dövlət Universiteti tərəfindən 2009-cu ildə Mehbalıyeva Günel Rafiq qızına verilmiş B-151777 nömrəli bakalavr diplomuna əlavə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Lənkəran şəhər 9 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 1996-cı ildə bitirmiş Nəzərova Nərgiz Həmdulla qızına verilmiş B-135177 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 31 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 2012-ci ildə bitirmiş Mustafayeva Nəzrin Ramiz qızına verilmiş A-138802 nömrəli şəhadətnamə və 2014-cü ildə verilmiş A-308218 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən 2018-ci ildə Qurbanov Əbülfəz-Ağa Mirəhməd oğluna verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Siyəzən rayon 4 nömrəli tam orta məktəbi 1994-cü ildə bitirmiş Əliyeva Gülnarə Bəyazəddin qızına verilmiş A-265830 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Qərbi Kəspı Universiteti tərəfindən 2017-ci ildə Əsədova Mehın Zaur qızına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Maliyyə İqtisad Kolleci tərəfindən 2009-cu ildə Xudaquluyeva Nigar Vaqif qızına verilmiş BB-II-086920 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Mingəçevir şəhər 3 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 2012-ci ildə bitirmiş Quluzadə Sərxan Eynulla oğluna verilmiş A-246866 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Tibb Universiteti tərəfindən 2005-ci ildə Əsgərova Günel Cabbar qızına verilmiş BB-I-001153 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Kooperativ Texnikumu tərəfindən 1991-ci ildə Əhmədov Murad İslamoviçə verilmiş PT-I-094666 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Heydər Əliyev adına Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbi tərəfindən 2010-cu ildə Quliyev Səbuhi Azad oğluna verilmiş B-169028 nömrəli bakalavr diplomu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ağstafa şəhər 2 nömrəli tam orta məktəbi 2001-ci ildə bitirmiş Xudaverdiyeva Xəyalə Hamlet qızına verilmiş A-531359 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Naxçıvan Tibb Kolleci tərəfindən 2012-ci ildə Əsgərova Arzu İsa qızına verilmiş AA-010842 nömrəli subbakalavr diplomu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Goranboy şəhər 2 nömrəli tam orta məktəbi 1980-ci ildə bitirmiş Aslanov İsmayıl Əli oğluna verilmiş AI-422787 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Yevlax şəhər Aran qəsəbə 1 nömrəli tam orta məktəbi 2012-ci ildə bitirmiş Mustafayeva Gülnar Eldəniz qızına verilmiş 132854 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyası nəzdində Azərbaycan Dənizçilik Kolleci tərəfindən 2014-cü ildə Musayev Qafar Elçin oğluna verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Xaçmaz rayon Çiləgir kənd tam orta məktəbini 2012-ci ildə bitirmiş Yusifov Sarvan Xaləddin oğluna verilmiş A-135917 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 94 nömrəli tam orta məktəbi ümumi orta təhsil səviyyəsi üzrə 2014-cü ildə bitirmiş Təhməzov Rəşad Natik oğluna verilmiş A-445993 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Kəngərli rayon akademik Zərifə Əliyeva adına Şahtaxtı kənd tam orta məktəbində ümumi orta təhsili eksternat qaydasında 2012-ci ildə bitirmiş Babayev Amin Namiq oğluna verilmiş A-136422 nömrəli ümumi orta təhsil haqqında şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Beynəlxalq Biznes Universiteti tərəfindən 2016-cı ildə Hüseynzadə Fidan Fikrətəli qızına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şəki Pedaqoji Kolleci tərəfindən 2015-ci ildə Əliyeva Jalə Seyran qızına verilmiş AA-064082 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 233 nömrəli tam orta məktəbi 2009-cu ildə bitirmiş Kərimova Günay İsgəndər qızına verilmiş B-637515 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 245 nömrəli tam orta məktəbi 2013-cü ildə bitirmiş Əliyev İlkin Amil oğluna verilmiş AN-202867 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şəmkir rayon Plankənd tam orta məktəbini 2008-ci ildə bitirmiş İbrahimli Gülnar Arzu qızına verilmiş 539436 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Dövlət Universiteti tərəfindən 2010-cu ildə Niftullayeva Aygün Məhəmməd qızına verilmiş B-195476 nömrəli bakalavr diplomu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutu tərəfindən 1982-ci ildə Mədətova Mələhət İsfəndiyar qızına verilmiş IB-030762 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Dövlət Rabitə və Nəqliyyat Kolleci tərəfindən 2010-cu ildə Əkbərov Müşfiq Məhərrəm oğluna verilmiş AA-009468 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Xocavənd rayon Salakətın kənd tam orta məktəbini 2010-cu ildə bitirmiş Hüseynli Gülnarə Əbülfət qızına verilmiş B-741079 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Məktəbəqədər Pedaqoji Texnikumu 2008-ci ildə bitirmiş Hətəmov İlgün Valeh qızına verilmiş BB-II-075541 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ağsu rayon Çiyri kənd tam orta məktəbini 2001-ci ildə bitirmiş Şirinov Ziya Gülmirzə oğluna verilmiş A-545302 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 86 nömrəli tam orta məktəbi 2013-cü ildə bitirmiş Rüstəmxanlı Sahil Elşən oğluna verilmiş A-206731 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Saatlı rayon Məmmədabad kənd tam orta məktəbini 2018-ci ildə bitirmiş Əliyev Ramal Kamal oğluna verilmiş E-116405 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 236 nömrəli tam orta məktəbi 2002-ci ildə bitirmiş Cəfərov Neman Quli oğluna verilmiş A-585885 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti tərəfindən 2016-cı ildə Hüseynova Vüsalə Baləqlan qızına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Texniki-Humanitar Liseyi 2014-cü ildə bitirmiş Mikayılov Fərhad Dünyamalı oğluna verilmiş AN-294241 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

ADPU-nun nəzdində Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Kolleci tərəfindən 2014-cü ildə Məmmədov Aysel Müşfiq qızına verilmiş AA-042036 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Dövlət Universiteti tərəfindən 2015-ci ildə Hacıyev Tural Rəcəb oğluna verilmiş A-080737 nömrəli bakalavr diplomu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Yevlax şəhər 4 nömrəli tam orta məktəbi 2010-cu ildə bitirmiş Məmmədov Seymur Zəfər oğluna verilmiş 741680 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Sumqayıt şəhər 24 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 1991-ci ildə bitirmiş Abbasov Şair Bəhlul oğluna verilmiş A-721462 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Goranboy şəhər 1 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 2007-ci ildə bitirmiş Hüseynov Səbuhi Qoşqar oğluna verilmiş A-479748 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Kürdəmir rayon Mollakənd kənd tam orta məktəbini 1991-ci ildə bitirmiş Əsgərov Teymur Mahmud oğluna verilmiş 774516 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

ADBTA tərəfindən 2017-ci ildə Quluzadə Qulu Yusif oğluna verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 189 nömrəli tam orta məktəbi 1994-cü ildə bitirmiş Xəlilova Elminə Ramiz qızına verilmiş A-035933 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şirvan şəhər 18 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 1990-cı ildə bitirmiş Səfərov Yaşar Seyfulla oğluna verilmiş A-688220 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 90 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 2009-cu ildə bitirmiş Heydərlı Samir Seymur oğluna verilmiş A-775598 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

İmişli rayon Bəhrəmtəpə qəsəbə orta məktəbini 1999-cu ildə bitirmiş Əsədov Amid Maarif oğluna verilmiş A-348391 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

“AZƏRBAYCAN MÜƏLLİMİ”

Qəzet 1934-cü ildən çıxır

Baş redaktor	Nurəddin Heydərov	538-21-66
Mühasibatlıq		539-67-74
Reklam və elanlar		539-20-77 (tel./faks)

Ünvan: AZ-1100, Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə 23 M, Mətbuat Evi, 5-ci mərtəbə

Qəzet “Azərbaycan müəllimi”nin kompüter mərkəzində yığılır və “Azərbaycan” nəşriyyatında çap olunur

Qəzet hər həftənin cümə günü çıxır

Bank hesabımız

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı 5 saylı “Mətbuat şöbəsi”

Kodu: 805142 VÖEN: 9900001881

M/h: AZ 03 NABZ 013501000000002944

S.W.I.F.T.: IBAAZ2 X

“Azərbaycan müəllimi” qəzeti redaksiyası

Hesab № AZ80 IBAAZ38060019443164986350

VÖEN: 1300397831

Lisenzia № 022327, **İndeks:** 0003, **Tiraj** 4574, **Sifariş** 3779

Məsul nəvbətçi: N.Rəhimov

ELAN

Bakı Slayvan Universiteti 2019-cu ildə Mühafizə xidmətinin təşkili ilə bağlı kotirovka sorğusu elan edir.

Kotirovka 19 dekabr 2018-ci ildə saat 12:00-da Bakı Slayvan Universitetinin S.Rüstəm küç. 33 ünvanında keçiriləcəkdir.

Əlaqə telefonu: (012) 599-08-70 (dax.102).

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Təhsil Nazirliyinin rəhbərliyi və kollektivi Əməkdar elm xadimi, pedaqogika üzrə elmlər doktoru, professor

NURƏDDİN KAZIMOVUN

vəfatından kədərli xəbərlərini bildirir və ailəsinə dərin hüznə başsağlığı verir.

“Naxçıvan” Universitetinin rektoru, professor İsmayıl Əliyev professor

NURƏDDİN KAZIMOVUN

vəfatından kədərli xəbərlərini bildirir və ailəsinə dərin hüznə başsağlığı verir.

Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun rəhbərliyi və kollektivi pedaqogika üzrə elmlər doktoru, professor, Əməkdar elm xadimi

NURƏDDİN KAZIMOVUN

vəfatından kədərli xəbərlərini bildirir və ailəsinə dərin hüznə başsağlığı verir.

Bakı şəhər Nərimanov rayon məktəblərinin direktorları və pedaqoji kollektivləri Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin müdir müavini Rəşad Tağıyevə atası

ƏNVƏR TAĞIYEVİN

vəfatından kədərli xəbərlərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Bakı şəhər 24 nömrəli tam orta məktəbin direktoru Şahanə Əhmədova və pedaqoji kollektivi Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin müdir müavini Rəşad Tağıyevə atası

ƏNVƏR TAĞIYEVİN

vəfatından kədərli xəbərlərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Bakı şəhər TİAHİ-nin sədri Həzrət Əbilov və 181 nömrəli tam orta məktəbin pedaqoji kollektivi

ELMİRA AĞAYEVANIN

vəfatından kədərli xəbərlərini bildirir və ailəsinə dərin hüznə başsağlığı verir.

Bakı şəhər 1, 54, 111, 240, 266 nömrəli məktəblərin direktorları və pedaqoji kollektivləri BŞTİ-nin müdir müavini Rəşad Tağıyevə atası

ƏNVƏR TAĞIYEVİN

vəfatından kədərli xəbərlərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Bakı şəhər 307 nömrəli tam orta məktəbin direktor əvəzi Alı Məmmədov və pedaqoji kollektivi Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin müdir müavini Rəşad Tağıyevə atası

ƏNVƏR TAĞIYEVİN

vəfatından kədərli xəbərlərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.



Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti yanında Bilik Fondu



Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
"Azərbaycan müəllimi" qəzeti

"ƏN YAXŞI YAZI"

MÜSABİQƏSİNİ ELAN EDİR

Ölkənin ümumi təhsil, ilk peşə-ixtisas və orta ixtisas təhsili müəssisələrində çalışan Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimləri dövlət dilinin tədrisi ilə bağlı elmi-nəzəri və metodiki yazılarını təqdim etməklə müsabiqədə iştirak edə bilərlər.

Yazılar **01.12.2018**-ci il tarixindən **15.01.2019**-cu il tarixinədək **bmuallim@gmail.com** elektron poçt ünvanına göndərilməlidir.

Təqdim olunan yazıları tanınmış pedaqoq, alim və təcrübəli müəllimlərdən ibarət münisflər heyəti dəyərləndirəcək.

Qaliblər diplom və qiymətli hədiyyələrlə mükafatlandırılacaq.

Müsabiqənin əsas şərtləri:

1. Yazılar **Azərbaycan dilində**, **Times New Roman** şrifti ilə təqdim edilməli, həcmi **6 min** işarədən az, **9 mindən** çox olmamalıdır.
2. İştirakçılar təqdim olunan yazıların sonunda zəruri məlumatları (adı, soyadı, əlaqə telefonu, çalışdığı təhsil müəssisəsinin adını) qeyd etməlidirlər.
3. Hər iştirakçı müsabiqəyə bir orijinal yazı təqdim edə bilər.
4. Yazıların əvvəlində müsabiqə üçün hazırlandığı qeyd olunmalıdır.

Əlaqə tel.: (012) 539-11-91; (012) 539-10-12

"Azərbaycan məktəbi" jurnalının bu sayında

2018, № 2

TƏHSİL SİYASƏTİ

İlham Əhmədov

Azərbaycan Respublikasında insan kapitalının inkişafı təhsil strategiyasının əsas hədəfidir

PEDAQOĞİKA

Afət Süleymanova

Pedaqoji təhsilin məzmun və səviyyəsinə qoyulan minimum tələblərin kadr hazırlığının təşkilində nəzərə alınması

METODİKA

Nigar Zeynalova

Ali məktəb tələbələrində kreativliyin inkişaf etdirilməsi üçün təlim metodları

Yelena Sidenko

Pedaqoq fəaliyyətinin motivasiyası və tədris metodlarının seçimi arasındakı qarşılıqlı əlaqələr haqqında

Sahil Cəfərov

Şagird şəxsiyyətinin sosiallaşması prosesində müasir təlim metodlarının rotasiyası

KURİKULUM

Ülviyyə Mikayılova

İbtidai təhsil səviyyəsi üzrə «Həyat bilgisi» kurikulumunun müqayisəli təhlili

PSIXOLOGİYA

Ahmet Alkayış

Psixoloji açıdan sınav kaygısı və baş etmə yolları

TƏHSİL TARİXİMİZDƏN

Əkbər N. Nəcəf

Orta əsrlər Azərbaycanında təhsil anlayışı, strukturu, metodologiyası və tədris vasitələri (X-XVI əsrlər)

Vasif Qafarov

Təhsil və mədəniyyət sahəsində Azərbaycan-Osmanlı əməkdaşlığı (1918-ci il)

BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏ

Neriman Martı Emel

1980'dən günümüze Türk eğitim sisteminde yeniden yapılandırma girişimleri

Ceyla Nəsibova

Beynəlxalq məktəblərdə Qlobal Vətəndaşlıq Təhsilinin liberal perspektivləri

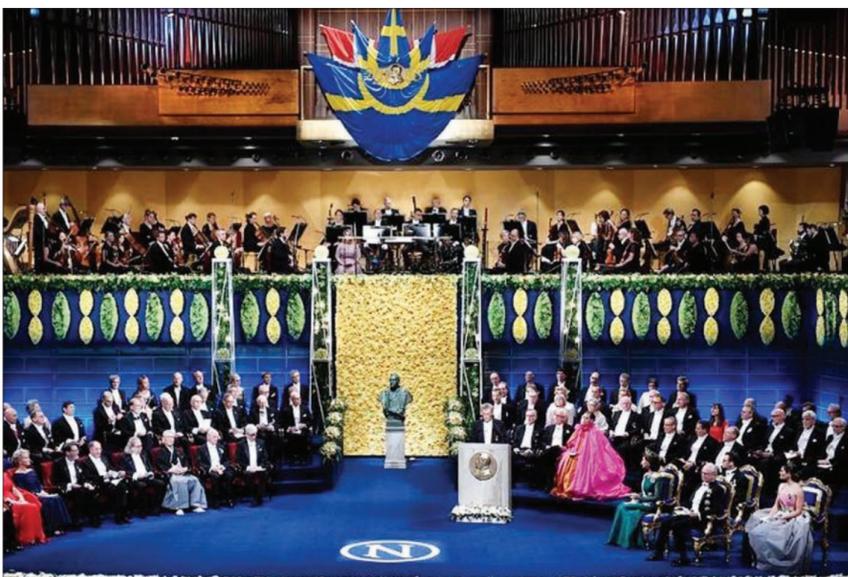
TƏHSİL TEXNOLOGİYALARI

Firuddin Həsənov

Fəlsəfi kontekstdə oyun nəzəriyyəsi və tədris prosesində oyun texnologiyalarının tətbiqi

2018-ci ilin Nobel mükafatları sahiblərinə təqdim olundu

Stokholm və Osloda təntənəli mərasimlər keçirilib



Oruc MUSTAFAYEV

Dekabrın 10-da İsveçin və Norveçin paytaxt şəhərləri Stokholm və Osloda 2018-ci ilin Nobel mükafatı laureatlarının mükafatlandırılması mərasimi keçirilib. www.nobelprize.org saytının məlumatına əsasən, mərasimlər 1896-cı il dekabrın 10-da vəfat etmiş Alfred Nobelın anım günündə baş tutub. Alfred Nobelın vəsiyyətinə uyğun olaraq Stokholmda keçirilən tədbirdə fizika, kimya, fiziologiya və təbabət, iqtisadiyyat sahələrində mükafatlar təqdim olunub. Mə-

rasimi açan Nobel Fondunun İdarə Heyətinin sədri Karl - Henrik Xeldin qeyd edib ki, elmi kəşflər üçün əlverişli şəraitin yaradılması vacibdir. "Elmdə sıçrayışlar, bu gün burada qeyd etdiyimiz kəşflərin oxşarı olanlar, əlverişli mühitin yaradılması, alimlərə müstəqilliyin, azadlığın verilməsi və uzunmüddətli maliyyələşdirmənin təqdim olunması nəticəsində mümkün olub. Belə yaradıcılıq mühiti ən müxtəlif istedadlar, təcrübə və mədəni ənənələr üçün, həmçinin gənc alimlərə fikir bildirməyə imkan verir", - deyə K.Xeldin bildirib.

Daha sonra İsveç Kralı XVI Karl Qustav Nobel mükafatı laureatlarına üzərində Nobelın təsvir olduğu qızıl medal, diplom və 9 milyon İsveç kronu (təqribən 1,06 milyon dollar) pul mükafatı təqdim edib.

2018-ci ildə fiziologiya və tibb sahəsində Nobel mükafatına amerikalı Ceyms Ellison və yaponiyalı Tasuku Hondze layiq görüldülər. Onlar immunitet sisteminin mənfi fəaliyyətini dayandıraraq xərçəng xəstəliyinin müalicəsinin kəşfinə görə bu mükafatla təltif ediliblər. İqtisadiyyat üzrə Nobel mükafatı

innovasiya, iqlim və iqtisadiyyat sahəsində tədqiqatlarına görə Vilyam Nordhaus və Paul Romerə verilib. Fizika üzrə Nobel mükafatını lazer fizikası sahəsində yenilikçi ixtiralarına görə üç alim - amerikalı Artur Eşkin, fransalı Jerard Moro və kanadalı Donna Strikland qazandı. Kimya sahəsində Nobel mükafatını amerikalı alim Frensis Arnold fermentlərin təkamülünə, Corc Smit və Qreçori Uinter işə faqotit displey yaratdıqlarına görə alıblar.

2018-ci ilin Nobel Sülh mükafatı isə Norveçin paytaxtı Osloda sahiblərinə təqdim olunub. Mükafat hüquq müdafiəçisi Nadya Murada və konqolu cərrah Denis Mukvegeyə döyüşlər və silahlı münaqişələr zamanı cinsi zorakılığa qarşı mübarizədə göstərdikləri səylərinə görə verilib.

Mükafatlandırma mərasimində bütün laureatlara çıxış etmək imkanı da yaradılıb. Sonda Nobel mükafatı laureatları və qonaqlar üçün rəsmi bayram ziyafəti verilib. Stokholmun Konsert zalında keçirilən mərasimə 1500-dən artıq qonaq - laureatların ailə üzvləri, elm, mədəniyyət və siyasət nümayəndələri qatılıblar.

2018-ci ildə ümumilikdə 12 nəfər Nobel mükafatı laureatı olub. Bu il ədəbiyyat üzrə mükafat təsis olunmayıb. Ədəbiyyat üzrə Nobel mükafatının 2019-cu ildə verilməsi bildirilir.

Qeyd edək ki, builki laureatlar arasında ən qocamanı olan 96 yaşlı amerikalı fizik Artur Eşkin səhətinə görə İsveç paytaxtına gələ bilməyib. Onu mükafatlandırma mərasimində oğlu Maykl təmsil edib.

